

DE REIS NAAR BELGIË

FRITZ REUTER

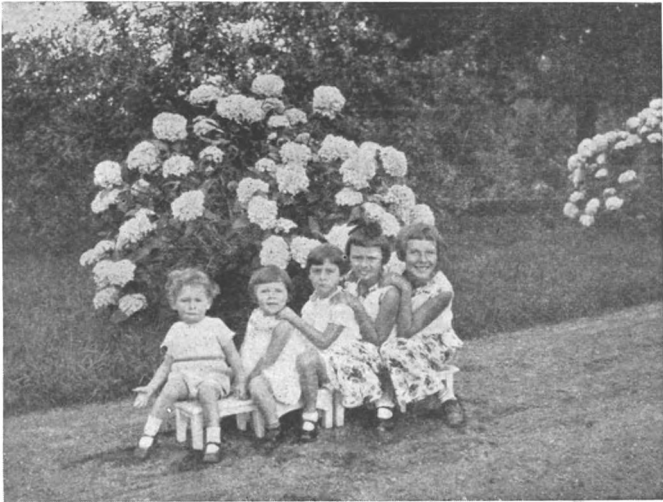

DE REIS NAAR BELGIË

De reis naar België

Begeleid door mijne lieve nichtjes
En neefje Herman inclus,
Zend ik mijne vertelling
Op hoop van zegen van huis.

DE REIS NAAR BELGIË

(DE REIS' NAH BELLIGEN)

VAN
FRITZ REUTER
MECKLENBURG

*Vrij uit het Platduitsch vertaald
door
Anna Scholten, Nederland*

Gedrukt by C. A. Schwarz, Konstanz (Baden)

1 9 3 4

Alle rechten voorbehouden!

Gedrukt by C. A. Schwarz Konstanz (Baden)

Ilustreerd door Carl Elmpt Emmishofen (Zwitserland)

Cliché's gemaakt door Julius Eller Schwenningen a. N.

Hoofdstuk I

Hoe de meikever gonst en bromt
En boer Wit bij Zwart om raad komt.

De klok, die gaat tik tak, tik tak
Oude boer Zwart, die rookt tabak.
Hij denkt aan de soep met balletjes met vreugd,
Zoo'n tractatie van zijn oudje hem lang nog heugt.
Hij zet zich terecht op zijn gemak,
De klok, die slaat tik tak, tik tak.
Hij neemt zijn pijpje en praktizeert,
Zet zich behaaglijk met den stoel tegen 't licht gekeerd;
De lieve zon door de ruiten lacht,
„De wereld is nog niet zoo slecht“ wordt gedacht.
Alles is stil, niets beweegt, geen blad noch tak,
De klok, die slaat tik tak, tik tak.
De knechts en meiden hebben van te voren
De kamer versierd met den mooisten meidoorn.
Meikevers hebben ze mee naar binnen gebracht,
Die brommen en gonzen nu zoo zacht.
De oude Hektor ligt bij den haard,
Snuift, blaast, zucht maar verroert geen staart.
De zwarte kater spint en knort,
De klok, die tikt, de kever snort,
De boer, die nikt, zit op 't gemak,
De klok, die gaat tik tak, tik tak.
En als dat hikt, en als dat tikt
En als dat knort, en als dat snort
En als dat zucht, dan duurt 't niet lang,
Of baas Zwart snorkt mee in 't quartetgezang;
Tot naar zijn lieve aangezicht
Een oude, domme kever zich richt
En zet zich op zijn neuzenspits.
Dat was zoo'n ding, zooals een knop,
Vastgenaaid aan dezen boerenkop.
Hier ging de kever nu marcheeren
Op en neer, heen en weer aan 't exerceeren.
Voor ons kevertje was dat een groot plezier,

Maar niet voor ons oude boertje hier,
 De vervaarlijkste grimassen sneed hij,
 Met den mond dat trekken kreeg hij.
 Totdat de kever begon zich op te richten,
 Zijn vleugels op en neer te lichten,
 Naar vriend kater heen nu vloog
 Dan weer van den kater naar Hektor toog.
 Fluks fluisterde hij onzen hond wat in de ooren,
 Maar gauw dat toch geen tijd ging verloren,
 Kwam hij weer op den neus terecht,
 Die plaats beviel hem lang niet slecht.
 Zoo heeft ons kevertje zich amuseerd,
 Maar Hektor gromde: „Dat dient afgeleerd.“
 De kater snort, de hond, die gromt,
 De boer, die mort, de kever bromt.
 Dat liedje een uur of drie zoo gaat
 En de klok maar steeds zijn tik tak slaat.
 Toen komt naar binnen buurman Wit:
 „Goeden dag ook Vader, nu hoe zit't?
 Ben je 't eenig met Moeder, is 't in de rij?
 Geeft je oudje je in deze zaak nu vrij?“
 — „Och Wit, zie, ik wil je zeggen
 Ik ben hier nu al drie uur aan 't overleggen,
 Vanaf dat ik middag heb gegeten
 Heb ik hier gezeten en gezeten;
 En nu lijkt 't me 't best, we zetten ons samen neer,
 Overleggen de zaak nog snel eens weer.
 De zaak is niet zoo eenvoudig, dat is klaar:
 De Moeders voor ons plan te winnen blijft een bezwaar.“
 Zoo werd dan heen en weer redeneerd,
 Met „Wie kan 't weten“ de zaak om en om gekeerd.
 Tot op 't laatst ze besloten er nog eens over te slapen,
 De pijpen werden uitgeblazen,
 Adieu zeiden zich de oude knapen.
 Wit ging uit de deur, doch nauwelijks is hij op straat
 Daar wordt 't 'venster opengegooid, Zwart daar staat,
 Roept: „Wit 'k geloof we te haastig gehandeld hebben
 Laten we het toch eerst met onze oudjes overleggen.“
 „Ja“, roept Wit terug: „dat mij ook lust
 Ze lieten ons zeker toch niet met rust.“

Hoofdstuk 2

Hoe Zwart zijn oudje alles te verklaren weet,
Hoe Moeder Zwart werd de stoel te heet.

Toen Moeder Zwart was naar huis gekomen,
Ze had in 't dorp een beetje de ronde gedaan,
Hier een boodschap, daar iemand te woord gestaan,
Toen werd 't zaakje nog eens weer voorgenomen.
„Nu Moeder, nu zet je neer, nu aan ons plan gedacht,
Altijd voor anderen klaar, niet voor mij, is mijn klacht.
Nu is 't uit, il wil me niet alleen 't hoofd hier breken,
Nu zal je 't weten, de zaak is niet meer te keeren
De jongens, die zullen en moeten wat leeren.
Nu gaat 't naar de vreemde, wordt uit de oogen gekeken,
Nu zet je neer geen tegenspreken.
Hoor goed toe wat ik ga verklaren,
Ik heb nu al sinds lange jaren
Elken dag daarover prakkizeerd,
Dat 't beslist met onze jongens zoo gaat verkeerd.
Frits moet er uit, 't is zeker waar,
Eerst naar Berlijn en dan zal het zijn
Naar België, daar zal hij blijven een paar jaar.“
„Wat zeg je? Daar waar hij mensch noch dier kent?“
„Hou je mond. 'k Ben nog lang niet aan 't end.
Zie op de klub in Güstrow, de stad aan de Nebel,
Waar woonden de vorsten van Werle zoo edel,
Daar kennen Wit en ik wijze heeren,
Die zeggen de jongens moeten wat anders leeren.
Ze weten, 't is ongelooflijk, van alles bescheid,
En kennen uit de boeken de geleerdste geleerdheid.
Nu deze heeren hebben buurman Wit en mij uitgelegd,
Dat hij, die van zijn jongen wil maken een goede heer
of knecht,
Oppassen moet, dat 't geen verwennen geeft,
Zorgen moet, dat hij waard is, dat hij leeft.
Hij mag dan niet langer aan den haard zitten hier,
Alle donders —! 't leven is niet alleen een plezier.
Neen de heeren zeggen, hier dient vaderlijk te worden
ingegrepen.
Er zullen flinke boeren uitgroeien, die leeren de fijne
knepen.
Een paar jaar van huis dus en naar 't Belgenland,
Maarten en „ons Frits“ de zorgen aan den kant.

Nu weet je het, ik gaf je bescheid,
Houdt verder je mond, 't is en blijft toch een feit".
Moeder Zwart springt nu op, loopt naar de deur,
Zij moet haar leed bij buurvrouw klagen,
Misschien stelt die haar niet te leur,
In ieder geval, ze wil het wagen.
Binnenkomend hoorde ze hier hetzelfde liedje zingen,
Ook Moeder Wit probeerde haar man tot inkeer te dwingen.

Hoofdstuk 3

Hoe Moeder Zwart en Wit nu weenden
De jongens zouden 't zelfde doen zij meenden.

Moeder Wit, die ging, Moeder Zwart ontving
Haar met de schort voor het gezicht.
Ze kermde, wrong de handen, als was haar lot
Te klimmen den volgenden dag op het schavot.
Die arme, arme jongens alleen over de zee
Zoo jammerden en huilden nu deze twee.
„Och“, snikte Moeder Zwart, „wat was ik blij,
Dat ons Frits zich nog wel lootte vrij.“
„En mijnen Lap kreeg nieuwe broek en jas,
Daarmee nu naar dat Belgenland, 't is al te kras.
Ja 't is een bezoeking en een schand,
Kunnen ze de jongens dan niet hier in 't land
Naar de hoogere landbouwschool sturen?
Buurvrouw, onze ouden laten zich leggen in de luren,
De drommelsche Güstrowsche klub is van alles de schuld;
Daar zal mijn oude baas niet weer heen,
Foei, hoe me deze reis met angsten vervult,
Zoo'n dreigend onheil wordt niet langer geduld.
Maar nu willen we ons vatten en niets meer zeggen
Morgen kunnen we het verdere overleggen.“
Dan komt onze Frits in de kamer flaneerd,
Had fijn met Kusters Doortje hem gesmeerd.
In 't donkere prieeltje hadden ze gezeten,
Hunne zaak nog eens van alle kanten bekeken.
Frits' gedachten waren nog geheel bij 't lieve kind,
Moeder's gepraat was als in den wind.
Ze waren 't met hun beiden nu eens,
Ze lieten voor geen geld of goed elkaar in den steek,
En als Frits dan later 't landbouwbedrijf kreeg,

Uit Hoofdstuk 5

„Och Frits, hoe kan ik daaraan denken
Nu 't hart me bijna breken wil,
Wat geef ik toch om die geschenken
Zonder jou is alles dood en stil.“

„Mijn lief klein Doortje laat dat weenen,
Je hebt mij lief, dat weet ik nou.
Wat kunnen ons twee jaartjes schelen,
Je hebt gezegd, je op mij wachten wou.

En zoo heel lang zal't ook niet duren,
De tijd die vliegt, 't zijn maar twee jaar.
Dan is een eind aan ons treuren
En geeft 't hier op aard' geen gelukkiger paar.

Hoofdstuk 5

Hoe Frits en Doortje nog tezaam zijn gekomen
En hoe zij hebben afscheid genomen.

Frits sluipt naar den tuin op zijn teenen,
Fluistert daar met zijn Doortje ongestoord;
Opeens begint Doortje luid te weenen,
Als zij van zijn groote reis heeft gehoord.

„Frits't kan niet waar zijn,“ zegt ze snikkend,
„Toe zeg me toch, dat je't niet meent“.
Als onze Frits zich niet geschaamd had,
Dan had hij luidkeels mee geweend.

Hij moest haar nog eens stevig pakken:
„Hoe zal't toch gaan, mijn beste Door,
Maar, wil dat domme huilen laten,
Wat moois breng'k mee, nu stil zijn, hoor!“

„Och Frits, hoe kan ik daaraan denken
Nu 't hart me bijna breken wil,
Wat geef ik toch om die geschenken
Zonder jou is alles dood en stil.“

Frits was een sukkel, had geen manieren,
't Spijt me, dat ik't zeggen moet.
De jongen was niet een beetje sierlijk,
Viel niet op de knie voor haren voet.

Hij zwoer ook niet bij hel en hemel,
Bij zijne ziel, bij maan of zon,
Waarom? Nu omdat hij was een lummel
En omdat hij't beter niet verstond.

Hij streelde zachtjes nu haar wangen
Keek in haar oog van weenen rood.
En nam haar langzaam in zijn armen
En trok haar stilletjes op zijn schoot.

„Mijn lief klein Doortje laat dat weenen,
Je hebt mij lief, dat weet ik nou.
Wat kunnen ons twee jaartjes schelen,
Je hebt gezegd, je op mij wachten wou.

En zoo heel lang zal't ook niet duren,
De tijd die vliegt, 't zijn maar twee jaar.
Dan is een eind aan ons gescheiden leven
En geeft 't hier op aard' geen gelukkiger paar.

Ik kom, en als ik dan kom weder
Gaat onze zaak zeer zeker vlot.“
En daarop bukte hij zich neder
Gaf haar den afscheidskus tot slot.

En nu adieu, o welk een lijden,
Zacht stond hij op met loome schrêen
Och, hoe zwaar viel hem dit scheiden,
Keek om en om, voôr hij verdween.

Toch bij hem binnen was de hemel,
Bij al 't leed, bij al de smart,
En 't was toch eigenlijk maar een lummel,
Al zat op de rechte plaats 't hart.

En Doortje liet hare tranen loopen
En 't was toch maar voor zoo'n domme jong'n,
Misschien was het, wie kan het weten,
Omdat de nachtigaal juist zong.

Misschien ook maakte 't voorjaars voelen,
Dat haar het hart zoo vol nu sloeg,
En dat de maan door blad en bloemen,
Het zwaarste nu wel van haar vroeg.

De maan geeft troost en voorjaarsweder
De nachtigaal zong de melodie gij weet,
En schoon zijn bloemen en geveder
En alles voelt: wat minnen heet.

En Doortje stond en dacht aan 't scheiden,
En mocht vergaan voor vreugd en kwel,
Voor louter lust, voor louter lijden,
En 't was toch maar een naaimamsell.

Hoofdstuk 6

Zwart verdrijft met roet
Zyn oudje de scheidenssmart
En Doortje breekt bijna 't hart.

Bij Zwart stond den volgenden morgen
Voor 't huis de groote ladderwagen,
Met twee merries bespannen, veulentjes er naast
En werden de reisbenoodigheden opgeladen.
't Zag uit, als kon men 't zoo wel wagen.

Een groote koffer met 4 nieuwe sloten
 Hadden Maarten en Frits tezamen gepakt;
 7 hengselmandjes gevuld met al 't mogelijke
 'k Moet zeggen er werd gepakt en gezakt.
 Te zamen kwam nu't heele gezelschap
 Ook de koster ging mee op stap,
 't Leek hem net de wereld eens te bekyken,
 De inhoud der mandjes mocht hem ook wel lyken,
 Ook wilde hy een bezoek brengen aan zyn broeder,
 Kwade tongen zeiden 't was om't voeder.
 Het halve dorp was tezamen geloopt
 En stond en gaapte in groote hoopen.
 In den tuin op't hek van den schout
 Daar was 't een geklauter van belang,
 Sommigen hadden de afrastering verbroken,
 Ook in de weiden was 't groot gedrang.
 Als een loopend vuurtje was't door't dorp gegaan
 Maarten en Frits gingen studeeren leeren in't vreemde land,
 Zoo'n afscheid te zien dan kon 't werk wel staan
 Later ging het des te vlugger van de hand.
 „Is alles klaar“ riep Zwart tegen zyn Johan.
 Nu dan dient afscheid te worden genomen,
 Hierover willen we niet al te lang praten,
 Nu was't moeielijkste oogenblik gekomen.
 Toen de oudjes hunne lievelingen in de armen sloten,
 Gaf't een hartontroerend gesnik en gekerm.
 't Leek of de wereld verging,
 O, dat zich God toch erbarm!
 Vader Zwart werd nu't gemoed zoo week,
 Hij zijn oudje ontroerd met de roetschort door't gezicht
 streek,
 Wie kon op zoo iets letten bij zulk eene smart,
 Zoo tooide tot slot zyn wederhelft Vader Zwart.
 Nadat Frits nogeens weer afscheid van Hektor had genomen
 Klauterde het gezelschap op den wagen
 Maarten Wit, Frits en Koetsier Johan
 Moesten zich op den eersten zak verdragen.
 Nu op den tweeden kon met buurman Witten
 Alleen nog buurman Zwart nu zitten
 Want omdat hij zwaarlijvig was en korpulent
 Was de altijd dwarszittende Wit zyn beste dezernent
 Achter op de proviandeering
 Hield de koster de balanceering
 Ziezoo nu is de zaak gezond

Uit Hoofdstuk 6

Bij Zwart stond den volgenden morgen
Voor 't huis de groote ladderwagen
Met twee merries bespannen, veulentjes er naast
En werden de reisbenoodigheden opgeladen.
't Zag uit als kon men 't zoo wel wagen
Een groote koffer met 4 nieuwe sloten
Hadden Maarten en Frits tezamen gepakt
7 hengselmandjes gevuld met al't mogelijke
'k Moet zeggen er werd gepakt en gezakt.

En kan het gaan de wereld rond.
Johan vooruit met pak en last
En lieve koster houdt je vast.
En heidi ging't nu in vollen draf
Met kindergeschreeuw en hondengeblaf
„Halt Vader“ de oude dokter Kusters riep
„Halt Vader“ je verliest 't rad.
En Frits van den schout, dat buis
Die altijd was van grappen thuis,
„Hij riep, dat jullie de koster niet verliest“
En daarna nogeens zoo driest:
„Wat komen moet dat koom'
En groet de paus van mij in Rom'.“

En als zij uit 't dorp nu rijden
Dan schuift zich eene witte hand
In den kostertuin heel in de verte
Door den seringenbosch bij den bijenstand.

En door de bloemen en de bladen
Een lief gezicht zoo wit nu spiedt,
Als of bij 't stille voorjaarsweder
De maan door bloem en bladen ziet.

En als zij uit het dorp nu gaan
En komen in het mulle zand
Dan wil zoo bang haar harte slaan
Dan wenkt tot laatsten groet haar hand.

En op deez hand en uit haar oogen
De tranen dicht men vallen ziet,
Als dauwdroppels, die naar beneden woeien
Bij stormwind van 't vergeetmij niet.

En als zij om den hoek dan rijden
Haar oogen hem niet zagen meer,
Kon zij vergaan voor smart en lijden
Viel ze op de knie tot bidden neer.

En bad voor hem en voor zijn leven,
Bad zoo trouw en bad zoo heet
En haar gebed steeg op ten hemel
Onschuldig als een leeuweriksleed.

Als morgendauw der zonne tegen
Stijgt het stil en rein naar boven vlug
En valt als koele hemelsregen
In 't kranke heete hart terug.

En aan de arbeid gaat zij weder
Doch alles lijkt zoo onbekend,
Als zij zich zet tot naaien neder:
Wordt 't 't bruiloftskleed, wordt 't 't doodenhemd?

Hoofdstuk 7

Hoe 't geld vergat nu buurman Wit
Hoe Maarten toont wat achter zit.

Zoo toog dan 't gezelschap op 't pad
Doch als men den draai te pakken had
Dan roept de oude Wit: „Johan blijf staan
't heb mijn geld vergeten, in hemelsnaam,
Maarten, loop en ren gezwind,
Weet je, waar het ligt mijn kind?
Zie je, als je in de kamer komt in den hoek
Dan staat daar de kast, maar die ik niet zoek
Neen je keert je naar de rechter hand
Daar staat de koffer aan de wand,
Die koffer laat je rustig staan,
Neen, je moet recht op den kachel afgaan,
Als je boven op den kachel¹ kijkt mijn kind,
Dan zeker je 't geld nog niet vindt.
Zoek je onder den kachel, dan
Ook niets te vinden, beste man.
Maar onder den kachel niet te ver,
Wacht eens, ik ben toch niet in de war,
Ik meen, waar Kastor altijd ligt en slaapt
En waar de laarzenknecht gewoonlijk staat.
Daar moet je verschuiven den liggenden steen,
Dan is daar een sleutel, naar ik meen,
Die geef je Moeder, want die weet,
Waar mijn geld met riem nu zeker steekt.“ —
„Goed“ zegt Maarten en loopt wat hij halen kan
Als 't op loopen aankomt, dan staat hij zijn man.
Dan roept Vader nog „Lap, Lap, beste kind,
Als je de sleutel soms niet vindt,
Dan vraag je Moeder en zult ervaren,
Waar ik hem meest wel laat bewaren.“
Maarten neemt nu vóór de slip tezaam
En roept „allons, allons, in 's hemelsnaam.

¹ Mecklenburgsche type van kachel † 1850.

Toont nu van achteren zijn gele pantalon
 Stralend als des Heeren verwarmende zon.
 „Nu Wit, jouw Maarten“, zegt koster Verbroek,
 „Die kan komen uit en om de hoek,
 Wat heeft die jongen een temperament,
 Kijk toch eens wat een fikse handige vent.
 Wat is die van achteren kant en klaar
 Die vindt zeker de sleutel, dat zeg ik maar.
 En die komt, dat heb ik altijd gezegd,
 Gemakkelijk in de wereld terecht.
 Wat gaat hem alles af manierlijk,
 En wat spreekt hij 't Hoogduitsch toch natuurlijk.“
 „Ja“, zegt baas Zwart, „'t is een fikse klant,
 Wat is mijn Frits daartegen dom en zwaar op de hand.
 Hoe zal die nog door de wereld komen.
 Frits, jij slaapkop, heb je 't vernomen
 Ja, al zeg ik jou ook duizendmaal bescheid,
 Je weet niet, welke weg naar België leidt.
 Al had ik je met de neus in de richting gedraaid,
 Je weet niet van welke kant de goede wind waait.“
 „Ja“, zegt koster Verbroek, „dat kan hij ook niet weten,
 Zoolang heeft de jongen hier op aard nog niet gezeten.
 Van hier naar Alt-Strelitz, ja dat gaat, dat hij wel vinden kan,
 Maar dan krijgt hij het te kwaad, mijn beste man,
 Rechts houden is 't beste, dat ik jullie vertel,
 Je komt dan niet zoo gemakkelijk in de knel,
 Want ga je links, dan kan 't passeeren,
 Dat op weg naar Rusland je bent aan 't exerceeren.“ —
 „Wat U wat“, zegt Zwart, „wat is dat voor domme praat.
 Zeker naar Pommern, zelfs Achterpommern 't dan gaat.“
 „Maar, Verbroek, is dat wel zeker zoo?“ —
 „Wat Zwart, zou ik 't niet weten meer,
 Ik, die dag in dag uit de kinderen leer.
 Waar je wilt, je me kunt zetten,
 In de donkerste nacht, in 't dichtste hout,
 Voor een tientje ik wil wedden,
 Ik de weg vind door land en woud,
 Zelfs in den vreemde in elk land,
 Als ik maar de atlas heb in de hand.“
 „Ja, Vader Zwart“, zegt Wit, „mij wel lijkt,
 Dat de koster heeft op dit punt een goede kijk.
 Maar moeten we ook op 't schip of over den Ocean varen?“
 „Jij met je water, dacht je, dat we sloepen moesten klaren?“
 Baas Zwart werd korzelig: „houdt op met dat gezeur, ik wed,

Uit Hoofdstuk 7 en 8

Zie zoo Johan, nu er op los, nu hoor
We willen laten zien, hoe onze beestjes
er gaan van door.
En zoo begon dan dat vervaarlijke rennen:
„Vooruit Johan! in de naaste dennen“.

Dat heeft die vervloekte Kastrater jou in 't hoofd gezet.
 „Och, misschien viel 't mee en zou 't lukken
 Als alles in Amerika lei“, zegt Verbroek.
 „Maar jullie rijdt naar België over bruggen“.
 Nu hier kwam Maarten dan weer terug
 Geheel buiten adem vliegensvlug
 „Is 't geld gevonden? roept Wit, „waar zat 't
 Was Moeder thuis en zei ze anders nog wat?“
 „Neen ze zei niets om weer te vertellen“.
 „Heb je van mijn oudje dan nog wat vernomen?
 Vraagt Zwart. „En of! om vermeld van te staan,
 De heele buurt was te samen gekomen,
 En ontzet, dat we allen op reis waren gegaan.
 Daar zat de Buursche, vrouw Graaff en Hackmans Na
 Vrouw ter Horst, Stout en naaister Dika
 Ze maakten lawaai als een waaksche hond
 En allen zeiden: 't was al te bont,
 Dat jullie op den dommen inval waart gekomen
 En Frits en mij hadden mede genomen“.
 „Wat u wat, 'k geef niets om deze wijven kletserij,
 We gaan op reis en daar blijf ik bij.
 En nu over deze zaak geen woord meer hoor,
 Nu er op los Johan, nu er van door.
 En weer begon dat vervaarlijke rennen
 „Vooruit Johan! in de naaste dennen“.

Hoofdstuk 8

Hoe de koster prachtig preekt
 Doch dit zich later leelijk wreekt.
 Hoe hij de balans verliest
 En een nat hoven een droog pak verkiest.

„Ja“ zegt Verbroek, „wat ik zeggen wou.
 Reizen is een groot plezier gewis,
 Vooral als de beurs goed vol
 En men nog jong en zorgloos is.
 Wat was ik vaardig en handig op reis,
 Geen tegenstand bracht me ooit van de wijs
 En overal, waar ik heen ben gekomen,
 Daar werd ik vriendelijk opgenomen.
 't Kwam zeker van mijn deftig wezen,
 En dat ik zoo fatsoenlijk ben en belezen“.

„Ja belezen, dat is hij, dat moet men hem laten,
 We behoeven daar niet verder over te praten“,
 Zegt baas Zwart tot buurman Wit.
 „Maar met de deftigheid, dat hem nog zit“.
 Pats, kreeg Frits een draai om de ooren.
 „Vervloekte jongen, wil je naar mij hooren.
 Zit toch niet zoo krom, in de hoogte de kop.
 Waarachtig of anders sla ik der op“.
 „Ja“ roept de koster „Altijd nobel en stram men gaat,
 'k Weet dat alles nog van dat ik was soldaat.
 Doch alleen om 't uiterlijk gaat 't ook al niet
 Een vroolijke en montere geest, men ook gaarne ziet“.
 Toen op eens een roepen van „Hü, hü Johan!
 Gauw houdt toch even stil,
 Ik mijn tabakszak niet vinden kan“.
 En 't was weer zoo laat bij onzen vriend Wit.
 Zijn tabakszak was van den wagen gevallen.
 „Hoe is 't mogelijk Vader, hoe dat hem toch zit.
 't Lijkt of je wel hoort tot de mallen“.
 Zegt Maarten, „hou je zaken toch beter bij een
 Waar moet dat met onze reis naar België toch heen“.
 „Ja beste Lap, daar is niets aan te doen.
 Zonder tabakszak reis ik niet met fatsoen.
 Allo jongens, zoekt, en die zoekt die vindt,
 Gauw de weg afgezocht, gezwind“.
 De jongens gaan, het voerwerk neemt zijn rust,
 En als de koster weer wil beginnen en waagt
 Over de opvoeding goeden raad te geven,
 Dan komt een wagen van achteren aangejaagd;
 Vier mooie rassige vossen met veel lawaai
 Suizen in vollen draf voorbij met dol gezwaai.
 De veulentjes spitsen de ooren, gaan mee in 't geleid,
 Genieten hun jong zijn, voelen zich bevrijd.
 „Nu dat zal hem de duivel halen“
 Roept Zwart, „brr, brr, terü, terü“.
 „Terü, terü“, roept ook Johan! sta krenge
 Ook baas Wit begint zich er tusschen te mengen.
 Maar wat helpt 't: in de hoogte den staart
     Met een onbegrijpelijke vaart
     Gingen onze veulens er van door,
     De duivel hale hen, hoor!
     Met „Brrr, brrr, sta, sta“
 Zwart en Wit ook de veulens achterna.
 Die vonden dit renpartijtje lang niet slecht;

Mee in de haalpartij ging ook Johan, de knecht.
 Hij gooiden Verbroek de teugels toe gezwind,
 Liep wat hij halen kon als de wind.
 De koster nog rustig van dit schouwspel geniet
     Kalm nog zittend alles beziet.
     Maar niet vele uren,
     Zal dit genieten duren.
     De merries steken op de ooren
     En onze koster hooggeboren,
     Vallen ongemerkt de teugels uit de hand,
     Jaagt mee er van door in 't ongekende land.
     Bijna verliest hij 't evenwicht,
 Pakt zich nog vast aan den ladderboom
 Zwart en Wit hij voorbij dan zwicht
 Met loshangenden verwarden toom,
 Pijl op den end staan Verbroek's haren,
 Probeert te trotseeren de komende gevaren.
 „Brrr, brrr, terü!“ is 't eenige antwoord,
 En alles, wat men van hem nog hoort.
 Zwart roept: „Wit, zie, zie, daar zwicht hij“,
 En onze brave koster in den sloot nu ligt hij.

Hoofdstuk 9

Hoe de koster op de angel beet
 En in een slechte toestand komt. het heet.

Oude baas Zwart, die loopt met de meeste haast
 En als hij komt nu naar de plaats,
 Dan ziet hij zijne paarden daar rustig staan,
 Als of ze er nooit van door waren gegaan,
 De wagen haakt aan den brugpost vast
 En koster Verbroek, die ligt in 't moeras.
 Spartelde, als was 't voor 't plezier in den plas,
 Alsof hij er in geboren was.
 Ook buurman Wit ziet des kosters val,
 Loopt gauw nu schuin over 't veld,
 Dat hij toch maar gauw er wezen zal
 En helpen de koster uit de knel.
 Hij rent met domme haast en belandt
 Midden in een braambos aan den akkerkant,
 Krijgt in de doornen een opgedrongen rust,
 Een rust, die hem lang nog lust.

Tot Maarten en Frits van hunne tabakszakjacht
 Terug zijn gekomen en zien den ouden baas,
 Hem bloedig en niet heel zacht
 Uit den modder trekken, maar helaas
 Hij valt terug, woelt weer in 't moeras.
 De oude Zwart komt nog juist van pas,
 Met: beste Koster houdt je netjes stil,
 Dit zeker 't beste voor je wezen wil.
 We zullen je er dan wel gauw uit manoeuvreeren
 Maar deez' raad: Wil je nooit en te nimmer agiteeren.
 Onze Zwart was in 't beste humeur,
 Merries en wagen waren heelhuids teruggekeerd,
 Hij had ze verder zonder gezeur
 Rustig weer onder de boomen gestationneerd.
 Hij maakt de teugels los en bindt
 Een stuk worst, dat hij in een mandje vindt,
     Aan den teugel vast,
     Werpt dat onzen armen gast
 Toe: „Verbroekje heb je beet
     Zoo, kinderen nu het heet:
 Te trekken als jongens van Jan de Wit,
 Opdat de Koster niet langer in 't natte zit.
 Houdt vast — hij komt — nog eens paraat,
 Nog eens, nog eens als een soldaat.
 Hoera! 't lukt, 't is werkelijk waar.
 't Ging gemakkelijker, als ik dacht voorwaar.
 Hoera! Warempel, we hebben hem de guit.
 Maar, o je, hoe zag onze koster er uit.
 Alle stram — en nobelheid was zoek
 En dan die arme Nankingsche broek.
 „Ja baasje“ zegt de oude Zwart, zie met deze postuur,
 Kun je bij ons niet op den wagen,
 Neen, we laten je ondergaan een kuur,
 Weet je wat: Het beste is wel, we dragen
 Je en leggen je aan de zon.
 't Is goed voor je corpus
 En ook voor je pantalon.“
 „Dat is onmogelijk, zegt baas Wit.
 „Hij zou zich leelijk kunnen verkoelen,
 Neen buurman hoor, we moeten eerst
 De dikke modder er af gaan spoelen,
 Hij is immers vuil tot op de huid,
 En ziet er als een kikker uit.
 Frits en Maarten, jullie aan 't droogen der garderobe gaat,

Terwijl zich Verbroek in 't bosch aan den wandel slaat.
Tot 't pantalonnetje met consorten droog is,
Hij alles aan kan trekken en geen visch meer is.
Wij gaan dan ondertusschen aan den haal,
En gebruiken gezellig ons middagmaal.“

Zoo gerâan

Zoo gedaan.

Spoedig ze zaten

En knusjes aten.

De koster moest zich in 't bosch verschuilen

En gaan daar met de wolven huilen.

Als hij eens eventjes dichterbij sloop

Om een beetje mee te krijgen in de koop,

Begon de oude Zwart zoo verloren aan:

„Ik geloof: daar komt iemand aangegaan.“

Woep! zat de arme slokker achter de struik,

Gaf geen kik, kroop achter zijn luik

En wat 't ergste was, hier was de steg,

Waar zich scheidde nu hun weg.

Hier moest de koster 't gezelschap verlaten

Zonder middageten, dat had hij in de gaten.

En als het eten was voorbij,

Stegen ze weer monter op den wagen,

Zaten weer spoedig zij aan zij,

't Karretje kon hun verder dragen.

Arme Verbroek, met een leege maag

Kuierde hij naar huis, wel wat traag.

En nog na vele, vele jaren

Kon men 't volgende van den koster ervaren.

„Neen“, zei hij, „dat deed mij krepeeren,

Zich zoo van mij te obligeeren.

Zich alleen te bemoeien met eigen zaken

In zoo'n positie mij achter te laten,

Als Adam in het Paradijs,

Wie zou dan niet komen van de wijs.

En dan mij niet te geven nat of droog.

God sta me bij, als ik dit loog.

Zonder mij de biezen te pakken

Met de lang niet leege zakken.

Ik blijf daarbij, neen 't is een schand,

En me nu nog over de hand:

't Was eene leelijke dwarsdrijverij.

Daar blijf ik bij.“

En nu, mij dunkt, recht had de Koster

Maar de Ankersmidsche houtvester
Beweerde nog in latere jaren
En maakte daarbij de verschrikkelijkste gebaren,
Als 't eens toevallig ter sprake kwam:
Dat 't in zijne vesterij boschmensen gaf,
Die hoorden tot den wilden stam;
Ze leken op groote apen 't meest.
Hijzelf had eens een aangetroffen,
't Was een groot onbeschoft beest,
Dinsdag na Pinksteren was 't geweest.
Hij was er enorm van geschrokken
„Edoch“ voegde hij er bij heel gauw,
Zei ik dadelijk tot mijn vrouw,
„Ze zijn niet kwaad en bijten niet
Doen denken aan den mensch, als men ze ziet.
Zijn angstvallig, stammen uit een warm land,
En voeden zich van allerhand.“

Hoofdstuk 10

Hoe ze allen op den wagen
Sliepen in 't hout.
En wie een liedje zingend
Kwamen in 't woud.

En als het gezelschap weder zit
Dan gaat het verder in gloeiende hitt',
Stapvoets, zachtjes zoetjes aan,
Heel langzaam komt men van de baan.
Het zand, dat kruit en stuift en maalt,
De hitte drukt, de zon die straalt.
Het gezelschap zit als in een droom
De merries, door de hitte loom,
Stappen langzaam verder geheel bezweet,
Johan zich van zijn taak nu kweet,
Door onder 't verder marcheeren
Met de zweep de vliegen van den kop te weren.
Baas Wit slaperig zit en rookt,
't Lekkere maaltje hem door 't hoofd nog spookt.
Zijn pijpje valt hem uit den mond,
Ook buurman Zwart doet zijn luiheid kond,
Hij rekt zich, gaapt luid daarbij,
Valt snorkend op zijn rechterzij.

Maarten slaapdrongen nikt en wikt,
 Hoe 't Moeder toch wel gaan zou thuis,
 Tot zijn hoofd op Vader's schoot dan valt
 Hem niets meer hindert, man noch muis.
 Zwarten's Frits, die schuddebolt,
 En denkt aan 't lieve Doortje zijn
 En wat ze zei en hoe ze hem streek
 En daarbij in de oogen keek,
 Toen ze gisteren bij hem zat,
 En men voor zaligheid 't heele afscheidswee vergat.
 Zoo rein en gevallig, zoo trouw en liefallig
 En hoe het toch was wonderbaar
 Dat zoo een arm jong menschenpaar
 Zich hier kwam tegen
 En zich zoo was genegen.
 En als hij hierover nagedacht,
 Toen sliep hij in zoo stil en zacht.
 Zoo was hij dan een tijdlang geborgen,
 Had graag verder gedroomd tot den anderen morgen.
 „Zoo men dan op aard het schoonste goed weeft,
 Of 't wel iets mooiers geeft?“
 Johan zei af en toe nog huu
 Zijn zweep gleed langzaam in de diepte
 En niet lang duurde 't of dan sliep ie.
 Hij liet zijne paarden naar den duivel gaan,
 Bekommerde zich niet langer om zon noch maan.
 En als de beestjes nu werden gewaar,
 Dat alles sliep in zalige rust,
 Zei Lotte tot Liesje: Mij 't ook niet meer lust,
 We waren wel de grootste nar,
 Als we nog verder trokken deez' kar,
 Neen, we trekken ze bout tot aan 't begin van 't hout.
 Zoo gezegd — zoo gedaan, ze houden halt
 Wanneer juist op hun rug de schaduw valt.
 Zoo hebben de rakkers het uitverkoren
 En hebben nog pret, dat hun meesters smoren.

En in 't bosch, daar is het zoo koel,
 Daar is het zoo rustig als in de nacht,
 Stil gefluister, ver van 't stadsgewoel,
 Het loof beweegt zich nu zoo zacht.
 In 't koele mos de krekkel zingt,
 Als heimpjes aan den brandenden haard,
 Het wachterslied van den merel klinkt,

Opdat ge behoedt wordt hier op aard.
De specht, die sluit de luiken toe,
Opdat ge veilig neerlegt uw hoofd zoo moe,
Als de waakhond om het huis rondom,
Zoo hoort men de koekoek met luiden klank.
En heel in de verte langs het woud,
Daar klinkt een lustig frisch gezang,
Alsof in de zomertijd zoo laat
In 't dorp de muziek nog lustig gaat.
Twee studenten door 't bosch marcheeren,
Hun gezang wil hun daarbij accompaneeren.

Ze zongen van het wilde woud
Hoe groot wel was 't reisplezier
Als 't rondom zoo klinkt en schalt
In 't groene frissche jachtrevier.

Zij zongen van den koelen grond
Zij zongen van den koelen wijn
En van den rooden rozenmond,
Hoe die moest fijn te kussen zijn.

Zij zongen van den storm en wind,
En van het nestje stil en warm,
En van het mooie jagerskind
En hoe 't zich rust in haren arm.

Hoe lieflijk en mooi dit liedje klinkt,
Totdat op eens men niet meer zingt
't Was met 't zingen op eens voorbij,
Als ze kwamen bij de slapende rij:
Zwart met zijn collega's op den boerenwagen,
Hoe ze tezaam in Morpheus armen lagen.
Toen vingen beide te lachen aan,
En fluisterden heimlijk nu te zaam:
„Zou 't wel gaan, zou 't wel gaan?
Voor zulk een grap laten we alles staan.“

Hoofdstuk II

Hoe gauw ze waren uit den droom
En hun proviand-mandjes in den boom.

Zij slopen nu dichtbij zoo zacht,
Op hun teenen om te wekken geen verdacht.
De veulentjes werden bevrijd door den eenen guit,

De andere spande de merries uit.
En nam behendig en heel vlug
Johan de teugels af alom zijn rug.
Dan kriebelt hij Lotje in de zij,
Streelt de oude Lies ook nog daarbij.
En door dit kriebelen „God behoed“
Volgen willig hem de beide stoet!
De veulentjes sluipen achter de moeders dan zacht,
Voorzichtig als op ijs van één nacht
De schavuit laat ze houden achter den hazelaar,
Dat niemand ze zien zal! o, dat schelmenpaar.
Daar wordt 't paardencomité vastgebonden,
Niet licht hun meesters hier hen vonden.
En nu zoo waar stond 't guitenpaar
Te giebelen en te lachen en verheugt zich zeer,
Waren werkelijk bij den satan in de leer.
Nog was 't niet genoeg, allebei ze staken
Met steentjes hunne zakken rond,
Slopen die beide drommelsche snaken,
Naar den beuk, die bij den wagen stond,
Vlug werd geklauterd in den boom,
't Ging werkelijk als met stoom.
Wat hadden die kwajongens nu weer in 't zin?
't Leek zoo waar als gold het de min.
Zij fluisterden, wenkten, bukten zich,
Geheimzinnig roerden en drukten ze zich,
Tot zij Zwarts neus hadden onder schot
Die arme knoop trof een zielig lot,
Ze begonnen nu te kanonneeren
En naar ons oudje te bombardeeren,
Alsof het los ging in Sebastopol
Neen werkelijk het was al te dol.
Zwart nu in de hoogte vliegt
Nog in den slaap moet hij proesten.
„Alle donders, neen dat wil ik niet“
Roept hij luid onder het vervaarlijkste hoesten.
Pats slaat hij Wit dan in den nek.
Deze was juist in den droom aan 't haver zakken,
Hij wil juist zijn zak dichtbinden,
Als Zwart hem krijgt van achteren te pakken.
Vervolgens komt Maarten aan de beurt
Hij slaat om hem den halsdoek, dat hij kleurt.
Hij snoert en zwenkt en trekt en bindt
En wortt bijna zijn eigen kind.

„Adjüs“ zegt Frits dan in den droom,
 „Door, mijn schat, vergeet mij niet,
 Over een jaar hebben we gekeken uit den boom,
 De dominé ons dan knielend ziet“.
 En dan opeens . . . is alles ontwaakt.
 Door den kreet, die onze vriend Zwart nu slaakt.
 „Waar zijn de merries“ gilt baas Wit
 „Waar zijn de merries, wat beduidt toch dit?
 Neen maar, dat moet de duivel halen,
 De veulens ook zoek, 't is om te malen.“
 „De veulentjes“ roept Johan, „die heeft de galgenbrok
 Met Liesje en Lot gestolen tesaam.
 Mijn hemel, wat is me dat een strop
 'k moet zeggen, je komt er van buiten aâm.“
 „Wat U wat“ zegt Zwart, „nu fiks op de zool,
 Ze hebben ons gestoofd een leelijke kool,
 Nu jongens, voor den duivel gezwind,
 Wie 't eerst onze Lot en Liesje vindt,
 De een moet hier, de ander daar,
 De derde snel in 't bosch nu zoeken,
 Laat alles liggen, beste kinder,
 Gauw, gauw en zoekt in alle hoeken.“
 Nu gaat dan los dit dolle rennen,
 Om der merries weg gauw te verkennen,
 In beweging zet zich groot en klein,
 Om toch maar 't eerst de vinder te zijn.
 Als men boven in de beuk 't terrein weet vrij,
 Laat één der studenten zich glijden van den tak,
 Op den wagen tussch de mandjes en koffers,
 En voelt zich daar zeer op zijn gemak.
 De tweede laat nu neer een band,
 Waarvan hij 't andere eind houdt in de hand.
 No. 1 op den wagen gauw alles hieraan bindt,
 En juchhei gaat naar boven heel gezwind,
 Van wat zich in de mandjes bevindt.
 Gauw bengelt, 't is haast niet te gelooven
 Metworst, bus en brood aan de takken te stoven,
 Als de guiten dit hebben volbracht,
 Wordt aan den verderen inhoud gedacht,
     Men hem nu flink raakt,
 Zoo'n lrentebolletje met boter dat wel smaakt,
 Dan wordt weer niet lang bezonnen
 En alle 7 mandjes ook aan de takken gebonden,
     En als met stoom, is de beuk een Kerstnachtboom,

Nu zij zich gauw uit de voeten maakten
En dra uit de verte klonk, dat 't raakte:

In 't woud, daar is 't wonderschoon
In 't woud daar is 't een wonderboom,
Als de korfjes aan de takken hangen
En als de boer zich hier liet vangen,
In 't woud, daar is 't wonderbaar,
Hoera, 't luilekkerland is klaar.

En kiewit, koekoek en student
Dat zijn drie montere vogels
Die men al gauw aan de veeren kent
O boer, houdt vast de teugels,
Anders nemen ze die jou uit de hand,
Hoera, hoera voor 't vaderland.

O boer o boer, jij domme klaas,
Hoe kan je nu zoo slapen?
In 't woud daar geeft 't menig heerlijk aas
En kan de mensch leeren van de apen.
In 't woud, daar geeft 't wat voor den dorst,
Hoera, hoera, de schoone worst.

Hoofdstuk 12

Hoe in de beuk de mandjes hingen
En hoe ze eindelijk verder gingen.

Dit vroolijke liedje heeft geen menschenziel verblijd.
Dit vroolijke liedje heeft 't gezelschap nooit bereikt.
Het is reeds te ver in bosch en woud,
In de dennen en in 't mooie hout.
Zij zoeken met angstige blikken
Tot het hen eindelijk wil gelukken,
Dat ze de merries hebben gevonden
Zien, waar de rakkers ze hebben gebonden.
Nu is de blijdschap groot.
Nu is men op eens uit alle nood,
Verheugd gaat men terug naar den wagen,
Hier geeft 't een vragen en een vragen.
Dan roept Maarten plotseling heel verschrikt:
„Wat ben ik nu van Lotje getikt;
Kijk toch eens even naar boven.
'k Kan mijn oogen haast niet gelooven,

Uit Hoofdstuk 12/14

Ze zochten een kwartier uit aan 't eind van den dag
Traden binnen in de „Rustige Eendracht“.
't Was 't logement dat op een marktplein lag
Rust en eendracht, dat hun wel lacht.

Daar boemelt immers 't heele koopje
 Och, och, wat hebben ze ons genomen in 't ootje.
 „Alle donders“ roept Zwart, wat zijn dat voor zaken
 Als behekst 't slingert, wat kunnen we daar van maken
 Hoeveel mandjes tel ik: „één, twee, vijf, zeven“
 „'t Spookt hier“ roept Maarten, „neen zoo iets te beleven.
     De satan is hier mee in 't spel
     't Is of ons vervolgt de hel“
     „Ik voel me nog als in een droom“,
     Zegt Zwart „maar nu jongens in den boom“
 „Klauteren“ zegt Frits „is mij niet aangeboren
 'k Geloof ik heb er een broertje aan verloren“,
 „Ik — ik — ik houd er ook niet van“,
 Stottert nu ook de knecht Johan.
 Zoo helpt 't ook al niets of
 Maarten's broekje moet er aan gelooven.
 Gauw schittert door de takken 't gele kleurtje
 Onze Lap was en is als klauteraar te loven.
 Boven wordt vlug los gemaakt het touw,
 Alle mandjes naar beneden geloodst nu gauw
 En wordt, o welk geluk geconstateerd,
 Dat niet veel, alleen 't krentenbrood en wat boter mankeert.
 „Over deze geschiedenis“ zegt Zwart
 „Willen we eens voor allemaal zwijgen.
 'k Heb schrik, dat ik er anders van mijn oudje,
 Te veel van langs zou krijgen.
 Ten eeuwigén dage werd me aan 't hoofd gezeurd:
 Dat zoo wat met jullie oude knapen is gebeurd,
 Frits dus gezwegen, je vertelt 't in 't dorp niet rond
 Beste jongen kan ik er op aan, dat je houdt je mond?
 Vooruit jongens nu dan verder naar Berlijn op 't pad,
 't Lijkt wel of we nooit bereiken deze stad.“
 Zoo reden zij verder door het koren
 En konden ze duidelijk roepen hooren,
 De kwartel en de kwartelkoning:
 „Dat hindert niet, dat hindert niet
 Men daadlijk ziet, men daadlijk ziet
 Wat met 't broekje is geschied“.
 En als ze hier nog aandachtig naar luisteren
 Dan roept de uil: „O Wit, o Wit
 'k Moet je in de ooren fluisteren
 Je horloge is in des braamstruiks bezit“.
 Waar was des vogels refrein,
 Want als Wit in den zak nu greep

Merkte hij 't horloge was niet langer zijn,
't Kleinood was gegaan om zeep.
Dan legden zij aan in het volgende dorp
Traden binnen in de „Rustige Eendracht“
't Was 't logement dat op het marktplein lag
„Rustige Eendracht“, dat hun wel lacht“.

Hoofdstuk 13/14

Opdat we gauwer naar Berlijn nu komen
Heb ik vaker 2 hoofdstukken tezamen genomen.

Maar als ze nu kwamen in deze „Rustige Eendracht“
Heerschte er geen rust,
Zoo als men bij 't zien van den naam had gedacht.
Ook werd daarbinnen niet gekust
Neen, heel wat anders, strijd was losgebarsten
Tusschen man en vrouw.
Eendracht, dat spelde daar buiten 't naambordje
Hun op de mouw.
De heer des huizes zat onder de tafel,
Als in een kast.
Steunend gebukt, hield hij met beide handen
De pooten vast.
„Hier in huis, dat zal je weten“, schreeuwde hij
„Ben ik de baas“.
Voor den drommel, 'k laat me hier niet eten
Van 't brood de kaas“.
„Wat“ riep de vrouw met krijschende stem „jij oude bok“
Wat brom je daar;
Eens voor allemaal weet en beken, ik alleen ben baas
In de eendracht maar“.
Dat hier nu overliep des echtpaar's gal
Dat merkte binnenkomend onze vriend Zwart,
Dadelijk overzag hij 't komische van het geval
Dacht: „Ze moesten hebben met de gert“.
Gelukkig was hij steeds te vinden
Uit tweedracht weer te maken vrinden.
Nu ook had hij sussende woorden paraat,
Als een op Godsgebied strijdend soldaat.
„Wat U wat, wat U wat, wat een gekijf,
Blijf me in hemelsnaam met zulk schelden van 't lijf;
Vriendje duik gauw naar boven en verzoen je met je wijf.

Als mijn oude schat“ zei hij tegen Wit
 „Absoluut onder de tafel wou kruipen
 'k Liet ze stilletjes tot overmorgen zitten“
 „Ja“ zei Wit „ik kreeg 't er ook niet van op de stuipen.“
 Nu 't eene goede woord, dat gaf 't ander
 En men kreeg met een zoet lijntje de beiden uit elkander.
 Voor 't viertal werd nu een kamer besteld,
 Gauw waren ze 't eenig over 't geld.
 Maar vóór men zich ter ruste begaf,
 En dacht aan 't heerlijke gemaf,
 Werd nog een oprisschertje genomen,
 Om nog een beetje van alle schrik te bekomen.
     Omdat de pijp verloren ging
     Werd aangestoken een cigaar
 En ondanks de afelegde zwijgbelofte,
 Werd daadlijk verteld de streek van 't schelmenpaar.

Hoofdstuk 15/16

Hoe Wit een nachtmerrie kreeg
     En op de huppen.
 En hoe hem een cigaartje rooken
     Niet wou lukken.

In het eene bed legden zich nu ziedaar
     Wit en Zwart als een paar,
     Knusjes met matsjes naast elkaar,
 Alsof ze getrouwd waren zoowaar.
 In het andere Maarten en Frits zich strekten,
 En allen sliepen gauw den slaap des gerechten.
 Nu moest het toevallig juist geschien,
 Dat baas Zwart met het snorken werd behept,
 Zijn neus in Wit's oor gestoken had,
 En hier met alle kracht naar binnen trompet.
 Wit vloog nu peil in de hoogte,
 In den halfslaap schreeuwde hij nog.
 Frits en Maarten hierdoor ontwaakten,
 Wisten niet: wat waarheid was, wat bedrog.
     Sprongen uit't bed om de wed
     En werden nu gewaar,
 Dat door Zwarts snorken dreigde het gevaar.
 Legden zich gauw weer stil als een muis,
 Droomden al gauw dat ze weer waren thuis.
     Zwart zegt tot Wit: „Wees wijs

Uit Hoofdstuk 15/16

In het eene bed legden zich nu ziedaar
Wit en Zwart als eendrachtig paar,
Knusjes met mutsjes naast elkaar
Alsof ze getrouwd waren zoowaar

Morgen gaat het naar België ons doel en reis.“
 Nu eindelijk kan Wit er toe besluiten
 Met „hoor eens oudje“ onder de dekens te kruipen:
 „Dat wil ik je nu eens voor allemaal zeggen,
 Je bakt me niet weer zoo'n poets,
 Voor de zekerheid wil ik me met 't hoofd
     Aan je voeten leggen,
 'k Heb dan geen last van je gesnork en gehoest.
     'k Wil er zijn van zeker,
 Dat me niet weer geboden wordt deez' beproevingsbeker.“
     Zoo gezegd, zoo gedaan,
     De oude Wit weer in nu slaapt,
     Laat dan zijn mond meest openstaan
     Enorm zooals hij snorkend gaapt.
 Zoo moest het dan nu weer passeeren,
 Dat onze Zwart zich om deed keeren,
 De groote teen, zonder dat hij't merkt,
 In Wit's mond naar binnen werkt.
 Onze Wit droomt juist van sigaren,
 Die niet in brand te krijgen waren.
 Hij zuigt en zuigt op Zwart zijn teen,
 Doch 't wil hem niet gelukken
 Al geeft hij nog zulke rukken,
 Het oude ding in vuur te brengen.
 Op eens komt het hem zoo voor,
 Alsof thuis de koster raadt: „hoor
 Bijt toch een stukje er af“ en verder zegt
 Misschien dat het ding zich dan tot branden legt.“
 Wit, die bijt hoe vliegt Zwart uit de veeren,
 Neen maar hoe hij scheldt, schimpt en zich wil weren.
 Frits wordt wakker roept: „Wat is dit voor zaak?“
 Maarten met hem in koor: „Is het dat ik droom of waak?“
 En als ze met hun drieën op de been nu zijn,
 Ligt alleen vriend Wit nog daar onschuldig en rein.
 En wondert zich wat hier gebeurt,
 Waar men hem mee aan de ooren zeurt.
 „Wat u wat“ roept dan Zwart, „jij ouwe rakker
 Bijt mij in den teen en wordt nog niet wakker.
 Zoo'n veinzaard ben je, oude schavuit
 Zoo'n veinzaard 't loopt de spuigaten uit.“
 Vriend Wit vloog op en riep en zwoor,
 „In Godsnaam ik ben geen valschaard hoor.
 In den droom ben ik er toe gekomen
 En heb jouw groote teen in mijn mond genomen.

Als ik er aan denk wat't was
Begint mijn maag in 't rond te draaien.
Voor den drommel 'k heb ook sanitairgevoel,
Laat me niet rangschikken bij de kwaijen.“
„Och vriend“ zegt Zwart, „laten we dit nu bewijzen
En verzoend, opgewekt, eendrachtig verder reizen“.

Frits ging naar Johan den anderen morgen
Met een bewaard hart en bange zorgen.
„Johan“ begon hij, „je rijdt zoo daadlijk naar huis.
Wij moeten in de vreemde, 't is me een kruis.
Maar zeg, je hebt wel gemerkt, weet er alles van
Dat ik heb mijn geheim met kosters Door, Johan?
Zie, als je nu in huis straks komt,
Dan ga je dadelijk naar haar heen
Je kunt gaan ter aller stond,
'k Verzeker je dan geeft't vreugdegewezen.
Breng haar dit doosje met gouden ring
'k Zocht't uit in een winkel hier
Voor Door; en zie in dit papier,
Daar heb ik gelegd een vlok van mijn haar,
Ik dit haar nu als aandenken zend,
En zeg haar over een paar jaar,
Ik haar nog wat beters schenk.
Zij zou mij trouw toch blijven
En voor alles moet zij mij gauw schrijven.
Dit adres moet zij er op gaan zetten,
Met duidlijk schrift van eigen hand:
„Aan Frits Zwart, edel hooggeboren
Woonachtig nu in't Belgenland.“
Dan gaat hij zeker niet verloren,
En Moeder groet en laat haar weten,
Dat ik nog niemand heb vergeten.
Tot zoover had Johan ons gezond gebracht;
Aan de ondervonden tegenstand werd niet meer gedacht.
Moeder moest bedenken tot mijn geluk was deez reis
En zich niet weer laten brengen van haar stuk
Verstandig zijn en wijs.“
En 'dan Johan, dan kijk ook naar de veulens
Voër alles naar dat kleine ding,
En dat ze op tijd 't vee naar binnen halen
Als 't misschien eens aan 't vriezen ging.
't Kan in den herfst al worden zoo koud,
En dan zorg ook goed voor Hektor, dat trouwe dier,

Je weet hij wordt zoo zoetjes aan oud
 En nu adieu, kom behouden thuis koetsier.“
 Doch't was maar tot den drempel, dat hij ging,
 Daar draait hij zich dan nog eens om:
 „Wacht Johan, ik nog iets vind,
 Wat goed, dat ik er nog op kom.
 Verbroek, je weet, heeft toch een koe,
 Die Doortje altijd melken moet,
 Die oude wei van hun is ver en slecht,
 Ook dit jaar staat 't gras er verre van goed,
 Nu en onze koppel, die is dicht
 Achter den kosterstuin. Nu heb ik beloofd,
 Wij willen deze koe bij de onze nemen;
 Een meer, dat ons niet van veel gras berooft,
 Zeg Moeder ze moest zich hierin vinden.
 Met Vader ik't reeds voor elkander had.
 En dan, je weet, de koster die krijgt in de herfst
 Steeds een voer hooi van ons namat,
 Dat je 't hem dan flink toch laadt,
 Ziezoo, dat is in orde. 'k Hoop 't gaat
 Jullie thuis dan verder goed, Johan adieu
 Dat ik niet met je terug ga, vind ik wel een beetje sneu.“

Hoofdstuk 17—22

Wat in deze hoofdstukken staat, willen we maar overslaan.
 Wie 't toch weten wil, moet naar „Onkel Fritzing“ zelve gaan.
 Er staat zeker nog veel moois in,
 Maar voor ons heeft 't geen zin.
 Omdat wij houden van kort en krachtig,
 Opdat het den lezer niet wordt te machtig.

Hoofdstuk 23

Hoe Moeder Zwart Johan den ring afnam,
 En hoe 't Frits van den schout bekwam.

Als Johan 's avonds komt terug,
 Scharrelt Moeder Zwart nog op de deel zoo laat.
 En als hij haar een goeden avond bood
 Met de hoed in de hand op haar toe nu gaat,
 Dan rolt het kleine doosje uit den hoed,

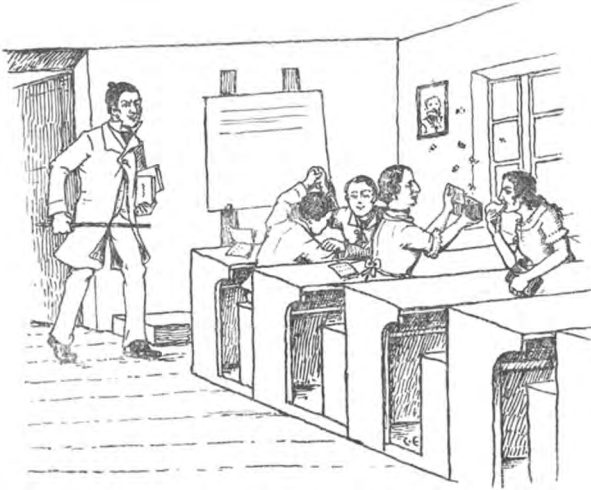
Net precies voor Moeder Zwart's voet.
 Dat had hij gemerkt, dat wist hij wel, de oude zou het niet weten;
 Frits had hem gezegd: 'k heb met Door geheimen, dat dient
 vooral niet vergeten.
 Hij grijpt naar't ding, hij grijpt nog eens weer, doch Moeder
 Zwart is snel.
 Zij is hem voor, krijgt 't doosje op, wat nu? 't lijkt wel de hel.
 „Wat is er in? Zeg gauw?“ toe gauw, Ja, wat zou het wel wezen?
 't Is van mij, geef gauw weer hier“ komt er uit, niet zonder vreezen.
 Vrouw Zwart die beurt het deksel op, gluurt nieuwsgierig dan
 naar binnen,
 Zij vindt 't haar, zij vindt den ring, drommels, toch die
 vervloekte kindren.
 Jij schooier jij! jij schobbejak! Wat doe jij met gouden ringen?
 Een gouden ring in dit papier? Wat voor een liedje wou hij wel
 zingen?
 „Aan koster Door“. — Pats! slaat zij toe, slaat flink Johan
 om de ooren.
 „Wat aan die naakte meid, aan Koster Door, dat zoo wat ik
 moet hooren.
 Wie stuurt haar dien? Van wie, kanalje? — „Van Frits met
 besten groet.“
 Pats, krijgt hij een en nog weer een! ach, dat de Heer je behoedt.
 „Wacht, boodschaplooper, ik je krijg“ maar weg was ons Johan;
 Denkt bij't gaan: „dat jij verrek en dat 't je niet goed bekwam.“
 De oude loopt in't huis in't rond en schelt over alle dingen.
 „Jij domme jongen? jij naakte meid! Ik zal jullie met gouden
 ringen!
 Zoo een schobbejak, zoo een schavuit, die durft het hier te wagen,
 Van mijnen Frits, voor Koster Door, geheime cadeautjes te dragen.
 Maar wacht maar man, je zult eens zien, ik zal je een liedje zingen.
 't Zal je heugen, jouw schooier toch dit brengen van gouden
 ringen.“
 Het heele dorp kwam aan de deur en hoort vrouw Zwart hier
 schelden,
 „Jij schobbejak! dat rakkerpak! Ik zal je eens wat vertellen!
 Jij ezelt denkt, dat gaat maar zoo! — Neen ventje, daar kun
 je op vertrouwen,
 Ik zal je, schavuit, je zult eens zien, ik zal je, voor't ringen
 brengen, houwen!“

Denzelfden avond kwam naar huis
 Ook onzen vriend Verbroek;
 Voor gewoonlijk was hij op den dam,
 Maar nu was alles zoek.

Anders was hij monter van natuur,
Maar nu? Wat was geschiedt,
Dat hij nu zoo verdrietig kwam
Terug bij zijne liên?
Alleen zijn appetiet was goed,
Die liet hem nooit in den steek,
Zijn Door, die schepte hem 't bord weer vol,
Bij thuiskomst, aan't eind der week.
En Door, die keek haar Vader aan,
„Zeg Vader, is iets passeerd?“
„Dat juist wel niet, mijn beste Door,
Maar kind, dit dient geleerd:
De menscheid, ja, de wereld is slecht,
Vertrouw hier mensch noch dier,
Voor alles de boeren op deez' aarde niet
Vertrouw ze voor geen zier.
Dat slechtheid is een overerfelijke kwaal,
Dat staat boven water als een paal.
Naar bed te gaan, ik voor mij 't beste vind,
Neem mijn raad ter harte, lieve kind.“

Den volgenden morgen — 't was Donderdag
Toen viel op school zoo menigen slag
Bij Verbraek, als hij weer meester moest spelen,
En baas zijn over de kinderen, die velen.
Willem ter Mors en Jan ter Braak
Die sloegen elkaar, dat het was raak.
Ze werden flink aan de ooren getrokken,
Verder klappen uitgedeeld, dat ze er van schrokken.
Anna de Graaff, hij op heeter daad betrapte,
Juist, toen ze in een flinke boterham hapte,
Henny Heck zat in de bank met vuile handen,
Werd naar huis gestuurd met: „Ook moet je je kammen.“
Zes anderen kregen ook al klop
Ja, 't is wat, als verkeerdt staat de kop.
Bretelers Herman met Wolterink aan 't vechten was,
Ter Horst's Janneuken gaf de meikevers vrij in de klas.
Dan kwam Frits extra voor't gerecht,
Zijne zaak stond wel een beetje slecht.
Verbroek had n. l. de woorden niet vergeten,
Die hij geroepen had, toen ze op den wagen waren gezeten.
„Wat was't jij riep van verliezen, zeg,
Wat riep je, toen we gingen voorbij Zwartens steg?
En jij daar op de schutting zat

Uit Hoofdstuck 23

En Anna de Graaff, hij op heeter daad betrapte,
Juist, toen ze in een flinke boterham hapte,
Henny Heck zat in de bank met vuile handen,
Werd naar huis gestuurd met: „Ook moet je
je kammen.“

Zes anderen kregen ook al klop
Ja, 't is wat, als verkeerd staat de kop
Bretelers Herman met Wolterink aan 't vechten was
Ter Horst's Janneuken gaf de meikevers vrij
in de klas.

En alle respect voor mij vergat!“
 „Ik riep . . — „Ja wat riep jij, drommelsche schavuit?“
 „Ik riep . . — „Kom allo met de spraak eruit!“
 „Ik rie . . dat jullie niets verliezen mocht.“
 „Wat, jij Kanalje, jij leelijke bazok.
 Jij hebt van mij gezegd, jij jokkebrok:
 „Verliest vooral den koster niet“,
 Dat heb je gezegd jij leugenpiet.
 En nu zal ik je eens laten kniezen,
 Zoodat je nooit weer zegt „den koster verliezen.“
 Acht dagen heb ik me voorgenomen
 Zul je me niet weer onder oogen komen,
 En zult in huis zitten met smarte,
 Zoodat je bijna breekt 't harte.
 En nu er uit jij Frits van den Schout
 Er uit, er uit, of ik haal nog eens 't hout.“
 En Frits moest er uit, nauwelijks is hij weg,
 Of Jan ter Horst fluistert tegen de Graaffs Klaas: „Zeg,
 'k Wou, ik had er de lont van geroken,
 Dan was ik ook met „koster verliezen van wal gestoken,‘
 Zoo'n paar daagjes vacantie mij wel smaakt,
 Daarvoor gaarne met't schoolwerk gestaakt.“
 Zoo was onze koster uit zijn humeur den eersten morgen
 Maar toen de Zondag kwam, legden zich de zorgen.

Hoofdstuk 24

Hoe Doortje aan te treuren ving
 En Verbroek naar 't klokkenluiden ging.

De Zondag kwam. Voor dag en dauw
 Was onze Doortje op de been,
 Want in koster Verbroek zijnen staat
 Lag al de last op haar alleen.
 Toen haar lief Moedertje haar ging verlaten,
 Had ze haar twee zusjes achtergelaten.
 Voor die moest zij de zorgen erven,
 Als haar Moeder zoo jong kwam te sterven.
 Hoe droeg ze die zorgen mooi en dapper.
 Zoo vlijtig naarstig en wakker.
 Alles ging zoo rustig van de hand,
 Als kwam 't geheel alles van zelf tot stand.
 En had ze dan eens een paar uurtjes vrij,

Dan zette ze zich aan de naaierij,
Greep de naald, draad en schaar,
Altijd monter, nooit leek de taak te zwaar.
Altijd kloek, voor anderen klaar.

Doch anders was't dezen Zondag morgen
Van daag was 't, als zat ze vol zorgen.
Van daag leek 't zoo waar,
Als werd de moedertaak haar te zwaar.
Er lag op haar een stille rouw,
En op haar lief gezicht zoo trouw,
Een floers van kommer en van smart,
Alsof haar pijn deed nu het hart.
En als ze de kleinen tot zich nam,
Een zucht diep uit't harte kwam.
Het was, alsof ze aan wat anders dacht;
Haar denken wegtrok met alle macht.
En als ze de kleinen 't haar dan vlocht,
Een traan langzaam in de krullekop
Van kleine Miek zyn uitweg zocht.
Nu kwam Vader de kamer binnen:
„Hoe gaat't hier, mijn beste kinder?“
Hij was in zwarten jas, in de puntjes aangedaan
Wilde straks naar dominé Dooiman gaan.
Zocht nog even een troost bij zijn kroost,
Hij neemt klein Bertientje op den schoot,
En wrijft hare koude handjes rood
Met zijnen baard. Klopt kleine Miek op den rug,
Deed, of hij niet de schuldige was.
Maar mijlen ver weg in ander oord,
Alles zonder te spreken een woord.
Wie onze koster daar zoo zag,
Die kon er niet toe komen,
Te denken: dit is dezelfde man,
Die zoo vaak werd beet genomen.
Hij was een goede vader monter en schrander,
Leefde in tevredenheid met zich zelf en een ander.
Alleen een fout was bij hem te vinden,
Altijd Hoogduitsch te willen praten,
Met kennissen, familie en vrinden.
Zoo eene dwaasheid is het hecht,
Waarmee de menschheid ons regeert,
Zij is de weegschaal, waarnaar ze ons taxeert,
Waarmee ze ons weegt, waarmee ze ons koopt,

Zoo eene dwaasheid, slechts zoolang loopt,
     Zoolang men boven zweemt,
     Doch wanneer het recht klemt,
 Dan komt ze niet binnen in de deur.
 Als ons een hard noodlot treft,
 En haast alles ons stelt te leur:
 Wanneer onze koster was't hart te vol,
 Als in zyn hoofd het toeging al te dol,
 Dan was hij op eenmaal zijn Hoogduitsch vergeten,
 Dan sprak hij plat, zonder het te weten.
 Als hij zoo dicht tot haar kwam,
 De tranen in haar oogen vernam,
 Zag die langs haar wangen glijden,
 Was hij zoo begaan met haar lijden,
 Dat't met zijn Hoogduitsch was gedaan
 En alle brani naar de maan.
 „Min leiw lütt Dürt, wat fehlt die, Kind?
 Din Ogen süs so fründlich sünd,
 Nu weinst du hir? Wat fehlt die? Segg!
 Wat ist 'e los? Wat is die weg? —
 Wi beiden heww'n jo blot enanner!“
 En Doortje's hoofd een plaatsje bij Vader vond.
 De tranen liepen zachtjes neer,
 Geen woord ontsnapte aan haar mond,
 Haar harte deed haar veel te zeer.
 't Is haar alsof ze onbekend,
 Zich in een geheel vreemd land bevindt
 En verlangt terug naar huis en hof,
 Waar in ze gespeeld, zoo heerlijk als kind.
 Nu eindelijk scheen Vader 't te begrijpen,
 Wat de oorzaak van Doortjes veranderd wezen was,
 Dat ze hem 't hart zoo zwaar nu maakte,
 Dat ze zoo diep zat in zak en asch.
 En treurig nam hij haar in zijn arm,
 Liefkoosde, trooste en sprak met haar.
 „Mijn beste kind! dat God erbarm,
 Kom Doortje, kom, maak't je niet te zwaar,
 Onze lieve Heer leeft, die zal je niet verlaten,
 Hij eischt niet te veel van ons hart,
 Hij weet wat een flink menschenkind kan verdragen,
 We worden gelouterd, gereinigd door smart
 En daarom moet Hij daar boven wat wagen.
 Wees getroost, je moet van avond tot Hem bidden,
 Zeg onzen lieven Heer alles onomwonden,

Dan wordt je in zijne reine sfeer opgenomen,
Dan heb je gauw weer je evenwicht gevonden.“
Zoo trooste hij, wat hij troosten kon,
Zijn lieve beste eigendom,
Tot eindelijk zijn tijd was gekomen
En hij moest klokken luiden gaan,
Zoo bezwaard had hij niet weer den toren bestegen,
Sinds zijn lieve vrouw van hem was weggegaan.
Wat sloeg hem de angst nu om't hart,
Hij kende immers ook deze verlangenssmart,

Zoo kwam hij boven,
Begint onzen lieven Heer te loven.
Hij grijpt 't koord,
Dan verkondt de groote klok Godswoord
En haar accoord
Volgt de kleine en bengelt mee.
Tingeling door 't dorp nu klinkt, tingeling ting.
Over wei en veld en hekken, over't woud
Wil zij andere dorpen wekken, over't hout
En dan hoort men deez' heilige schal
Gezegend Heer Uw heelal
Dank, dank
O klok voor Uw klank.

En de zonneshijn straalt van den hemel nu af
En legt zich zoo warm op't vervallene graf
En wat hij gehoord heeft, wat dit hem zei
Waarin hij voor jaren dit hem liefste lei.

En wie daar nu rust als Gods zalige kind,
Dat openbaart hij zachtjes den zomerwind,
Die wiegt zich op bloemen, op gras en op koren
En fluistert het verder Gods schepping in de ooren.

En de bloem haar kelk naar boven nu heft,
Vertelt aan den kever wat't zomerkoeltje zegt,
Die soemt dan zoo zachtjes met den kerkklokkenklank
Van de ziel naar den hemel dit schoone gezang.

En als zoo klinkt de klok dan hoor of ook geldt
Dat misschien voor U ook zoo'n groet wordt besteld,
En hoort gij hem zachtjes, zoo zachtjes uit de vert'
Dan volg hem gewillig met geheel uw warm hart.

Of de kever ook gonst, of de bloemen ook bloeien,
Of het koren ook golft en de wind U wil koelen,
Of de zon ook straalt van den hemel af,
Alles en alles wijst toch op't vervallene graf.

Hoofdstuk 25

Hoe Doortje naar de kerk nu gaat
Hoe ze Moeder Zwart te woord daar staat.

En Doortje was't ook, als kreeg zij met deez' kerkengang
Een zachten hemelsgroet door haar Vaders klokgezing.
Haar was't als kwam deze groet van haar lief Moederlijn,
Als mochten ze nog eens weer thuis tezamen zijn.
Stil stond zij op en volgde zacht den groet
En drukte de kleintjes nog veel op't gemoed,
Streek over de vlaskopjes deez' lieve twee
En zei: „Zoo beste meisjes nu loop en speel
Vraagt den koekoek lief, hoe lang jullie nog leeft,
Miek, jij kleine Bertientje een voorbeeld geeft.
Van de boterbloemen jullie een mooie ketting maakt.
Blaast de pluusjes er af, vraagt welk uur de klok wel slaat.
Ik ga naar de kerk en zal voor jullie bidden.“
De kleintjes sprongen weg met Does in hun midden.
Nu haalt Doortje 't gezangboek uit de kast,
Dat was een geschenk van de oude dominee
Bij de aanneming, opdat ze op de heilige schrift
Haar doen en denken lei in vreugd en wee.
Moeder Zwart had haar toen een bezoek gebracht,
Had ze zelfs van haar een lekkere koek gekregen,
Met de woorden: „Met buurmanskind, ben ik graag bevrind,
Hieraan is mij alles gelegen.“
En nu was alles zoo anders geworden,
Want Moeder Zwart had haar gisteren morgen,
Als zij heel toevallig haar had ontmoet
Den rug gekeerd en in't geheel niet gegroet.
Als ze eraan dacht, kon ze wel huilen,
Zoo gestemd, nam ze bedroefd haar boek,
Kreeg uit de commode haar dierbaren doek;
Een kleinood, gekocht van haar eerst verdiende geld,
Waardoor ze er zoo dubbel op was gesteld,
Ging nog even kijken naar het vuur,
Overtuigde zich, dat alles goed aan't koken was,
En van zout en water goed van pas,

Uit Hoofdstuk 25

En zei: „Zoo beste meisjes nu loop en speel
Vraagt den koekoek lief, hoe lang jullie nog leeft,
Miek, jij kleine Bertientje een voorbeeld geeft
Van de boterbloemen jullie een mooie ketting maakt.
Blaast de pluisjes er af, vraagt welk uur de klok
wel slaat.
Ik ga naar de kerk en zal voor jullie bidden.“
De kleintjes sprongen weg met Does in hun midden.

En dat 't geen gevaar voor brand kon geven
Zoodat ze bij thuiskomst wat moest beleven.
Zoo ging zij nog vol zorgen op pad
Maar de heerlijke natuur had gauw op haar vat.

Hoe schoon, hoe schoon lei daar de aard,
Hoe schoon de tuin, onze Door alles waard.
Hoe dekt zich over bloem en blad
De warme blijde zonneshijn,
Als was de wereld in zondagskleeren,
Als zou het eeuwig Zondag zijn.
Een zoete lust, een lief beleven,
Je hoort dat niet, je ziet dat niet,
Je voelt het slechts, je merkt het beven,
Dat roert zich door Gods heel gebied,
Op groene aard, den hemel tegen,
En toch zoo rustig, heilig stil,
Alsof de Godsgezant preeken wil
En slaat vooraf in stil gebed
Den blik naarboven zonder verzet.
Weg was onze Doortjes liefdesmart,
Ze gaf zich over met geheel haar hart,
Ze voelde zich weer Moeder's kind,
Teruggetrokken achter de kerkhofsmuur
In den zonneshijn en zomerwind
Vergeeten zorgen, tijd en uur;
Zich nog eens op de stille graven te mogen leggen
En nog eens weer 't kinderrijmpje te mogen zeggen:
„Kum Sünnenschining¹ sett di dal
Kumm Sünnenschining, plätt dit mal²
Woll up den gollen Durnbusch,
Gib den Blumen einen Kuss“.

Als mocht ze weer mooie liedjes zingen
En vroolijk als een bokje springen,
Tusschen bloem en blad
Dat men alles vergat
En steentjes zoeken
En bloempjes vinden
Daar van ruikertjes binden,
Geheel alleen zijn
Kijken naar wolken en vogelijn.

¹ Lievenheersbeestje. ² de vleugeltjes uitspreiden.

Zoo gelukkig was ze, ze had bijna vergeten,
 Dat ze ter kerke ging, en op een haar
 Had ze met 't gezangboek naar een vlinder gesmeten.
 Stralend stond ons Doortje daar.
 Zoo was ze weer kind van zin en hart,
 Toen zag ze aankomen Moeder Zwart,
 Ruiker salie,³ zakdoek, gezangboek in de hand,
 Een zwarte kap op met witte hals kraag parmant,
 Zoo stapte ze zelfgenoegzaam naar God's huis,
 Was van godgevallige gedachten lang niet thuis.
 Twee mooie rozen tegen de wang
 Van rood band, zes strikken in den nek,
 Een bos linten achter wapperend, een nieuw spencer,
 Alles kraakzindelijk, nergens verkeerde vouw of vlek,
 Zoo kwam ze over den heuvel zelf voldaan aangegaan
 En blies en blies met korten aâm.
 Een schort van zwart kalmanken had ze voor;⁴
 Zoo zag haar aankomen Kusters Door,
 Over de schort ze gewoonlijk streek,
 Opdat deze niet naar plooiën leek.
 Langzamerhand viel het loopen haar al zuur,
 Ook vanwege de tot corpulentie geneigde natuur.
 Ze hijgde, hijgde, piepte luid,
 Stond zoo op eens voor des Kusters spruit.
 Als Doortje haar van nabij nu zag,
 Dan bood ze haar een vriendelijk „goeden dag“
 „Laat mij met rust! Ga je eigen weg!“
 Beet haar de oude grimmig toe.
 „Zoek je iemand anders op je steg,
 'k Moet zeggen, 'k ben je meer dan moe“.
 Ach, hoe was op eens alle vreugd verdwenen,
 Waar was 't zonnetje, dat nog juist had geschenen?
 Dit korte woord van Moeder Zwart
 Drukte zich als een steen op haar warm hart.
 Dan onze Doortje zich weer vermant,
 Grijpt opgewonden der buurvrouw hand:
 „Wat heb ik toch voor kwaad gedaan??
 O zeg het, dan maak ik het ongedaan.
 Gij waart mij toch altijd goed gezind,
 Behandelde mij steeds als buurmans kind.
 In goede en in booze dagen
 Hebt ge me niets als goed gedaan,

³ Duitsch: Salbei. ⁴ een soort wollen stof.

O laat me zoo niet voor U staan.
 Kom, ach kom, laten we ons weer verdragen,
 Wij willen toch met elkaar in vrede leven,
 Zoo ons niet in God's huis tot 't gebed begeven?"
 „Wat?" riep de oude, „ik niet bidden, wat, zeg.“
 En trok haar hand uit Doortje's weg.
 „Wat? Ik? Ik kan bidden waar ik wil,
 Ik behoef me nergens voor te geneeren,
 En dan zeker niet voor jou,
 Die daarop steeds wilt speculeeren,
 Een rijken bruidegom te krijgen,
 Zich er netjes, warmpjes in te vrijen.
 Je denkt zeker, jou vader en mijn oude zijn vrienden.“
 Hier gaf haar adem 't op . . .
 „Maar van verdere familiebanden . . .
 Wil ik niets weten en daarmee stop.
 Zoo een creatuur, zoo een kale kostermid,
 Zoo astrant!“ — Bons! zweeg zij stil,
 Want, wat nu wel het noodlot wil:
 Daar staat de Dominee en hoort den strijd,
 Hij schudde 't hoofd en zonder een groet
 Gaat hij het Godshuis binnen.
 Juffrouw Zwart, die kuchte hem achterna zoo goed,
 Als 't ging. En Door? Ze beefde over al haar leden,
 Ter kerke? neen, dat kon ze niet,
 Hoe kon ze zoo voor Gods aangezicht treden.
 't Heele kerkhof draaide met haar in 't rond,
 Ze mocht vergaan voor schimp en schand,
 Ze vloog naar huis, gauw ze in haar kamertje stond,
 Licht op haar knie voor 't bed aan de wand.
 Ze wou bidden en begrijpt 't niet,
 Ze wou weenen, ach en 't ging toch niet.
 't Leek of haar hart haar breken wil
 Voor ach en wee staat alles stil;
 Toch heeft zij verder rust noch duur
 Haar keel lijkt haar als dichtgesnoerd
 In haar gemoed woedt een felle storm,
 Deez' schimp en schand, dat arme worm!
 Dat was geen ramspoed en geen smart,
 Waarin zich terecht vindt een krachtig hart,
 Dat was geen jammer en geen leed,
 Dat door tranen te spreken weet.
 O, wat deez' schimp en schand toch knelt,
 Haar trouwe liefde voor dat vervloekte geld.

Doch eindelijk gaf haar God de genad'
 Dat op den bijbel viel haar zin,
 Zij haalt het boek zich uit de lad'
 En sloeg het op en las en vindt
 De bladzij waar te lezen staat,
 Hoe onze Heer Christus door 't lijden gaat.
 In den aanvang was 't haar wild en war
 Zij kon niet eens de letters zien,
 Haar gedachten vlogen ach zoo ver,
 Alsof 't ging met de vliegnachien.
 Doch als zij las: Zij bespotten hem
 En sloegen hem in 't aangezicht,
 Daar werd 't in haar duister licht
 En stille, heilige tranen vloeiden
 Uit hare lieve oogen zacht,
 En verlost haar uit alle nooden,
 De geestkracht was terug gebracht.
 En rustig ging zij weer aan 't werk,
 Riep de kleinen, dat 't middagklokje had geslagen,
 Streek over 't krulhaar van haar jongste schat,
 Uit Mika's rokje de kreuken glad.
 Dan naar de keuken, zorgde voor 't middagbrood
 En niets was haar meer aan te merken,
 Alleen nog waren haar oogen rood.
 Als haar Vader kwam uit de kerk,
 En had bespied zijn Doortje, ongemerkt,
 Dan greep hij haar onder den ronden kin
 Keek in de blauwe oogen met warmen zin
 En als zij ze blozend nedersloeg,
 Dan kuste hij haar zachtjes op 't oog
     Geen woord hij vroeg
     Geen klank geen woord
 En toch gestemd tot harmonisch accoord.

Hoofdstuk 26

Juffrouw Zwart krijgt 't weer met 't regeeren
 Moet daarna onmachtig gehoorzamen leeren.

Och hoe zwaar is toch 't aardsche kruis
 Zoo voelde zich Moeder Zwart, als ze ging naar huis.
 Haastig kortademig schoot zij om den hoek
 Met de vingers pianoot zij op het boek.

Zoo klom zij op naar haar erf
 Vond daar de staldeur wagenwijd open
 Voor 't huis was een emmer verzeild,
 En de ganzen waren in den tuin geloopen.
 Zoo hoorde 't zich toch zeker niet.
 Ergerlijk inspecteerde ze haar gebied,
 Ook de mestwagen was niet geheel naar binnen getrokken.
 Nauwelijks was ze dan ook op de deel,
 Of de woorden vielen onverschrokken.
 't Onweer brak los, elk kreeg zijn deel
 't Eerst had ze de melkmeid in de gaten,
 „Jij, drommelsche meid! hoe dikwijls heb ik gezegd,
 De ganzen niet naar buiten te laten.“
 Bons, klets, werd er één om de ooren gelegd,
 Toen kwam de dienstmeid aan de beurt:
 „Zijn er soms geen emmers genoeg aan stukken?
 Ook met een oorveeg werd deze opgebeurd,
 't Scheen of haar dit vandaag 't beste wou lukken.
 Zoo ging ze in huis zeer uit 't humeur
 Ze was ook al heel slecht te pas,
 De Dominé had van de kanzel over hoogmoed gesproken
 Net of 't op haar toepasselijk was.
 Verder over rijkdom, geld en zulke oude zaken,
 Wat had hij haar de hel zoo heet te maken.
 Ze voelde toen de heele gemeente naar haar kijken,
 Ze kon bijna in de kerk niet meer blijven,
 En om dit slechte humeur nu te verdrijven,
 Moest ze op eigen erf als baas nu kijven.
 Toen op eenmaal leek 't haar zoo toe,
 Alsof ze hoorde een „klop op de deur,“
 „Binnen“ O hoe was 't haar slecht temoe,
 De Dominee, nu die mankeerde nog aan 't lieflijke humeur.
 Toch heeft ze zich in één oogenblik gevat,
 Hoe buigt ze en knikt en wrijft en wrijft
 Een stoel voor hem met den stofdoek af.
 Totdat de dominee tot haar zegt,
 „Laat 't goed zijn, voor zitten ben ik niet gekomen,
 Maar wel om te vragen wat 't had te beduiden
 Den strijd, dien ik voor kerktijd heb vernomen,
 Als de koster nog was aan 't luiden?“
 „Vernomen? Wat? Voor de kerkdeur, 'k heb niets gezeid,
 Wat, daar gebeurde heelemaal niets,
 Alleen, dat ik die astrante kostermeid
 Eens flink en voor altijd de waarheid zei,

En haar verteld heb, dat 't nooit kon passeeren,
Dat ze, met mijn Frits voor vast, zou verkeeren,
Dat ze tot zijn vrouw heelemaal niet deugde,
'k Heb 't gezegd zoodat 't haar heugde.“ —
„Ja“ zegt de Eerwaarde, „dat mag alles zoo zijn
En toch ik er van verzekerd ben,
Dat ge nooit een betere schoondochter krijgt,
Zoo lief en zich voegend, als ik Doortje ken.
Maar ik praat hier nu over heel andere dingen,
Huwelijksmakelaar ben ik zeer zeker niet,
Neen, 't is een heel ander liedje, dat we zingen,
Ik wil hier spreken over dat lawaai op mijn gebied.

Dat zeg ik U,
Als dat nog eens geschiedt
Dan pak ik de zaak
Heel anders aan,
Bij ons zal 't geestelijke goed
Vöör 't stoffelijke gaan.

Moest zoo eene vrouw niet verstandiger zijn,
En weten, dat haar zoon God danken moest,
Te krijgen in bezit een Doortje zoo rein!“

„Ja, dat is mij nouw heelemaal egaal
Wat ik gezegd heb, dat heb ik gezegd,
En dat zeg ik voor de twintigste maal
Met mijnen Frits, Kusters Door geen eitje legt.
De jongen, die zal die meid niet hebben,
En als mijnen ouden mee gaat in 't komplot,
Dan laat ik me op mijn ouden dag nog scheiden,
Dominee, dominee, wat trof mij een hard lot.
Van den morgen tot den avond moet ik mij plagen,
Aan de gang houden 't gansche zaakje hier
En wat doet de oude, 't is om te klagen
Daar toert hij rond met mijn Frits voor plezier,
Neen ik ben eene arme verlatene vrouw,
Niets als ellende van 't eerste kraambed tot nouw

En daar ging 't mondwerk los met nieuwen moed,
Wat zij gezegd had en wat buurvrouw zei,
Wat de heer predikant zaliger gezegd
En wat haar Vader daar tegen gelegd,
Wat toen haar schoonmoeder's zuster in 't midden bracht
En wat de oude Zwart en de koster daarbij hadden gedacht.
„En dominé Dooiman“ zoo sluit ze haar woordenvloed,

„Hoe U ook moeite doet en steekt van wal,
't Is en blijven zal:
Geld zoekt zich gezelschap met geld.“
„Wat drommel, juffrouw Zwart, 'k heb U toch gezegd,
Dat ik niet als huwelijksmakelaar ben gesteld,
Doch nu U de zaak weer op gerakeld hebt,
Zoo wil ik U niet verheelen gaan,
Ge koolzuurt U wat moois terecht,
Ge vat een geducht heet ijzer aan,
En zult gauw zien, wat ge hebt beslecht,
En hoe ge op de verkeerde baan aangekomen zyt.
Ge zeker den jongen zoo lang kwelt,
Tot hij naar jullie zin eindelijk vrijt.
Als de bruiloft dan is gehouden, ge uw oudjes deel krijgt¹
Dan in plaats van rust en vree,
Oogst ge alleen maar kamp en strijd.
Moet toezien, hoe 't bij jullie kinderen geeft slaag
Hoe ge allen daaronder lijdt,
Dan denkt ge terug aan mijn woord van vandaag.
Wanneer jullie de hel wordt zoo heet gemaakt,
Ja, dan wordt weer bij den dominee geklaagd:
„O dominée, o dominée, wat moeten we beginnen
Onze kinderen gunnen ons zelfs 't eten niet,
Zoo'n slechte schoondochter, als de onze is nergens te vinden
't Liefste was haar, wanneer men voor goed 't erf verliet.“
Dan moet ik je op't geld verwijzen,
Daarom juffrouw Zwart bedenk je goed,
Nog is't tijd, nog kunt ge veranderen de eischen
Nog kan, als je nadenkt, wat je doet,
De rechte weg worden ingeslagen,
Nog kunt ge handelen naar God's behagen,
En nu, goeden dag, 'k moet nog meer bezoeken afleggen,
En verder is er ook al niets meer te zeggen.“
„Goeden dag ook dominee, maar dat is wis
De oude baas heeft de grootste schuld,
Zoo je alleen te laten op 't erf,
Dan verliest men toch zeker wel 't geduld.“
Dan maakt Moeder Zwart een buiging, laat de dominee uit
Die nog weer even aanving,
Met: „Moedertje, weet wat je besluit.“

¹ „Altenteil“ is dat gene wat iemand, die zijn bezitting aan een zoon overdraagt, voor zich zelf behoudt en bewoont.

Hoofdstuk 27

't Oudje zweert 't af, wild en dol
En vult zich de pantoffel vol.

Nauwelijks was ze weer in de kamer gekomen,
Of ze ging haastig op en neer:
„Dat zeg ik maar, zie toch eens aan,
Neen, hier wordt mee gesproken: ik't hem leer.
Mijn eenigst kind, dat zullen we eens zien:
Zoo'n paus! — wat verbeeldt hij zich — zoo'n brutaliteit
Wil zich in mijne zaken mengen om die astrante kostermoid,
Bemoeit zich daar op mijn gebied,
Dooiman, dat weet: Koster's Door krijgt mijnen jongen niet.
Eerst zullen ze 't onderste boven mij zetten,
Dat zullen ze weten, ik maak korte metten.“
Zoo raast ze de kamer in't rond
't Duurde lang voor ze de rust weer vond.
Na't middagmaal wou ze zich
In hare gordijnen koets ter ruste begeven¹
Geeneen van 't personeel was in huis
Geheel alleen was ze achtergebleven.
Alles was doodstil, een speld kon men hooren vallen.
Zij had in dit oude bed zoo menig keer
Zondagnamiddags rustig geslapen,
Doch als ze zich dit keer legde neer,
Bleven hare oogen waken,
Dit keer zou 't haar erg bedriegen,
Netjes bedanken liet zich de slaap,
De gedachten kwamen haar plagen, evenals de vliegen,
En uit bleef 't bezoek van den gewenschten Klaas Vaak.
„Wat“, riep ze, „wat“ 't Is niet te gelooven,
Wat deze Godsdienaar gebiedt
Niet voör ze mij stellen onderste boven,
Die meid mijnen Frits, als bruidegom, ziet.“
Zij zet zich neer, staat weder op,
Maakt't venster open kijkt over den hof,
Dan maakt ze't venster weder toe, heeft rust noch duur
Haar is zoo angstig te moe, „Oudje, wat maak je je't leven
zuur!“
„De meid, die krijgt mijn jongen niet,
Eerst men mij onderste boven stellen zal,

¹ schertsend voor hemelbed.

Al zouden de sterren van den hemel vallen.“
Zoo vloekt en zweert ze bij't heelaal.
En toen de klok ging tegen vijf,
Toen kon ze 't niet langer verdragen,
De onrust dreef haar tusschen 't onkruid in den tuin,
Ze besloot muurkruid en melbe te verjagen.
Zoo schold, vloekte en zwoor Moeder Zwart,
Dat't onkruid was in haren tuin de baas,
Moeder Zwart hoe staat met 't onkruid in je eigen hart?
Waarom hier op anderen zoo'n getier zoo'n geraas?
Dan kijkt ze achter in den tuin over de schutting,
Zoekt tusschen 't in de verte grazende vee,
Of ze haar jonge roodbonte vaars ook vinden kan,
Of deze wel is ter stêe?

Ze ziet ze niet, de angst krijgt haar te pakken,
Gauw ze over de omheining klom,
Laat zich aan de andere kant in de weide zakken;
Wat nu volgde ze niet genoeg bezon.
Ze moest zich nu bij de beek over de vonder wagen,
Om bij de in de verte grazende kudde te komen,
De plank, zou haar zeker wel weer dragen,
Dus vooruit maar, Moeder Zwart zonder schromen.
Vrouw Zwart krijgt nu den polstok te pakken,
Die voor het steunen stond aan den kant.
„Vooruit nu er op en gauw er over,
Dat 'k snel aan de overzij beland.“
Middenop begint dat vervloekte ding te kraken
Hou stil! — Och wat — wat zou dat maken.
Dat is nu eenmaal der plank hebbelijkheid,
„Maar breken, dat nooit“ is haar slaken.
Krak — plons — ze lag er in, als ze 't had gezeid.

„Help, help! Hulp, hulp!
Jezus Maria, lieve God!“
„Ja, ja Moeder Zwart
Daar treft je een hard lot.“

Ons oudje spartelt, schreeuwt, verzoekt iets te pakken,
Doch hoe meer ze zich weert, hoe dieper ze komt te zakken.
Dan op eenmaal: „'t is of ik wat hoor,
Is 't niet of me één bij de rokken trekt?“
Werkelijk 't was zoo, 't was onze Door,
Die deze hulp zoo onverwachts verstrekt.
De kostermeid was 't, die melken ging
En juist, als ze zat om te beginnen,

Hoorde den noodkreet van onzen drenkeling,
Was in een ommezien op de plaats des onheils te vinden.
Onze Doortje snel in 't rond nu keek
Doorziet het gevaar, springt in de beek;
Grijpt met de eene hand den wilgenstruik,
Met de andere des oudje's rok nu vast.
Trekt en roept tot Veldscholte's Jaan het hoort
En haar komt bevrijen met haar last.
Daar ligt nu Moeder Zwart voor dood op het drooge,
Wordt dan door haar redders met veel mededoogen
Naar huis transporteerd en in bed gestopt,
Door velen gealimenteerd en geklopt.

Hoofdstuk 28

Wat thuis bij Moeder Zwart wordt gedemonstreerd
En hoe 't heele dorp als één man assisteert.

Eindelijk sloeg vrouw Zwart de oogen op
Doortje draafde om heete kruiken te maken,
Wreef haar de voeten, maakte kamillenthee,
Want een opgekomen hik verbeterde niet de zaken.
Ons Doortje was in alles toch zoo bedreven,
Als was ze verpleegster geweest haar heele leven.
Nu ging als een loopend vuurtje door 't dorp
De catastrophe van Moeder Zwart in de beek
En kwam al gauw buurvrouw Wit naar binnen,
Zij was de eerste, die zich 't zaakje bekeek.
„Heere mijn tijd, hoe is 't mogelijk zoo in de beek
Op klaarlichten dag te loopen, ik 't niet vat.
't Is net of je nog bent in de jonge jaren
En verliefd zijnd', zin had aan een koud bad.
Als ik 't niet met eigen oogen zag,
Hadden ze 't me niet gespeld op de mouw.
Onze buurvrouw Zwart is toch anders
Zulk eene oppassende vrouw.
„De plank — au au — de plank, die brak
Ik in één oogenblik in 't water zak.“
„Och wat, de plank, wat is dat voor gepraat,
Zulk een onverstand, er een breede weg gaat,
Een steenen brug ligt toch iets verder over de beek,
Neen, ik dacht, dat je beter uit je oogen keek“,
„Ja, ja, zoo pardoes liep ze in 't water“,

Klonk nu, als werd 't kapitoel genomen, het gesnater,
 Van de Koelboersche, Moeder de Graaff en Tekko
 Vrouw Buurse en wie niet al zich verstout, zoo
 Onze Moeder Zwart de les te lezen,
 Met een: „Wel heb ik van mijn leven.
 Wat voor leed hebben ze je toch aangedaan,
 Dat je je schiep zulk een nat bestaan.
 Men zich uit ergernis toch niet alles bederft,
 Omdat de oude daar in den vreemde zwerft
 „Och neen“, steunt Moeder Zwart, „hoe kon ik 't weten
 Au, au — dat de plank zoo vermolmd hier was,
 Au, au, en toen brak ze en lei ik in den plas.“
 „Wat?“ zegt buurvrouw Wit en kijkt nu in den pot
 „Wat niets als kamillenthee 't is al te zot.
 Dat is niet mogelijk, dat zal niet gaan
 Hier moet wat heilzamer bestaan“, en onverdroten
 Wordt nu met al 't mogelijke losgeschoten.
 Aan 't dokteren ging het met groot plezier.
 „Hier deze ossenkruispleister¹ hier buurtje hier,
 Die leg eens warmpjes op je maag,
 Dat zal je helpen zonder vraag.
 „Och wat“, zegt Hanna Sanderman, „niets waard
 Er moet wat warm binnen in de maag,
 'k Wil haar zoo heet uit de pan een paar eieren geven,
 ,k Verzeker je, daar kom je weer van aan 't leven“
 „Wat“, roept vrouw ter Mors, „dat is gemartel en gekwel
 Hier is wat beters, mijn beroemde olie negenderlei,
 Die neem gauw in, 'k verzeker je, dat komt over
 't Is nog van mijn Vader zaliger, die kureeren,
 Neem 't rustig in, 't zal je in geen geval deeren.“
 „Weg er mee“, roept vrouw Tekko drukt zich naderbij,
 „Dit is are en posare,² helpt als niets van dat andere gerei.“
 De oude, die slokt en slokt en kreeg
 Een gevoel, alsof men haar wou worgen;
 't Duurde niet lang, dan zou 't nog erger worden,
 Vrouw Sanderman zei toen: „wel kijk eens aan
 Zoo kan 't in geen geval verder gaan.
 Nu moeten we haar eens flink rekken
 En de huid in haar keel naar voren trekken.“
 „Ja wel, uittrekken de huid, dat zich verstaat
 't Helpt, dat dat oude gehik aan 'n einde gaat.
 Ziezoo en dan vlug gezwind

¹ oxycrociumpleister. ² arequebusade.

We haar onderste boven zetten,
 't Water moet er uit, dat begrijpt elk kind,
 In zoo'n geval maakt men korte metten.“
 Gezegd, gedaan, 't zaakje werd met ijver uitgedacht
 En vlug werd alles in gang gebracht.
 Zes vrouwen vatten haar bij de been'.
 En trokken haar zoo onderste boven
 De oude riep „au, au, waar moet dat heen,
 Jullie laat er me toch niet aan gelooven“
 „Dat hindert niets, 't water moet er uit“
 En hoe ze ook schreeuwt en huilt,
 En hoe ze ook schelt en zelfs zweert bij de maan
 Moeder Zwart komt op 't hoofd te staan.
 „Zoo 't water kan er uitloopen nouw!“
 Zoo werd bijna ten doode kureerd deze arme vrouw.

Hoofdstuk 29

Hoe bij Moeder Zwart 't geweten ontwaakt
 En hoe ons Doortje bij haar waakt.

Maar voor dat een ongeluk is gebeurd,
 Komt de dominee nog binnen juist bijtijds
 Verlost 't oudje en jaagt 't heele vrouwenzaakje,
 Weg in naam van de menschelijkheid.
 „Weg met glazen en weg met kruiken
 Niets als kamillenthee kunnen we hier gebruiken.“
 Moeder Zwart wordt weer in 't bed gelegd,
 Wordt nu warmpjes toegedekt.
 Hier ligt ze nu en steunt, tot ze eindelijk vraagt:
 „Wie was 't toch, die me uit de beek heeft gehaald?“
 En als dominee Dooiman haar heeft verkondigd
 Dat 't onze Door was, die dit dorst te wagen,
 Toen kreeg Moeder Zwart 't te pakken met 't klagen:
 „O dominee, o dominee, wat heb ik zwaar gezondigd,
 Ik heb vandaag zoo lasterlijk gezworen,
 Eerst moesten ze me onderste boven zetten,
 Voor Kusters Door, mijn Frits zou toebehooren.
 En dat alles om dat misselijke geld,
 Nu is gebeurd, wat ik heb verteld.
 En hebben ze me vandaag op 't hoofd gesteld.“
 De dominee troostte haar: „Dat zal zich wel vinden
 Als je maar weer eens bent op de baan.“

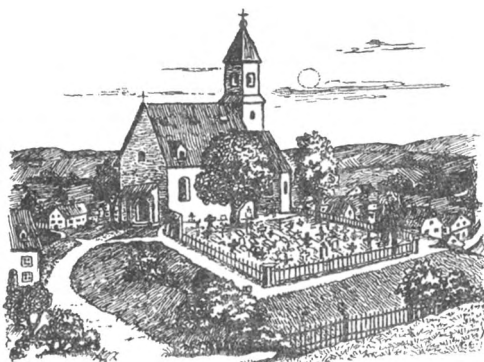
„Neen“, roept ze, „Neen, dat kan ik niet overwinnen
 Zooals ik gevloekt heb, zoo is 't gegaan.
 Neen, als mijn jongen de meid niet vrijt,
 Dan is het tusschen ons uit voor altijd.
 Als hij Kosters Door niet op stel en sprong trouwt,
 Dan beloof ik hem, dat 't hem zeker berouwt.“
 Als Moeder Zwart hiermee aan de ooren zeurt den dominee
 Dan komt onze Door toevallig juist ter stêe.
 Zij had thuis zich gestoken in drooge kleeren
 En hoort nog eventjes Moeder Zwarts beweren,
 Daarna dominee Doomans redeneeren.
 „Halt, Moedertje, nu winden we ons niet meer op,
 We halen nu niet nog eens oude koeien uit den sloot,
 We zouden 't ongeluk daardoor grooter maken,
 't Beste is dat Moeder probeert gauw in slaap teraken.
 En jij mijn kind, jij kunt de nacht hier waken,
 Er voor zorgen dat Moeder ligt stil.
 En als het eens erger worden wil,
 Dan roep je mij en nu doen, hoor, wat ik zeg.“
 En als ze hem dat beide hebben beloofd,
 Dan klopt hij onze Doortje op het hoofd,
 Zoo echt vaderlijk en gaat dan weg.
 En Door, die zet zich naast het bed
 Heel zachtjes, geen woord wordt er meer gezegd.
 Af en toe krijgt de oude haar hand te pakken,
 Drukt ze, moet ze ieder keer vatten.
 En begon dan toch steeds weer
 „Zie Door, als mijn Frits niet wil“
 „Stil“ zei dan Doortje, „Moeder stil
 Het praten heeft de dominee toch verboden“
 „O Door, was jij er niet! 'k Hoorde nu zeker tot de dooden.
 Ja, Door 't is zoo, wacht je zult eens zien“ . .
 „Och Moeder, Moeder, zwijg toch stil,
 De dominee 't toch niet hebben wil.“

Dan onze Door het kussen schudt
 En zachtjes onder 't hoofd haar legt,
 Dan de dekens lekkertjes in den rug haar stopt,
 Zonder, dat een woordje wordt gezegd.

Opdat vrouw Zwart
 Ligt niet te hard.

Zoo wacht ze, tot ze hoort de diepe âam
 Dan sluipt ze zachtjes naar het raam.

Uit Hoofdstuk 29

Ziet in de warme zomernacht
Ziet, hoe de maan in stille pracht
Door lichte zomerwolken trekt,
En alles op tot denken wekt.
En hoe haar bleeke zilverlicht
Op boom en berg en bosch nu ligt
En luistert in de nacht zoo stil,
Waar alles rust en slapen wil,
Slechts nachtegaal en kwartel zingen,
Gedachten kwamen, gedachten gingen.

Ziet in de warme zomernacht
Ziet, hoe de maan in stille pracht
Door lichte zomerwolken trekt
En alles op tot denken wekt.
En hoe haar bleeke zilverlicht
Op boom en berg en bosch nu ligt
En luistert in de nacht zoo stil,
Waar alles rust en slapen wil,
Slechts nachtegaal en kwartel zingen,
Gedachten kwamen, gedachten gingen.

Daar lag haar Vader's huis, waar zij
Hare jeugd, hare kinderjaren sleet
't Kerkhof lag zoo dicht er bij,
Bergend hun groot gemis, hun diepe leed.
Daar lag het dorp, het stille oord
Daar lag het veld en berg en daal
Het lied van verlangen klonk steeds maar voort,
Sinds zij het zag voor de eerste maal:
De tranen in de oogen dringen,
Gedachten kwamen, gedachten gingen.

Doch niets tegemoet er haar uit lacht:
Uit helderen zonneschijn van den morgen,
Was bleeke, vale maneschijn geworden,
Over alles had zich gelegd de nacht.
En als zij naar binnen keek in haar hart
Dan zag zij geen zon, doch de nacht zoo zwart
Slechts een flikkering der zon was teruggebleven,
In bleeken maneschijn lag haar leven,
De tranen nu aan 't fonkelen gingen,
Gedachten kwamen, gedachten gingen.

Als Doortje zoo in gedachten zat,
Dan is 't haar of ze iets hoort,
Ze draait zich om, neen maar wat is dat!
Is 't Moeder Zwart nog weer, die de rust verstoort?
„O moeder Zwart, leg U toch gauw weer neer,
De dominee heeft het verboden zooveel maal“
„Stil kind! stil! Ik kom dadelijk weer
't Is alleen even uit de kast, ik wat haal.
Ze haalt er wat uit, komt en drukt
Haastig dan Doortje iets in de hand.
„Zie, mijn kind! Dat heeft hij jou gestuurd“
Verdwijnt weer in bed met 't gezicht naar de wand,

En doet, als was ze in diepen slaap
En Doortje — ach hoe beeft haar hart
Hij heeft het gestuurd en Moeder Zwart
Heeft 't zelf haar in de hand gegeven!
Zij maakt 't doosje open — Daar lag zijn haar!
Daar lag de ring! Zijn hart! . . . O heerlijk is 't leven
Alles is op eenmaal licht en klaar.

En de zonne, die straalt in haar leven terug
Deez' zon opent haar hart, gelijk een bloeme zoo vlug
Gelijk het ijs verdwijnt, gelijk de vorst uit de aard!
Geen lijden, geen rouw haar hart meer bezwaart.

De nacht is voorbij, de schaduw verdwijnt
Alsof de wind over 't zaad de wolken verdrijft
Met 't verdwijnen der nacht is ook 't hartzeer geheeld;
Slechts de kwartel slaat en de nachtegaal kweelt.

Ze slaan en ze klagen en roepen zoo zoet,
Dat 't leed en de lust, vreugd en de smart zich ontmoet
Dat de mond je toelacht, als de traan valt neer
Vol van zalige lust, van zalig hartezeer.

En 't gezang en de bloem en de zon en de maan
O, hart wel moet eenmaal dit alles vergaan!
Wel vergaat, wat straalt van den zonnehemel af
Wel wijst je hier alles naar 't vervallene graf.

Doch er straalt van den hemel een andere zonnegloed
Die je graf eens verguldt en eeuwig zijn moet:
Dat is de hoop, die blijft, die zal blijven bestaan
Als reeds lang verdwenen zijn zonne en maan.

Hoofdstuk 30

Nu moeten we zien,
Waar ons gezelschap blijft
En hoe baas Zwart
Aan zijn oudje schrijft.

„Zoo“ zegt baas Zwart, „nu zijn we in Berlijn
Morgen willen we hier nog blijven,
Maar vanavond zal bij ons 't eerste zijn,
Dat we Moeder thuis een briefje schrijven.
'k Heb het beloofd en 't heeft zich nog steeds gewroken

Als men zijn gegeven woord heeft gebroken.
 Dus Frits, mijn zoon, nu zet je neer.“
 „Neeen Zwart“, zegt de oude Wit, „’t is hier al weer
 Dat mijnen Maarten dit veel beter kan,
 In schrijven en lezen is hij de man.
 Hij was bij den koster altijd haantje de eerste
 En wis en zeker van de jongens de geleerdste.“
 „Nu dan, Maarten“, zegt Zwart, „zet je neder
 En schrijf wat ik je geef in de veder.“
 Als Maarten was met dit schrijven klaar
 Zegt Zwart: „Mijn zoon nu vertel me maar
 Wat je daar geschreven hebt zoo gauw“
 — „Aan mijne zoo zeer geliefde vrouw —
 Deze titulatuur heb ik haar altijd gegeven,
 Altijd, wanneer ik haar heb geschreven.“
 „Dat we gezond en wel, kwamen hier zoo snel.
 Dat we nu zitten opgewekt en monter in Berlijn
 En vrouw kijk toch vooral naar ’t Moederzwijs.
 Laat ze haar nieuwe worp toch niet opeten,
 Of er boven op gaan liggen en dat dan vergeten
 En sta me voor alles borg,
 Dat je de andere varkens ook geeft je zorg.
 Laat de vergelegen broekwei maaien
 En zie of ’t ook nog wat geeft te zaaien.
 We zijn gezond en blijven morgen hier,
 Hebben een rustdag genomen en veel plezier.
 Bezien ons nu de prachtige stad Berlijn
 En hopen, dat ge, als wij, gezond moogt zijn.
 Jou alleen behoort voor eeuwig mijn hart
 Trouw tot in den dood en in smart

steeds

Je Jochem Zwart.

1800 vier en vijftig na Pinksteren de Donderdag,
 God geve, dat ’t bij jullie niet zoo bliksemen mag“.
 „Wat meen je buur, nu kan Moeder de Vrouw toch zijn
 tevreden
 Dat ik haar zooveel liet weten op heden“
 „Ja zeker en wat gebruikte je mooie taal
 Maar nu zeg me nog eens eenmaal
 Dat van „voor eeuwig mijn hart
 Tot in den dood en in smart
 Dat heb je toch zeker in de boeken gelezen?
 Want ’k moet zeggen deze spreuk, die kan er wezen.“

„Neen Vadertje, neen, dat heb je glad mis,
Het steeds op de honingkoeken te lezen is,
Tenminste het was te lezen in vroegere tijd,
Toen ik nog met mijn oudje heb gevrijd.
In de zalige korte wittebroodsweken,
Wat nu lang naar de droomen is geweken.
't Heeft altijd zijn nut deze tijd op te frisschen
En hoop ik, dat 't zijn uitwerking niet zal missen.
'k Weet, dat ze in deez' vroegere dagen,
Aan dezé spreuken had haar behagen.

Den volgenden morgen was alles fiks ter been
Men trok opgewekt over Berlijn's steen,
Zij trokken rond, straat op straat neer
Waren met zijn vieren enorm in de weer.
„Neen, kinderen kijkt, nu kijkt toch eens
Man, wat huizen, warempel wel zeven hoog
Als ik het niet zag, ik dacht, dat men loog“
„Ja“, zegt baas Wit, „zoo iets staat niet in Stavenhagen.“
„Ja, daar kun je bij ons lang naar vragen“,
Zegt Zwart, Wat u wat! Wat u wat!
Stavenhagen is toch hiertegen een groot gat.
Hoe zouden daar nu zulke kasteelen staan?“
„Wat zeg je, wil dan eens naar den nieuwen koopman gaan
Bij ons op de markt, wat is dat niet een kast
En dan van den landdrost er naast . . .
„Vader, Vader, kijk toch“, roept Lap, „'k geloof vast
Daar woont een snijder in die groote kast¹
Zie op het uithangbord staat het te lezen:
„Franz Pieske, kleermaker“, nu die naam mag er wezen.“
„Domme jongen“, zegt Vader Wit, je lijkt wel gek
En springt met je ideeën over steg en hek
Een snijder in dat huis? Hoe krijg je 't in 't hoofd?
Een snijder 't is al te dwaas, geeneen, die dat gelooft.
Een kleermaker ja! Dat laat ik passeeren:
Een kleermaker, ja, die kan dat beheeren
Een snijder? Neen, dat nergens naar laat.“
Zoo de jongens instrueerend liep men langs de straat.
„Jongen“, roept dan Vader Zwart, „Frits loop niet zoo krom
En dan nog wel hier, 't is al te dom.
Zoo te slenteren over Berlijn's straat,
Net een vrouw van zestig, 't nergens naar laat.

¹ Onder de boeren is haast altijd een „de snieder“, die 's avonds na den veldarbeid en in den winter kleeren maakt.

Recht op, jongen, of je krijgt er één om de ooren
 Kijk toch naar Maarten, wat een postuur naar behooren.
 Zie je „wel, hoe iedereen stokstijf blijft staan,
 Zie zoo loopt er geen, allemaal kijken ze Maarten aan.
 Jou, schaapskop, laat zelfs de duivel staan.“
 „Ja Vader“ zegt ons' Frits, „daar kan ik niets aan doen
 „Ze kijken allen naar „Lap“ zijnen jas.“
 „Neen Frits“, zegt Wit, „dat is 't niet alleen,
 Ofschoon zijn jas wel zeldzaam is van pas.
 Neen, jullie moet kijken naar Maartens beenen
 Hoe prachtig hij die buitenwaarts zet,
 Dan zijn gang en zijn heele figuur;
 Zoo één loopt er niet licht, naar ik wed.
 „En dan wil ik je wat zeggen, Vader Zwart:
 Je bent tegen je eigen vleesch en bloed veel te hard;
 Altijd zoo op hem te vitten
 Hoe hij zal loopen en zal zitten,
 Dat heeft werkelijk geenen zin.
 Dit zijn zoo de fijnere manieren,
 Die den mensch levenslang sieren.
 Zie, was ik niet soldaat geweest,
 Mijn jongen ging nu ook zoo te keer,
 Dan wist hij zich ook niet zoo goed te benemen,
 Want „verstoer mi-j wal“ dat alles overerft zich zeer.

Hoofdstuk 31

Wat „arm in arm“ verder is geschied
 En wat de koning van Portugal hun biedt.

Zwart roept als ze nu in de Koningstraat komen,
 „Zulk lawaai heb ik van mijn leven nog niet vernomen.“
 „Ja“ zegt Wit, „dat kan niet anders als kermis zijn“
 „Wat treffen, wat treffen!“ roept Lap, „wat fijn“
 „Jongens, jongens, houd je nu goed bij elkaar
 't Zal verder hebben geen bezwaar,
 Als we elkaar flink pakken onder den arm,
 Opdat we niet te gronde gaan in dezen bijenzwerm.“
 Zoo wordt dan nu arm in arm verder gegaan
 En blijven ze in de Koningstraat staan.
 Maarten Wit en Frits, die hebben sigaren,
 Zwart en Vader Wit, die rooken de korte pijp

En geeneen van hun vieren kan verklaren,
 Waarom ze toch hebben zooveel bejijk.
 In de Burgstraat roept Maarten „In ieder geval
 Is dit 't huis van den koning van Portugal.
 Daar op 't uithangbord staat het te lezen
 En die er voor staat zal wel de koning wezen.“
 En werkelijk stond de koning daar
 De kroon, die had hij vandaag niet op
 Zeker, omdat ze hem was te zwaar;
 Neen vandaag stond hij daar met blooten kop.
 Hij amuseerde zich met uit de deur te kijken.
 „Dat is hij zeker“, fluistert Wit, „dat zal zich blijken.“
 Zoo scharrelen zij daar op de drukke straat,
 En zien zich dezen deftigen koning aan.
 De koning was in prachtig vol ornaat:
 Rooden kraag op den blauwen rok deed hem netjes staan.
     Op de laarzen had hij gele kappen
     Liep op en neer met groote stappen.
 De schepter zwaaide hij in zijn rechterhand,
 Zoo vertegenwoordigde hij zijn dierbaar vaderland.
     Hij had een rood gezicht,
 Zwart taxeerde hem op mooi gewicht.
 „Ik geloof die koning, die is door en door gezond
 En weegt wel zijne twee honderd en tachtig pond.“
 „Dit is dan“, zegt Wit, „de koning van Portugal
 Zulk een knappe kerel hebben ze niet overal,
 Als die optreed met zijn kroon en deez' facie,
 Dan is over alle wolken de heele natie;
 Dan geeft in heel Portugal niemand een kik.“
 „Kijk, kijk“, roept Maarten „nu ergert hij zich.“
 „Och wat“, zegt Vader, hij spuwt, hij heeft zeker de hik.“
 Op eenmaal komt de koning driftig naar buiten,
 Spuwt nog eens en roept „drommels wat staat ge hier
 Wat heb jullie te gluren naar mijne ruiten;
 Denk jullie misschien ik ben hier voor jullie plezier.“
 „O niets niet“ stamelt Baas Wit „Heer Majesteit
 We wilden alleen graag iemand zien zoo hooggeboren.
 U moet weten zulk een bof is ons thuis niet vaak beschoren.
 Nu sprong onze Majesteit bijna uit zijn vel,
     Werd van ergernis geel en groen:
     „Verduiveld pak, provincie stel
     Houdt toch beter je fatsoen.“
 In zijn woede hief hij de staf van „wat heb je“
 En waren ze niet gauw weg gevluht,

Dan had 't hooge heerschap door middel van zijn schepter
 Zijne grimmige verbeten woede gelucht.
 Nu gaat het in galop verder langs de straat,
 Tot ze geheel buiten adem stil blijven staan
 En Zwart hijgt: „mijn lieve hemel buur en kinderen,
 Wisten jullie, dat zulke hooge heeren slaan?
 Hoe wenschte deze koning ons daar naar de maan.“
 „Ja, dat doen ze, Zwart, dat is nu eenmaal hun aard.
 Ze hebben maar zoo heel weinig erger noodig
 Om flink te roeren hun hooggeboren staart.
 En als 't dan maar bij 't roeren hier bleef
 Neen, beste man, ze slaan zoowaar als ik leef.
 Ik heb immers zelf eens van onzen ouden Friedrich Franz
 Een draai om deze mijne ooren gekregen
 Een veeg, die zat, 't was lang niet malsch.
 Mijn heele leven, ik dit onthoud.
 „Slungel“ riep hij „pak je biezen“
 Kletsch had ik een stevige draai te pakken
 Scheerde me weg, zonder tijd te verliezen.“
 Zoo kuieren ze verder naar de Kurfürstenbrug,
 Gaan hierop door dezelfde straat terug.
 Nu, daar was dan weer een nieuw wonder:
 „Zie, zie, hoe hij daar op zijn paard zit;
 „Wat hij wel voor een is“ vraagt Vader Wit.
 „Die oude knol!“ roept Zwart, de man wil ik jullie schenken,
 Is zeker in de gewrichten stijf;
 Zoo een oude drachtige Wallach is 't
 „Neen, neen, dat heeft hier niet veel om 't lijf“.
 „Zie, zie, onder hem ligt gevangen volk,
 Ik geloof zoo waar 't is een gendarm.
 Maar nu, tusschen twee haakjes, verder naar Blüchert,
 Vooruit vrienden, we pakken ons weer onder den arm;
 In Rostock staat Blüchert ook op de Hoppenmarkt,
 Daarom dit standbeeld me interesseert,
 Ik wil nu eens zien, hoe hij zich hier gedraagt,
 Vooruit, jongens, nu onze schreden daarheen gekeerd.

Hoofdstuk 32

Hoe 't bleek dat 't Blüchert heelemaal niet was,
 En hoe de oude Frits zat te paard in zijn sas.

Ze vonden nu ook al gauw een soldaat,
 Die met hen ging naar beneden door de straat;

En voor weinig, dit dient gezegd,
Hun wees naar het ruiter standbeeld terecht.
Ze hadden zich weer onder den arm gepakt,
De soldaat bleef af en toe eens staan,
Wanneer hij hooge officieren passeerde,
Keek hun dan palstaand in het gelaat
Hand aan de muts hij eerbiedig salueerde.
Laat jij nou eens zien, dat je bent Jan de Wit's kind,
En de honneurs verstaat als Neerland's Piet Hein,
Zegt baas Wit tegen Zwart: „Ik vind
Zoo moeten de soldatenmanieren zijn.“
„Goed“ zegt Zwart „maar we willen 't ook de jongens leeren,
Als gezegd, ze zullen Vader's voorbeeld volgen en eeren.“
Zoo trekt nu ons 4 tal verder met den soldaat;
En als toevallig een officier langs hun gaat,
Dan staan ze pal met aan den hoed de hand,
Zoo eeren ze den verdediger van 't Vaderland:
Een verdediger, naar we hopen, in wel en wee
En recht door zee.

Als ze nu komen, waar de oude Blüchert staat,
Waar hij zwenkt zijnen degen als een eerste klas soldaat.
Dan staan de vier daar en kijken en kijken,
Tot eindelijk baas Wit zegt: „dat is hij niet,
Die wil immers niet een beetje lijken,
De oude Blüchert jullie hier zeker niet ziet.
Mijn vriend, je hebt 't werkelijk mis.“
„Wat drommel, hij is 't wis“,
Zegt de soldaat een beetje kwaad.
„Beuzel niet langer“ roept Vader Zwart,
'k Zeg jullie in Rostock op de Hoppenmarkt,
Daar lijkt de oude Blüchert anders goed,
Deze draagt immers niet eens den leeuwenhoed.“
„Ik weet 't“, zegt Wit „ik weet 't op eenmaal,
Dat is von Presentin, de oude generaal.
Zoo zwenkte hij precies met zijnen degenstok,
Toen hij met ons Schwerin binnen trok.“
„Ja, von Presentin, dat staat me beter aan“
Zegt Zwart, „Maar die andere, wat is zijn naam?“
„Dat is“, zegt de soldaat „graaf Bülow-Dennewitz“,
„Wie“, roepen de beide ouden uit één mond,
„Wie“, roepen Maarten en ook Frits,
Alsof men het niet goed verstond.
„Nee dit is Majoor von Voss van 't Grabowgoed“,
Zegt Wit, „hij is 't, als uit 't gezicht gesneden,

Aan hem moet ik denken mijn leven lang,
 Die heeft met zijn soldaten meegeleden,
 Hij heeft ons altijd zijn kinderen genoemd.
 Voor die mag ik een beeld lijden, die is beroemd.
 Met hem was je haantje, de voorste, nooit achteraan,
 Ik kan 't weten, 'k heb onder zijn commando gestaan.“
 Nu ging 't dan verder naar den ouden Frits,
 Op hem had Wit een pik, die nog altijd zat.
 Hij had hem reeds kwaad gedaan,
 Voórdat zijn Moeder hem nog geboren had.
 Hij had zijn Moeder's Vader pakken laten,
 Hem gestoken onder de soldaten.
 „Ja“, zegt Wit, „daar zit hij nu boven
 En deed ons van dat mooie erf berooven.
 Ja, antwoordt maar! Ja, is 't niet waar?
 Moest mijn grootvader jou niet gehoorzamen vrind?
 Ja, dat stuk heb jij klaar gespeeld maar,
 En nu zit, zonder die mooie hoeve, zijn dochter's kind.
 Ik wou, dat je naar beneden viel.
 Zie Zwart, wat ik je nu ga vertellen,
 Daar zul je nog eens van verstellen:
 Mijn Moeder's Vader was de oudste,
 Die kwam de hoeve naar rechtens toe.
 Nu liet de oude Frits hem onder de soldaten steken,
 Begon dat vervloekte Stavenhager ambt met zijn geknoei.
 De hoeve zou die anderen nu toebehooren,
 Zoo ging dan dat schoone erf voor ons verloren.
 Daar rijdt hij nu daarboven, als één van de vroomen.
 En leeft 't bezit van 't familieerf
 Slechts voort in onze droomen.
 Ja, zit jij daar maar op je paard geduldig
 En toch ben je aan alles en alles schuldig.“
 Vadertje, vadertje, haal toch niet oude koeien uit den sloot,
 Leef met de levenden en niet met die zijn dood.
 't Helpt niets, of je hierover zoolang zeurt;
 't Is nu eenmaal voorbij en gebeurd.
 En dan bedenk toch, dat hij daarboven,
 Als Frederik de Groote is te loven,
 Dat hij daar boven de groote Koning is geweest.“
 „Nu, dat wil ik ook niet afstrijden,
 'k Vereer hem zeker wel 't meest.
 Mijn grootvader, die hij dan onder de soldaten stopte,
 Heeft ons vaak over hem verteld;
 En hoe de oude Frits hem op de schouder klopte

Uit Hoofdstuk 30/35

„Nu“ zegt Zwart, als ze staan voor't „Branden-
burger Tor“,

„Dat vierspan er wel wezen mag,
Ze gaan er, als de onzen, bijna van door,
Daar zit vuur in, 't is 't goede oude slag“.

Met: „jij bent waard je soldatengeld“
En lachend zei met veel plezier:
Baasje je bent mijn beste grenadier,
Je doet je plicht, mijn beste man,
Met jou Pruisen's Frits wel lachen kan.

Hoofdstuk 33

Nu heb ik nog eens weer getracht,
Te maken dat we gauwer huistoe komen.
En me daarom niet lang bedacht:
'k Heb hoofdstuk 33 geheel weggenomen.

Hoofdstuk 34

De koning van Portugal
Staat voor zijn paleis.
En ons Frits komt
Een beetje van de wijs.

Nauwelijks is Wit met zijn redeneeren klaar,
Of onze Frits wordt een heer gewaar,
Springt op hem toe met luid geschreeuw,
Kust omhelst hem, als duurde 't een eeuw.
„Nu“, zegt Zwart, „nu zul je 't hebben,
Hij schijnt wel gek, 't is lang niet pluis,
Wanneer we dien in Meerenberg moeten stoppen,
Ga ik nooit weer naar ons Moeder thuis.
Zwart roept: „Frits plaagt de duivel jou
Hoe heb je 't in 's hemelsnaam toch nou!“
Frits hoort naar niets, hij drukt, omarmt,
„Heenik, ken i-j mi-j nog“, hij schreeuwt en kermt
Heenik van Dooiman's dominée
Nee meer wat boffen, i-j hier ter stêe.
„Hoe is het mogelijk in hemelsnaam!“
Roept ook Zwart, allen staan te zaam.
Wat een vreugde, wat een feest:
Hendrik van Dooimans dominée!!
Uit 't heimatland hoezee, hoezee!
Wie verheugt zich hier het meest?“
Wit staat als een schildwacht pal,
De hand aan den hoed hij slaat,

Frits, over alle bergen, drukt en streelt
 Maar steeds de hand van zijn speelkameraad.
 Zwart dan zegt: „Frits schei nu uit
 Met dat eindeloze caresseeren,
 Mijnheer Hendrik zou zich op deze manier,
 Zeker voor ons nog gaan geneeren.“
 „Och wat!“ zegt Hendrik, „wat geneeren,
 Oude vrienden zich hier toch weder zien
 Wat! geen geneeren noch voor één, noch voor tien.
 Maar nu moet jullie me eens gauw vertellen,
 Hoe staat het toch wel bij ons thuis.
 Vertel me gauw eens 't laatste nieuws,
 Alles interesseert me: zoowel man als muis.
 „Wel“ zegt baas Zwart, „we zijn allen goed te gang,
 Mensch en dier gelukkig goed gedijt.
 Mijnheer, de dominée, is goed gezond,
 Mevrouw wordt een beetje te rond,
 Maar dat betert wel weer mettertijd.
 En bij Uw broer Klaas, die kleine guit,
 Straalt de schalkheid de oogen uit.
 Nog pas heeft hij Frits van den schout een kool gestoofd,
 Gooide hem van boven in 't hooi,
 Zoodat hij te staan kwam op 't hoofd.
 En Elisabeth genaamd Lies of wel Uw zuster,
 Dat is zoo'n leuke meid, zoo'n gezellig kind!
 Ze wordt door groot en klein in 't heele dorp bemind.
 Nog pas was ik bij onzen koster Verbroek
 Toen zag ik haar fluks naar binnen gaan,
 Ze zette zich voor 't klavier te spelen,
 Je weet de koster heeft zoo'n ding daar staan.
 Man! dat had je moeten hooren,
 't Toet me tot op heden nog in de ooren.
 Zooals haar dat van de hand af ging,
 Nooit sloeg ze verkeerd op dit wonderding.
 Dat zeg ik je, Lies van den dominée,
 Dat is er bij ons één uit twee.
 „En hoe gaat 't dan met de Koster en zijn Doortje?“
 „Ja, met de Koster“ zegt Zwart „in 't kort:
 Die hoopt nog altijd, dat 't beter wordt,
 Die zit nog altijd tusschen de deur,
 Gaat en slaat zijn kindren in 'n sleur.“
 „En Doortje? Die is goed te pas“
 Roept Frits en draait zich om nu ras,
 „Die is rank en slank en flink en groot“,

Bij 't zeggen wordt hij gloeiend rood.
 „Drommelsche jongen“, roept Zwart, „dat je 't laat,
 Te praten over deze drommelsche meid;
 Schaam je je niet, hoe vaak heb ik je dat nu al gezoid;
 En als Moeder dit kreeg te weten,
 Dan had je weer 't gedonder met deze veete;
 Neen, je laat af van dit jouw begeer,
 Kijk uit naar een andere vrouw: dat ik je leer.“
 Hier viel de student nu in de red':
 „Zijn verder ook nog ongelukken gebeurd?“
 Heeft geklopt ook 't aardsche leed
 Aan de een of andere mij bekende deur?
 „O ja, de oude Koelboer heeft zijn zoon Klaas
 Onder de mestwagen gekregen,
 't Was juist in de bemestingstijd
 En alles was glibberig van den regen.
 Klaas Koelboer stond op de ladder
 En hier schulde nu de domme fout,
 't Zaakje brak, viel vóór den wagen,
 Omdat de ladder was vermolmd en oud.
 Verder zijn nog 6 naar Amerika gegaan,
 Met vrouw en kind, met man en muis.
 Ze zwalken nu wel op de groote zee,
 En verlangen alweer naar Grootmoeder thuis.
 O ja en dan met Vader Bol die fatale zaak,
 Die moest ook voor 't kantongerecht.“
 Zwart over deze geschiedenis zwijg je stil,
 Je hebt mijnheer Hendrik nu genoeg gezegd.“
 „Ja“, zegt student Hendrik, „ik 't gezelschap nu inviteer,
 Mee naar mijn kwartier, graag ik allen op iets tracteer.
 Dan kan Frits ook mijne kamer leeren kennen,
 Zal zich niet meer verwondren, dat 'k zoo gauw kon wennen.

Hoofdstuk 35

Zoo gaan zij dan nog eens
 Door het „Brandenburger Tor.“
 En student Hendrik neemt
 Onzen Frits in 't verhoor.

In student Hendrik 's kwartier werd dan nu ten middag
 gegeten.
 En na 't dutje werd van 't rooken flink zich gekweten.
 Op de sofa zaten Zwart en Wit met lange pijpen

Lieten Hendrik 't doel der Belgische reis begrijpen.
„Vandaag“, zegt Baas Zwart, „blijven we nog hier,
We willen eens naar de comedie gaan voor ons plezier.
Morgen willen we in 't nieuwe spoor
De groote reis naar België beginnen,
Nu wil mijnheer Hendrik ons wel voorlichten,
Zoodat we den weg naar de comedie gauw vinden“
Zulks geschiede Hendrik was beleefd, gaf bescheid,
Was tot het naar den schouwburg brengen bereid.
Hier gaf hij hun de hand, bleef toen staan,
Zeggend: „tot mijn groote spijt kan ik niet mee naar
hinnen gaan.

Want ik ben vanavond op eene kaart visite gevraagd,
Dus daarom zeg ik jullie allen hier vaarwel,
Groet mijne ouders 'k ben druk aan de studie, hun vertel.
'k Heb al heel wat nuttigs geleerd,
'k Sta er op 't oogenblik heel goed voor.
'k Heb in den Karzer,¹ gezeten slechts 2 maal.
Groet ook hartelijk de koster en zijn Door;
Zeg Door, ik ben een goed profeet:
In den herfst geeft 't bruiloft, dit ik zeker weet.
„Ik kom dan thuis, op jullie bruiloft dansen.“
Hierby hy Frits, fluistrend, ter zyde nam:
„Troost je de zaak komt zeker terecht
Jullie hoogtyd staat gauw op 't program.
Jullie reis naar Belgie gebeurt in geen geval,
Beste vrind, Doortje is gauw je één en al.
Door deze spoor reis morgen zullen jullie verlegen staan,
Geen Hoogduitsch sprekend geeft 't positief misverstand
op de yzerbaan.“

Je moet bedenken dit vaartuig is „van der Lande“ niet
't Sukkeldrafje is voorby in het verschiet.
'k Wed jullie bent gauw terug in Berlyn,
Dan komt weer by my en kan 't zyn,
Dat ik jullie dan tot hulp wezen kan
En nu vaarwel, myn beste man.“
Dit zeggend keek Hendrik Frits zoo vriendlyk aan,
Dat deze dacht: „voor jou kon 'k wel een moord begaan.“
By ons' Frits de Waterlanders in de oogen kwamen,
Als van uit den zevenden hemel, klonk zyn „Amen“:

O wat zalig als een oud schoolkameraad
Je zoo bijstaat met raad en daad.

¹ Karzer is studenten gevangenis.

Hoofdstuk 36

Wat Zwart en Wit
Over de comedie hebben gedacht.
En hoe onze Lap
Werd naar buiten gebracht.

Ons gezelschap begeleid door een vroolijke wijs,
Klauterde naar boven in het paradys.
Dan de oude Zwart op de teenen te sluipen begint,
Wit slecht van pas met beide handen de deurpost vindt.
Hy blyft pal in de deuropening staan
En tuurt de kolossale kroonluchters aan.
Roept dan: „hier begin ik zeker te malen,
Help me, 'k moet me verhalen,
Gauw, ik moet naar buiten, hier me de duivel kwelt.“
„Kom, buur“ zegt Zwart, „je vergeet, je hebt betaald je
goede geld.
Niemand doet je hier iets, je voelt je gauw als thuis.
Niemand neemt je onder handen of geeft je na het kruis.
En als baas Wit nu komt nader,
En zich bukt over de balustrade
De toestand hier nu overziet:
Hoedat daar woelt, hoe dat daar ziet,
Hoe dat daar bromt en hoe dat knalt,
Hoe dat daar dof naar boven schalt,
Hoe men zich beneden agiteert,
Hoe in de verte de donder rolt en alameert,
Hoedat daar glinstert en hoe dat blinkt,
Hoedat daar glanst en hoe dat klinkt,
Dan krygt onze Wit het met een flauwte te pakken
Laat zich langzaam naar beneden zakken.
Frits pakt buurman Wit gauw vast
Zwart roept: „nu dat wordt me hier een last,
Wit, je bent dunkt me een beetje duizelig van natuur
En wordt je te veel deze comediekuur.
Doch kom, verman je, bedenk je bent in 't paradys.
Laat je niet brengen door een beetje lawaai van de wys.
Doe niet, of je nog op de bewaarschool gaat,
Pak je tezaam, man, bewys het door de daad.
Baas Wit komt dan ook eindlyk weer op 't verhaal,
Juist als 't heele orkest pardoes inzet op groote schaal.
Het is, als of de aardbodem barst,
Alsof de hemel zyn steun verliest,

Zoo het ruischt en suist en knarst,
Men rilt en beeft of men bevriest,
Dan weer gilt en vedelt en roept het ertuschen,
Alsof de jongste dag begint
Dan weder vol vreugde alles klinkt:
Alsof de zon weer zyn uitweg vindt
En vroolijk door de dikke wolken brak.
Vol lust alles zich stak in 't zomerpak,
Genietend van de heerlyke Moederaard',
Waar 't leven zich herstelt en krygt weer waard.

Waar alles groeit,
't Bloempje bloeit,
Van den hemel zacht
't Windje waait,
Waar alles lacht,
't Jongskens kraait.

De menschenkindren stil genieten,
En smart en zorgen laten vlieten.
En dan weer klinkt het, als de zomernacht
Wanneer maan en ster langs den hemel wandelen,
Wanneer de een zoo zalig zoekt den anderen.

Alsof de bruid,
Stil zonder geluid,
Aan't hart zoo dicht,
Vol liefde je ligt.
Zoo warm en vast,

Als had de hemel en 't leven
Zyn zaligheid aan je gegeven,
En noodigt zich nu by je ter gast.

Frits Zwart had den donder rollen hooren
De hagel uit de wolken bruisen,
De stormwind door de beuken suisen,
Zoodat de heele natuur zich liet verstoren.
Frits Zwart had gehoord, dat de klokken klonken,
Wanneer lyster, wanneer leeuwerik zongen,
Wanneer door 't woud de zomerwind blaast,
En nachtigaal en kwartel slaat.
Maar alles tezaam ter gelyke tyd,
Als zongen zy een gemeenschappelyk lied,
En vereenigden zich in den wisselden stryd,
Dat had hy gehoord zyn dag nog niet.
En in zyn jonge hart daar was 't
Als zou hy nu met eenen maal:

Tergelyker tyd zich verlustigen en bang verlangen,
 Vergaan voor vreugd, vergaan voor kwaal,
 Vergaan in zaligheid by doorgloeide zangen.
 't Overgoot hem als met regenbuien
 Zyn arme hart aan het trillen kwam.
 Met toegeknepen keel, hy naar adem hijgde
 De opwinding hem alle spraak benam.
 Dan op eens komen aangedansd paar na paar,
 Roepen lustig „Victoria“ met heel de schaar.
 Maarten zich nu naar Frits buigt heen
 „Frits hoor toch eens! Neen maar neen,
 Dit is 'tzelfde stuk, dat we in Strelitz zagen,
 Als wij den sprong daar deden wagen.“
 „'t Is om je krom te lachen“ zegt baas Zwart,
 „Zoo als ze allen zich hier plagen,
 Dat gemier is alles om den jagersjongen, die daar zit.“
 „'t Is om hem begonnen“ zegt baas Wit.
 „Kijk nu eens naar dien kerel met 't wapenschild,
 Man, dat is de Koning van 't schuttersgild.“
 „Die heeft den prijs gewonnen“ zegt Wit.
     Neen maar wat die man zingen kan
     't Gaat je door merg en been.
 Behalve de koster zingt bij ons, zoo niet één.
 Dat arme bloedje, dat zoo schreeuwt,
     Daar heb ik mee te doen.
     Zou wel zijn zijn loon,
     Dat hij trouwt die vrouwspersoon?
     Waarom hij alles waagt
     En zoo luidkeels vraagt.
 Deze comédie, dat moet ik zeggen, is 't geld wel waard.
 Wat hebben we wat te vertellen
 Als we bij Moeder weer zitten aan den haard.“
 Met een diepen zucht Frits 't zakkend gordijn begeleid,
 Geen woord wou er over zijn lippen komen,
 Met zijn Doortje verbonden als altijd
 Zat hij te denken en te droomen:
 't Leven is toch heerlijk op deez' aard'.
 Leven! Leven! alle misère zeker waard.
     Hoe bracht de menschenhand
     Toch zoo iets tot stand.
 Was 't ook een droom, niet werkelijk waar
 Maar hij had 't toch voór zich gezien zoo helder en klaar,
 Neen, 't was zoo waar als, de aard draait om zijn as.
 Zoo waar als hij hier boven in 't Paradijs nu was.

Voor Frits was het, als had zich over 't veld
Gedekt een wonderschoon licht.
Alsof iemand in een zoeten droom,
Een geheel vreemd land krijgt in zicht.
Alsof dit met blij gezang en zon,
Met gouden draad zich om hem spon.

't Gordyn ging nu weder op.
„Frits“ fluistert Maarten, „ik je werkelijk zeg,
Dit is beslist 't zelfde stuk,
Waardoor we in Strelitz bijna braken onzen nek.
Weet je nog, Hendrik Dooiman was ook mee.
't Is dezelfde Mamsell ik meen: de grootste van de twee.
Frits hoort maar half, hem is te moe,
Als vloog zijn Dortje op hem toe,
En klaagde hem haar harteleed
In deez' zang, zoo schoon en heet.
Een traan nu in zijn oogen blonk
Droevig zoet het tot hem klonk.
„Kijk nu dat ding eens“ roept Zwart „wat net,
Dat kleintje meen ik, dat is een naar mijn behagen.“
„Komt een slanke knaap met flinken tred“
Warempel met die mocht ik 't op mijn ouden dag nog
wagen.“

„Foei“ zegt buurman Wit, „'t kon immers je schoondochter
zijn.“
Man, wat zingen! Jammer dat 't hier alles maar is de schijn.
Nu komt wat anders! — nu pas eens op —
Dat is me er ééntje, tip top“
„Te deftig, Zwart“ zegt Wit, „veel te fijn“
Maar 't kan daarom toch wel een net meisje zijn.
Voor mij heeft ze 't te hoog in de muts,
Maar 'k heb toch met haar te doen,
Ze lijkt me toch wel van fatsoen.
Dat kan ik werkelijk niet anders zeggen
Kijk, kijk, nu gaat ze zich op 't bidden leggen.
Ze wil niet, dat hij in de duivelskuil gaat,
Hoor, hoor, hoe ze haar smeekbeden slaakt.
En meen je nu, dat hij 't laat
Neen, warempel, daar hij toch gaat.
Baasje, baasje, pas op de duivel is valsch
En duivelskogels zijn lang niet malsch.
„Nou“ zegt baas Wit, „'t wordt me te machtig

Ik wil hier weg uit 't Paradijs,
'k Ben toch voor mijn plezier uit
Laat me niet geheel brengen van de wijs.
Dit instituut zou je aan 't griezelen maken.
Nu komt hij ook nog met een doodskop en zulke lammezaken.
Dat wil je warempel in den droom nog raken.
„Foei“, zegt baas Zwart, jij, leelijke drommel,
Die kerel toch moesten ze aan de galg hier hangen.
'k Wou, dat hij zat in een minimum van tijd
In verzekerde bewaring gevangen.
Wil hier verleiden dat arme kind,
Dat hem nog wel zoo zeer bemint.
'k Denk er niet aan hier langer te blijven.
„Ik ook niet“ zegt Lap, hier is alleen de duivel in 't spel.
Zie, zie, nu roept hij ook nog zeven.
Vader, kom, kom, 't is hier de hel.
„Buurman“, zegt Zwart, „ga toch met Maarten mee,
Voordat je komt flauw te vallen.
En men meent, dat je hoort tot de mallen.
Frits en ik kunnen dan ook rustiger genieten,
Onder dit mooie gezang en spel de zorgen laten vlieden.

Hoofdstuk 37

Hoe Frits in hoogere sferen zweeft,
En is geheel ontroerd.
En hoe zijn denken en voelen,
Hem naar zijn Doortje voert.

Door Maarten's roepen en springen
Komt de man, die staat op wacht,
Aangesprongen, grijpt hem in den kraag,
Heeft hem in een oogenblik naar buiten gebracht.
Zwart staat op en troost baas Wit:
„Kom vriend, hoe heb ik 't nu met jou
Je bent toch, hoop ik, niet aan 't huilen
Kom, kom, droog toch de tranen gauw.“
„Nee, huilen, dat niet“, zegt baas Wit,
„Maar 't pakt je aan, zoo iets, dat zit,
'k Heb mijnen hertog gediend dag en nacht
Maar hier met den duivel en de wilde jacht,
Zoo wat griezelijks, als hier geschiedt,
Nee, Zwart, zulk spoken, dat deugt me niet.“

Dan eindelijk Wit zich tevreden geeft.
 En verder gaat nu weer 't stuk
 En Frits, die hoort zijn Doortje bidden
 Voor hem en voor zijn eeuwig geluk.
 O heerlijk gevoel, dat het geeft een mensch,
 Die ons 't allerlieft is op aard,
 Voorons de handen smeekend ten hemel slaat,
 Opwaarts zendt een vromen wensch,
     Voor ons bidt zoo rein,
     Als wij aan 't dwalen zijn.
     En onze moeielijke omstandigheden,
     Die we zelf niet eens toch weten,
 Den lieven Heer maakt helder en klaar,
 Zooals men zelf weet is waar.
 Frits is alles om zich heen vergeten,
 Dat zoo iets moois bestond kon je toch niet weten,
 't Is of hij dit alles met zijn Doortje beleeft,
 't Is of men tezamen in hoogere sferen zweeft,
     En als 't gordijn valt neer,
     Dan is 't of hem op één keer
     De heele wereld verlaat,
 Alsof de hemel voor hem verloren gaat;
 Als was nu alles voor altijd voorbij
 En alleen de mooie melodei
 Van 't laatste lied, die klonk nog voort,
 Zoo treurig en zoo lieflijk als 't laatste woord,
 Dat zijn Doortje hem bij 't afscheid had gezeid:
 „k Blijf je trouw, trots allen strijd.

Hoofdstuk 38

Hoe ze in 't nieuwe spoor nu gaan,
 Hoe de een komt achter de ander aan.

Den anderen morgen is men vroeg op pad,
 De weg naar 't station wordt gevraagd.
 Frits en Maarten zijn beladen met pak en zak,
 Menige zucht wordt door hen geslaakt.
 „Ja“ zegt baas Wit „nu is de vraag
 Welk spoor we moeten nemen hier?“
 „Wacht“, zegt vriend Zwart „hier woont een bakker,
 Die raadt ons zeker met 't grootst plezier,
 Dit slag is altijd vroeg uit de veeren

En kan men zich tegen niemand beter keeren.
„O, mijnheer, zoudt U mij ook kunnen wijzen
Het station, van waar men naar België kan reizen?“
„Naar België, naar België, ik 't niet weet,
Dat zal toch zeker Silezië moeten zijn.“
„'t Is mogelijk“, zegt Zwart, „dat 't op z'n Berlijnsch zoo heet,
Vooruit maar, dan nemen we die aanbevolen lijn.“
Zoo liep men dan, wat men loopen kon,
Tot men eindelijk is aan 't Silezische station.
De man aan 't loket drukt hun gauw 't biljet in de hand.
Zwart knikt tevreden: „met dat ding zijn we gauw in 't
Belgenland.

Als 't zeker is en waar, wat ons de waard gisteren zei,
Dan zijn we overmorgen daar zonder verdere averij.“

„Dat zou mooi zijn“ zegt baas Wit

Doch kijk eens aan, wat is dit?

Al die koetsen in ééne rij achter elkaar,

Vooran dat groote kofferdier,

't Lijken wel ganzen, zoowaar;

Wat we toch niet beleven hier.

't Is of alles blaast en hupt van plezier.

Zie toch en alles op een ijzeren spoor,

En daarover gaat 't heele zaakje er van door.

Kijk, kijk hoe dat ding zich weert!

Dan vooruit en dan het terug zich keert.

Zie eens hoe dat dampst en stampst

Hoor eens hoe dat dreunt en steunt,

Hoe dat snuit en fluit,

Hoe dat rookt en kookt.

En aan ons voorbij nu spookt.

Hoor toch eens wat een getier,

't Lijkt wel een monster of levend ondiep.

„Ja Vader“, zegt buurman Zwart, „bij die comédie

Gisteren, had ik angst geen oogenblik,

Ik wist, dat dat oogenverblinden was,

Maar bij dit paardlooze voerwerk krijg ik ook schrik.

't Is of de heks naar den Bloksberg rijdt

Hoor toch eens 't is alsof de dwivel fluit.“

„Dat doet“, zegt Maarten Wit

„De kerel, die in dat kofferdier zit“,

„Ja“, zegt Vader, „mijn zoon wie kan 't weten?

Het eene is ook al precies als 't andere.

En hoe zei ook weer Scholtens Hanner:

Mag het onze Jochem zijn, mag 't zijn een spook

De duivel zit er in, dat is mijn betoog.
 Vol angst wordt nu dan ingestapt:
 „Nu gaat 't beginnen, neen maar hoe zacht,
 Dat had ik me van mijn leven niet gedacht.
 Zeg, 't lijkt wel een slakkengang“
 Wit roept: „Nu gaat 't in draf.“
 Nu wordt 't een vaartje van belang,
 „Nu houdt je vast, 't gaat in galop“
 Roept Zwart terwijl hij uit 't venster kijkt,
 „Nu slaan ze de spijker op den kop.
 Neen maar, hoe dat ding er langs strijkt,
 Hoe of 't nu de wereld in suist.“
 Baas Wit vol angst, als had de aap hem geluist,
 Roept: „Lieve God toch, Zwart, het lijkt een stier,
 Als dat beest nu maar niet wild wordt hier.
 „Ja, vriend“, zegt Zwart, „je moet 't nemen als 't gaat,
 Veel kan ons ook al niet overkomen, mijn beste maat,
 Zoo of zoo, 't is ook al een pot nat,
 Sterven moeten we toch, zoo zeker als wat;
 Er helpt niets aan, we zitten er in,
 We moeten er door, door dik en dun.“

Hoofdstuk 39

Hoe men met den spoortrein
 Kwam en ging.
 En wat hun al niet passeerde
 In dat wonderding.

En dat steunt en dat dreunt en dat dampst en dat rent
 En dat vliegt langs bosch en langs heide
 En de boomen verdwijnen: de beuk en de den
 En de velden de bosschen de weide . . .

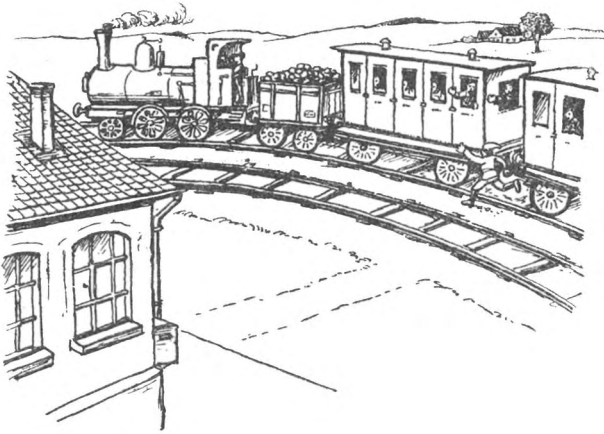
Vooruit maar er in, waarom bang zijn, waarom?
 Zie de dorpen, die vliegen, bosschen verwaaien,
 De dennen, die walsen en dansen rondom,
 De beuken zich in rijën nu draaien.

Vooruit maar, al slaat ons de vrees om 't hart
 Neem de teugels maar frisch in je handen,
 Of de boel je beklempt, of te veel wordt de smart,
 Vooruit maar met dicht geperste tanden.

En slaat je een vlegel, dan geef hem een stoot,
Verweer je met huid en met haar,
Bevalt 't je hier niet — de wereld is groot,
Pak de boel en vooruit dan maar!

Zoo komen zij bij de eerste halte aan,
De wagen blijft heel zachtjes staan.
Baas Zwart, als had hij de teugels te pakken
Roept: „Brr, Brr“, laat dan de handen zakken,
't Portier gaat open, Maarten springt er uit
En wil snel onderzoeken, die looze guit,
Hoe ze daar voör dat voerwerk verzorgen
En of er ook een frisch paard wordt ingeborgen.“
Hij gaat er heen en kijkt en staat,
Dan op eens gefluit: de trein in beweging gaat,
Men hoort Wit's stem: „Jongen haast je wat
Blijf toch niet zitten in dit vervloekte gat.“
Maar Lap staat daar: mond wijd open gesperd
Kan er niet meer in, de trein niet stopt,
Alleen dit ééne woord hem nog gewerd:
„Dan haak je tenminste achterop.“
En als de laatste wagens kwamen
Dan neemt ons' Lap de slip tezamen.
En — heidi — vliegt hij 't gevaart' achterna.
Helaas Lappie, hier helpt geen beste papa.
De trein, die suist de wereld in
't Was van 't reisje geen goed begin.
Hij loopt zoolang hij 't gevaart' zien nog kan.
„Ja, daar heb je 't nu, mijn beste man;
Ziezoo mijn vriend, nu huil een deuntje
Soms kan dit je geven een steuntje.“
Als een os tegen den berg stond onze Maarten daar
Als boter voor de zon hij krabt zich in 't haar:
Vrind, je bent toch anders zoo kloek
En bakt jezelf nu deez' eierkoek!
En Wit en Zwart? Nu die suizen weg,
Zijn gauw al verdwenen langs heg en steg
Dan Wit het met de angst te pakken krijgt
En daarbij zoo angstig rilt en zwijgt
„Kom, kom, jouw Maarten“ hoort men al ras dan
Van Zwart „die komt terecht, mijn beste man.
Die vindt alleen de weg naar 't Belgenland,
Die jongen is immers zoo bij de hand.
Ja, als 't nu mijn Frits nog was

Uit Hoofdstuk 39

En als de laatste wagens kwamen,
Dan neemt ons Lap de slippers tezamen,
Wil achterhalen zijn trein,
Om toch maar gauw er weerin te zijn.
Helaas „Lappie“ hier helpt geen beste Papa of mama,
Je trein zal uit 't gezicht zijn dra

Dan had je reden, dat je niet was te pas —
 Frits, jongen, nu pas op, dat je rustig zit
 Je verroert me geen vin naast buurman Wit,
 Opdat ik jullie daad' lijk weer vinden kan,
 'k Merk 't voerwerk legt hier eens weer aan.
 'k Wil gauw eventjes kijken gaan
 Of jouw Maarten haakt hier ook achteraan.
 De jongen kan dan weer mee instijgen,
 Ook wil ik zien of ik een slokje kan krijgen!
 Zoo gezegd, zoo gedaan, hij gaat naar binnen,
 Onze Lap is echter nergens te vinden.
 Nu wil hij zich gauw een slokje halen
 Daarom hij op een jongen toe gaat,
 Die daar als een bul¹ zoo doelloos staat;
 Dien roept hij toe: „vriend, stel me niet teleur
 Geef me gauw een lekker glaasje likeur.“
 „Zoo daad' lijk, mijnheer!“ De jongen gaat
 En brengt de slok en Zwart, die staat,
 En frommelt in zijn zak om te betalen.
 „Nu, dit moet toch de duivel halen
 Geen klein geld, wat je nu toch weer ziet.
 Maar toch ik eerst de borrel naar binnen schiet.“
 Toen begint dat duikersche ding te fluiten,
 Wat drommel! laat me toch rustig eerst bezinnen,
 Waar ik mijn kleine geld kan vinden,
 Wacht, wacht, ik kom in een oogenblik“, maar, o strop
 Dat ding raast alweer weg in vollen galop.
 Vader Zwart roept: „dat is me een stuk,
 Hoe komt 't toch, dat we hebben zooveel ongeluk?“
 Zoo stoomt dan ons' Frits alleen met Wit
 De wereld weer in, totdat zij houden
 „Nee“, zegt Frits Zwart nu tot den ouden,
 „Nu blijf ik langer hier niet zitten
 Reis jij verder maar alleen,
 Ik moet naar mijnen Vader heen.“
 „Wel, Frits, zegt Wit, „jij zult toch niet
 Mij in dit ongeluk alleen hier laten
 Vader te zoeken zal je toch niet baten.“
 Wit smeekt en bidt „toe kom weer binnen“
 Dan valt 't portier dicht en Frits staat buiten
 En dat vervelende ding begint weer te fluiten,
 Baas Wit kijkt uit, wenkt met zijn hoed:

¹ de bul loopt in tegenstelling met den werkos arbeidsloos rond.

„Frits Zwart, mijn zoon, onthoudt dit goed,
Frits, Frits! — Luister naar één woord,
Zeg je Vader, hij zou, hij zou . . .
De trein, die raast weer lustig voort.
En Frits heeft nooit dit ééne woord gehoord.
Zoo iets van „Dominée’s Hendrik“ was het
En van gauw „terug naar Berlijn“
En „de reis naar België laten we zijn.“
Nu zit de oude baas in kommer en nood
En legt de handen in den schoot,
Zucht: „Verbroek zegt, ’t reizen is een plezier,
’k Wou, ’k had dien drommelschen kosters hier.“
En onze baas Wit laat ’t hoofd moedeloos zakken,
Och, och wat heeft zoo’n spoorreis toch veel om de hakken.
Hij lijkt wel een verregende kip die op den mesthoop staat.
Dan op een been, geheel alleen aan ’t kakelen gaat.
De trein houdt stil buurman Wit, springt uit den trein en gaat
Naar een man met bonte kraag, die met een collega te
praten staat.

„Mijnheer“, zegt hij „verder ga ’k niet mee,
’k Moet terug naar Hendrik van den dominee.

Die in Berlijn nu woont

Dus verder met jullie te reizen zich niet loont.
Wanneer gaat er een trein terug naar Berlijn?
Wanneer kan ik daar wel ongeveer zijn?“

„Vanmiddag zoo tegen vier

Gaat een trein terug van hier.

Die brengt U in Berlijn ter rechte tijd.“

„Dank je wel, mijnheer voor het bescheid.“

„Lieve God, dat me dat hier“ zucht Wit, „zoo moet gaan.

O, wat wensch ik alles en, allen naar de maan:

Zwart, Verbroek ’t heele Gustrowsche zoodje

Allen namen me in ’t ootje.

Te zeggen, ’t reizen is een plezier

En me zoo alleen te laten in dit gemier.

En wat weet ik nou? Ben ik in België“

Ben ik er of ben ik er niet?

’k Wou, dat ik bij Moeders pappot zat

En men Zwart naar den duivel reizen liet.“

Hoofdstuk 40

Hoe alle vier zich eindelijk weder vinden,
En niet meer scheidingsliederen zingen.

Zoo zat elk dan op een station.
Nu was het haasten, wat maar kon.
Elk voor zich in een anderen wagon
Zoo gauw als mooglijk naar Berlijn terug,
Hadden meer als genoeg van 't geleverde stuk.
O, hoe groot was de vreugd bij het Berlijnsch station,
Nu, bij 't weerzien lachten ze er om.
Geen scheidingsliedje klonk nu meer:
't Reisgezelschap had zich gelukkig weer.

Hoofdstuk 41

In 't huis van bewaring
Waren ze niet voor hun plezier
En hoe ze met zijn vieren
Kwamen in dit kwartier.

Frits en Maarten moesten nu te weten komen,
Waar de naaste weg naar Hendrik was;
En als dit eindelijk werd vernomen,
Kwamen ze hier niet goed te pas.
Als ze op 't portaal aan 't wachten waren
Hoorden ze op eens een groot lawaai,
Twee personen holderdeholder de trap afstoven,
Stonden voor hun met een grooten zwaai.
Pakten Maarten en Frits in den kraag
Sleepten hen naar buiten, zonder woord of vraag.
En nog voordat ze tot bezinning kwamen,
Zaten ze in 't huis van bewaring bij de politie:
„Als deel te hebben genomen aan een slapartij,“
Vermeldde in 't strafprotocol de notitie.
Zoo in 't huis van bewaring gebracht,
Kregen ze vrij logies voor de nacht.
„Lieve Menschen, wat is er toch aan de hand?“
Zucht Lap „dat we in zoo'n hok zijn beland,
We zijn toch eerlijk en ook niet van houwen thuis
En nu hier te brommen bij dit gespuis.
Maar er hielp geen Vadertje of Moedertje aan

En met de vrijheid, blijheid was 't gedaan.
 „O God“ roept Frits, „waar mag Vader wel zijn
 En als Moeder of Door dit hoort,
 Hun levensvreugd is voor eeuwig verstoord.
 Nooit en nooit mogen ze 't te weten komen,
 Snikt Frits en is alle zelfbeheersching kwijt.
 „Nooit en nooit“ roepen nu beide, als om strijd.
 Dan is 't op eens of zich in de buurt wat beweegt,
 En hoort men een stem slaperig zeggen:
 „Toe, Moeder, lig toch eens even stil,
 Hoe kan ik nu slapen bij dit eeuwig verleggen.
 Ook de deken weggetrokken, nu wordt 't mij kil,
 Neen maar, hoe heb ik 't met jouw
 Wil je dan, dat ik 't te pakken krijg met deez' kou.“
 „Lieve hemel“, roept Frits nu „God zij dank
 Dat is Vader's stem, nu ben ik niet meer bang.“
 „Dat zijn de jongens“, roept Vader Zwart,
 En denkt: „wat bof en een pak van 't hart.“
 Maar jongens, wat drommel hoe komen jullie hier beland?“
 Vervolgt Wit „ons te maken zulk eene schand',
 Hoe kunnen jullie je in zoo iets begeven?
 Neen maar, dat we dat van onze jongens moeten beleven.“
 „Och vader“ zegt Maarten „maak je toch niet zoo warm
 Jullie broemt hier toch ook, dat God erbarm.
 En nu willen jullie op ons hier schelden.“
 „Neen Frits“, zegt Wit, „hoor ik wil je vertellen,
 Waarom wij beiden, jou vader en ik,
 In deze gevangenis zijn gekomen van ongeveer
 En onze vrijheid hebben kwijt geraakt deez' keer.
 „Zie kijk!“ . . . „Toe nou“ valt Zwart nu bij
 En stoot baas Wit ongemerkt in de zij.
 „Domme Klaas!“ fluistert hij hem in de ooren,
 „Domkop zoo gaat toch alle respect verloren.
 Ben je dan niet goed bij 't hoofd,
 Daar had je me bijna een mooie kool gestoofd.
 Wat behoeven die jongens dat te weten,
 Dat zijn onze private heimelijkheden.“
 „Maar vriend“ fluistert baas Wit terug
 Uilskuiken nu ben je van begrip niet vlug
 Hoe kom je er toch aan
 Ik zelf zou onze eerbied zoo verloren laten gaan
 'k Ben niet zoo gek te plegen zelfverraad.
 't Is juist mijn slimheid, die ik neem te baat.“
 En hardop: „Wat jongens, meenen jullie hier

Dat we hadden tezaam een kloppartij
En daarom kwamen in dit nachtkwartier,
Neen, wegens onze deugdzaamheid brommen wij,
En niet wegens het deelnemen aan een slapartij.
't Is alleen wegens deugdzaame zaken,
Dat we in dit kwartier hier geraakten.
„Nu is 't genoeg“ zegt Zwart 't best in deez' kraam,
„Is dat we alle vier weer zijn tezaam.“
Over onze deugd praten we een ander keer
Hoofdzaak is: „we hebben ons weer.“

Hoofdstuk 42

Hoe de „Auditer“¹ ze onder
't verhoor heeft genomen.
En hoe ze dan's morgens
Uit de „Prisong“ zyn gekomen.

De noodlottige deur werd's morgens opengesloten,
Zoo tegen acht.
En 't heele gezelschap in massa er uitgelaten,
Dat hier had overnacht.
Myn God, wat onze baas Zwart zich geneerde,
Toen hy met dit heele zoodje er uit marcheerde,
Al deze slaap collega's
Er uit vlogen met geraas.
„Buurman“ zegt hy zachtjes tot vriend Wit:
„God bewaar me, dat we hier tusschen zitten
't Geneert me tegenover onze jongens 't meest,
We leeren alweer: Schoenmaker houdt je by je leest,
Zulk eene schande tegenover ons eigen kroost.“
Maar 't hielp niets, ze werden naar binnen geloodst
En gebracht voor de vierschaar
Voor een man, die zich noemde „de referendar“²
En nu trok men los met de vragery
Waarom? Waarheen? Waarvan? Waartoe?
Waarom de politie ze had gepakt?
Die drommelsche kerel werd van 't vragen nooit moe.
Wat de reden van hunne arrestatie was?
En of wel in orde was hun pas?
Baas Zwart liet alles over zich gaan geduldig,

¹ Zoo worden de jonge juristen in Mecklenburg genoemd, die tot dit ambt opgeleid worden. ² jonge rechtsgeleerde (titel na eerste staatsexamen).

My lachend met zyn hand toezwaait.
 Toen weet ik niet meer, hoe 't hoofd my staat,
 Of de wereld ook naar den duivel gaat.
 Ik zeg u, mynheer, dat was me een schrik
 Dat was een griezelen, ik dacht: Wit nou stik
     Als je je zoo weert
     Wordt je wis nog steriliseerd¹
 Werkelvk ik kon myn oogen niet gelooven,
 Zucht: dat kom ik nooit te boven.
 Eindlyk kom ik tot bezinning en vraag:
 „Wat, Wit, heeft je op je ouden dag
 De duivel in eigen persoon by den kraag?
 En ziet u, mynheer, nauwlyks ik dat zeggen mag,
 Dan ziet de oude my, knipoogt my toe,
 Wenkt, lacht en is zoo wel te moe
 Roept luid: „Zwart, wat is dat een plezier
 Hoe vroolyk, 'k blyf nog een heele poos hier.“
 Gaat dan rechts dan links zich wenden
 Slaat vergenoegd daarbij op de lenden,
 Heeft niet 't flauwste benul, die knul,
 In wat voor handen hy gevallen is.
 Ik dacht, de zaak gaat zeker en wis mis
 Hij was net de verlorene zoon in 't nieuwe testament,
 Die blindelings in zyn ongeluk rent
 We hebben een beeld in onze kamer hangen
 „Wat kerel“ roep ik „wil je me nu nog zoo aanvangen,
 Je maakt 't toch werkelyk te bont
 Kom oumiddelyk mee, terstond.“
 „Toe nu, Zwattje, kyk die Mamsell . . .“
 „Ik zal je, Zwattje, ik zal je mamsell
 Kom mee, schaam je wat' oude gezel.“
 Ik pak hem dus tegenstribbelend by zyn kraag,
 Maar nauwelyks heb ik hem uit de zaal,
 Of de heele dansvisite op ons in dan slaat,
 't Gaf een klopparty, dat hooren en zien vergaat.
     Want, mynheer, ik heb kracht,
 Vooral als ik weet, ik ben in myn recht
 Dan weer ik me met al mijne macht
     Goed of slecht.
 Toen kwam de politie er by te pas
 En zaten we in dit hok al ras
 Daar hebben we dan onze beide jongens weder gevonden.

¹ Juist toen ik dit gedeelte vertaalde kwam de „Konstanzer“ met bericht dat het „Sterilisierungsgesetz“ in Deutschland aangenomen was.

Die zich ook weerden zoo goed of slecht als ze konden.
En Mynheer, de auditeur zoo is 't,
Ik moest liegen als ik 't beter wist.
„Ja mijnheer de auditeur“ zegt Wit
„Zoo en niet anders het nu zit.
Alleen, omdat we in niets wisten bescheid
En dan ook van wege onze deugdzaamheid.
Daarom alleen, mijnheer, was 't weet je.“
De „Auditer“ bromt in zijn baard een beetje
Maar door dit alles is hij nu te weten gekomen,
Hier met eerlijke menschen te hebben te doen,
En hebben Wit en Zwart nu gauw vernomen:
„Vrij zijt gij, ge kunt wel gaan“;
En was deez' ellende gelukkig weer van de baan,
En omdat ze wisten de weg zoo slecht,
Hielp de referendar, hun ook nog terecht
Zoo kwamen ze dan weer in Hendriks kwartier,
Hadden meer dan genoeg van 't „brom“ plezier.

Hoofdstuk 43

Hoe men besloot
Naar huis te gaan.
En de reis naar België
Vloog naar de maan.

„Mijnheer Hendrik“, zegt Zwart „ge ziet ons weer hier
En ik moet U bekennen, deze nacht was lang geen plezier.
We hebben in 't hok in bewaring gezeten,
Zullen dat ons leven lang niet vergeten.
Voor mijn part heb ik meer dan genoeg van deez' reis.
„Ik ook“ zegt Wit „retournons voer we zijn van de wijs.
Laten we morgen aan den dag, huiswaarts gaan.
't Belgenland, Belgenland laten met heel den kraam.“
„Ja buurman, dat is gemakkelijk er gezegd dan gedaan
Maar wat dan als we zoo voor de oudjes staan
En als de oudjes ons dan uit willen vragen,
Hoe ons dat Belgenland bevallen is
Met welk antwoord zullen we 't dan wagen,
'k Beng bang alles is glad mis.“
„Dat helpt toch niets“, zegt Dooiman's Hendrik
„Daar moet elk zich dan
Uit zien te redden zoo goed als hij kan,

Ik raad U nu, ofschoon 't wat kost,
 Van avond nog hier te nemen de post.
 Dan komt U morgen vroeg in Oud Strelitz aan
 't Verdere eind kunt U te voet dan gaan.
 Van 't station haal ik de reisbagage,
 En stuur U deze heele menage.
 Achterna en pas op heel gauw,
 Zit ge aan tafel bij Moeder de vrouw.“
 Zoo werd dan 's avonds de post genomen
 Tegen 't ontbijt is 't gezelschap in Strelitz gekomen.
 Dan wordt verder gegaan te voet,
 Jeder voor zich geheel in gedachten,
 Frits 't diepst: hij is zoo wel te moed
 „Wat wonder“, wat staat hem niet te wachten!
 Hij immers gauw zijn Doortje weer ontmoet.
 Baas Wit denkt aan 't hooi en aan 't maaien
 Dan op eens hij hardop denken gaat
 „Der koop wies nog rëgen vandaag¹
 Wat koop ut opzetten“ 't leek hem nu een kwaad
 Alles waait op en 't is zoo zwoel
 Een onweer ligt hem in 't gevoel.
 Zwart is ook al niet te best in 't humeur,
 Hij ergert zich, dat hij komt voör zijn deur,
 Onverrichter zaak „wat ik toch maak?
     Als mijn Oude mij nu vraagt
     Of 't Belgenland mij behaagt?
     O mijn God wat zal ik tegen Moeder zeggen?
 Hoe kan ik me weer in een strijd met haar leggen?“
 Vroeger had hij reeds 't kortste getrokken
 En nu nog dit verhaal met al zijn jokken,
 Nu dan nog deze domme reis erbij,
 Hoe moest hij haar nu nemen in 't gevele.
 Dan Wit weer: „wat dee vleegeen toch stäkt
 En as de weend zich nich verträkt,
 Dan worr wi-j wies nog mestnat.“
 „Als dat nu maar 't eenigst was“ zegt Vader Zwart
 Met eenmaal een natte broek kwam ik nog wel klaar,
 Maar pas eens op, nat wordt 't heele jaar.
 We zitten netjes in de verlegenheid,
 Je zult eens zien, wat dat geeft strijd.
 Een treurig eind neemt nu de zaak
 En van mijn oudje krijg ik 't raak“

¹ Dit is Twentsch dialect.

Uit Hoofdstuk 43

„Noaber, now wi-j hier zoo vrèdig zit
Wat? wat is dat lèwen, mien leeuwen Wit?“
„Door hes dow glik, door hes dow recht
Völ, heel völ in disse froage stek
Veur mi-j, as ik doar oawer an te denken vang
Is 't lèwen niks as: „boks oet, boks an.“

„Het beste is, buur,
 Dat je op alles ja en amen gaat zeggen
 Dan kan ze je niks in 't midden leggen.
 't Geeft dan vanzelf geen strijd
 Je oudje is gauw de kluts glad kwijt.
 Neem deez raad“, zegt Wit „het is
 Spreken zilver, zwijgen goud, dat is wis.“
 Nu draait dan Zwart zich naar zijn spruit:
 „Frits mijn zoon, nu hoor eens goed,
 Er moet een wensch van mijn gemoed.
 Maar eerst: ben ik niet ten allen tijd
 Een rechtschapien vader voor je geweest?
 Was ik niet tot elk offer bereid?
 Heb ik niet gezorgd bij dag en nacht
 Voor mijn eenig kind met alle macht?
 Antwoordt me eens, Frits wou ik niet jouw beste steeds?
 „Ja Vader“ zegt Frits Zwart „zoo is 't steeds geweest.“
 „Nu mijn kind, dat zal ook zoo blijven
 Jouw vrijerij zal ik bij Moeder in 't rechte vaarwater drijven
 Maar nu, mijn jongen, wil je me niet in den steek laten.
 En helpen zorgen dat Moeder niets krijgt in de gaten?
     Vertel nooit bij hemel noch hel,
     Hoe we vaak zaten in de Knel,
     Hoe we in 't hok hebben gebromd,
     En onze rug daar werd gekromd.
 Ook nooit wat ons in 't bosch is overkomen,
 En hoe die studenten ons hebben beetgenomen.
 Hoe ze ons uit de comédie smeten
 En op elk station een van ons hebben vergeten.
 Als je van dit alles iets verraadt,
 Krijgt je Vader 't voor altijd met je Moeder te kwaad.
 Dan heb ik geen rustig uurtje meer in mijn leven.“
 Frits heeft nu zijn woord van eer
 En zijn hand erop gegeven.
 Daarop zetten Maarten en hij den pas er in.
 Gauw waren ze verdwenen, ja wat al niet doet de min!!

De beide ouden zetten zich nu aan den boschrand neer,
 Omdat vervaarlijk begon te dreigen het weer.
 Daar zaten ze nu een tijdje in gedachten verzonken,
 Hoofd in de hand tranen in de oogen blonken.
 Op eens buur Zwart een probleem beslecht
     En tot vriend Wit zegt:
 „Noaber, now wi-j hier zoo vrèdig zit

Wat, wat is dat lêwen, mien leeuwen Wit?“
 „Doar hês dow gliek, door hês dow recht,
 Völ, heël völ in disse froage steck.
 Veur mi-j, as ik doarôwer an te denken vang,
 Is 't lêwen niks as boks oet, boks an.“
 „Wit“, zegt Zwart „daar spreek je een waar woord
 't Is en blijft trekken hier beneden steeds maar voort.
 Zoo heb ik ook mijne overpeinzingen laten gaan
 Gevraagd, hoe komt 't toch, dat ik maar eene kous heb aan?
 Dat de andere verloren is gegaan
 Terwijl ik toch had mijne beide laarzen aan?“
 Wij vragen elkaar „Wat is het leven?
 Maar ik vraag je nu hier
 Waar is mijne andere kous gebleven?“
 „De kous verliezen met de laarzen aan,
 Daar blijft toch alle verstand bij stille staan“
 Roept Wit: „Man ben je dol
 Nu wordt de maat toch al te vol.“
 „Dat zeg ik ook“, zegt Zwart, dat is gewis,
 Ik begrijp zelf niet, hoe 't mogelijk is.
 Ik, die anders zoo voorzichtig ben,
 Mijn hebben en houden zoo goed ken.“
 „Maar hierin“ zegt Wit
 „Heb je je gedragen als een klein kind
 't Is goed, dat je nu gauw thuis bent
 En bij je vrouw de rechte weg weer vindt.“
 „Tot slot zou je alles nog hebben verloren:
 Van je hoofd de lange ooren.
 Kindren neen, nu houdt alles op,
 Geen kous aan, maar terug met kous op den kop.“

Hoofdstuk 44

Voor Moeder's deur
 Frits gauw nu stond.
 En wie hij wel
 Bij Moeder vond.

Terwijl de beide ouden dit gesprek nu houden,
 Slaan de jongens de weg naar 't dorp snel in.
 't Was 's middags zoo tegen vijf
 Och wat ging dat met montereren zin
 En wat had Frits een pas

't Ging Maarten veel en veel te ras.
't Rennen was wel een beetje erg,
Zoo stonden ze al gauw op den berg
En keken in hun dierbaar dorpje binnen.
Zou er wel iets heerlijkers op aard zijn te vinden?

O hoe zalig is 't en alles waard,
Wanneer men terugkeert naar huis en haard.
Wanneer men zoo voor de eerste maal,
Heeft gevoeld deze verlamrende scheidingskwaal.

Maar driemaal sneller klopt het hart,
Wanneer men weet, dat vol en warm,
Van nu afaan een slanke arm,
Zich om hem slaat, in vreugd en smart.

Frits Zwart nu ook 't hart vol sloeg
Op vleuglen 't, naar wat hem lief was, joeg.
Als door de boomen Vader's stroodak keek,
Als hij zijn huis in 't gezicht nu kreeg
O, hoe warm is toch 't ouderlijk nest
Zoo alles waard op aard, het allerbest!

Als de oogst praat,
De zonne neder straalt,
En de kraai op de omrastering hakt.
Als men bijna onder de hitte bezwijkt,
De waakhond slaperig kijkt,
En naar vliegen nu en dan snapt:
Is het stroodak zoo koel en het huis ligt zoo stil,
Slechts af en toe bromt er een vlieg.
Onz' Vader, die snorkt, ons Moeder heeft 't hil¹
En klein Hansje slaapt in de wieg.

Als de ooievaar trekt,
En het ganzen-volk bekt,
Over stoppels en velden keer op keer.
Als de stormwind suist,
Om 't stroodak bruist,
En de regen in stroomen giet neer,
Staat onz' Vader Jan en 't oude ter Mors op de deel,
De drieslag kleppert dan maar zoo.
En onz' Moeder in takt 't deeg beslaat,

---

¹ druk.

Uit Hoofdstuk 44

Bij de deur blijft onze Frits staan.
Zou hij 't doen? Zou hij naar binnengaan?
Dan op eens een gevaart' naar buiten springt,
Kortademig, hijgend en ook het nog hinkt.
Dit weerzien is haast te veel voor den trouwen hond,
Hij moet zijn blijdschap geven kond.
„Hektor, mienen besten, ken eej de baas nog weer,
Pas op, pas op, doo ow toch gin zeer!“

Opdat aan ons lekkere maal niets ontgaat,
En wij kleinen, wij spelen in 't stroo.

Als de ijsbloem wast
En de ijsscheur knarst,
In donkre nacht luid loeit de zee.
Als de vos schor blaft
En veel leven in den grond maft,
Alles buiten bibbert in den sneeuw.

Ach, dan is het zoo warm en behaaglijk daarbinnen,
Dan stopt Vader zijn pijp aan den haard.
En ons' Moeder en de meisjes, die zitten en spinnen,
Heenik Jaan helpt Tröjken de bezems dan binden,
En de kleinen om 't vuur zijn vergaard.

Frits' en Maarten's wegen nu uit elkander gaan,
Zoo wordt dan afscheid genomen,
Een oogenblik blijft onze Frits in gedachten staan,
Verzonken in zoete liefdesdroomen.
Dan neemt hij 't voetpad, bij den koster staat hij stil,
Hij spiedt of zich daar ook wat roeren wil.
Of hij zijn Doortje ook wordt gewaar,
Die naar hem uitkijkt met verlangend gebaar.
De sering en jasmijn zijn uitgebloeid,
Maar hoe of hij zich ook bemoeit,
Geen Doortje er te vinden is
Mijn lieve jongen, is het mis?
Niemand te vinden, waar ze eens zalig stonden,
Niemand, waar mond, hand en hart elkaar vonden.
Maar beste Frits, wat valt je toch in,
Zonder jou en in den regen heeft 't toch geen zin.
Zooals je 't je droomt, 't toch nooit gaat,
Doch als men daarover zijn zuchten slaakt,
Dan staat 't soms eensklaps voör de deur,
Gelukkig in 't leven niet alles stelt teleur.
Frits zucht, gaat verder, komt aan Vaders huis,
Wat is het daar stil, er verroert zich geen muis.
Alleen de regen klatert neer
Leeft er dan niemand en niemand meer?
Bij de deur blijft onze Frits weer staan,
Zou hij 't doen? Zou hij naar binnen gaan?
Dan op eens een gevaart' naar buiten springt,
Kortademig, hijgend en ook het nog hinkt.
't Is haast te veel voor den trouwen hond,

Zijn blijdschap zoo te geven kond.
 „Hektor, mijnen besten“ ken i-j de baas nog weer?
 Pas op, pas op, doo ow toch gin zeer!
 En dan gaat 't los, springen zoo hoog hij kan.
 Wat: ik zou niet meer kennen mijnen man!
 En van onzen Hektor's staart elk haar
 „Roept hoera! hoera! Mijn Frits is daar!“
 Frits gaat nu verder op de deel,
 Ook daar roert zich geen menschenziel,
 Nog hij niet in Amor's armen viel.
     Nu staat hij aan de kamerdeur,
     Hij vat de klink, hij beurt hem op.
 Nu dat was geen thuiskomen met de kous op den kop:
 Hij gluurt naar binnen, wat ziet hij daar!
 Wordt hij ook Doortje en zijn Moeder gewaar?
     Jawel, zijn Moeder heeft den arm,
     Zoo week en warm,
     Om zijne Doortje's schouders heen,
     Niet langer geeft 't hier gewezen.
 Ze is zoo vriend'lijk met haar aan 't praten,
 Frits zijne oogen er niet af kan laten.
 Niets en niets hun in 't gesprek stoort,
 Zoodat ze zelfs haren Frits niet hoort.
 Het is: „Laat 't zuchten zijn, mijn lieve Door,
 'k Beloof je, de oude baas neem ik in 't verhoor.
 Wat doet hij daar met onzen jongen rond te stroopen,
 Al verzet hij zich, jij krijgt Frits, laat mij maar loopen.
 Gauw zal hij den jongen terug ons geven,
 Dien hij naar 't Belgenland gebracht.
 En anders zal 't niet malschjes wezen,
 Wat hem van mij bij zijn thuiskomst wacht.
 En dan moet de oude baas niet probeeren,
 Zich te verzetten tegen jullie verkeeren!“
 Dan opeens wordt zij Frits gewaar
 „Heer Jezus, Door! Menschen, kinders!
 Daar staat hij immers zelf met huid en haar,
     Alsof hij dat persoonlijk is,
 Frits, jongen, spreek, ben je 't wis?
 Of spook je hier?“
 „Neen Moeder, aan spoken heb ik geen plezier.
     Ik zweer bij God almachtig
     Dat ik 't ben, wis en waarachtig.“
     Dan trekt ze hem naar binnen,
     Zoodat hij bijna valt,

„Moeder wat ga je toch beginnen“
Dan een kus, dat het zoo knalt!
En een gejuich: „Is 't wel waar?
Doortje, kom toch, kom, nu geeft 't gauw een paar.
Vertel, vertel, wat hebben jullie aangevangen?
En Vader, waar is die wel blijven hangen?
En waar is Maarten en buurman Wit.
Zeg me toch gauw hoe alles zit.
En zie je dan Door niet staan, jij haas!
Durf je ze niet eens een kus te geven,
Pak ze toch om, jij domme klaas,
Neen, dat men toch zoo wat moet beleven!“

Blozend, rillend, Doortje daar staat,
De zoetste vreugd haar uit de oogen licht.
Doch de schaam, die wil haar niet verlaten,
En kleurt haar rozen op 't aangezicht.
Haar is 't als sloot de hemel zich open,
Hoe zielsgraag was ze daar binnengeslopen
Doch een stem riep: „Halt, terug, ga niet,
Menschenkinders men in den hemel nooit ziet.“

En dan weer is 't, als was ze op zee,
Waar rondom haar wilde golven sloegen,
Dan in den afgrond, dan neemt de berg haar mee,
Waarboven hagelstormen en duistere wolken joegen.
Dan is 't, als was ze in veilige haven binnengegaan,
Waar geurende bloemen bloeien, nachtegalen slaan.
En hoort ze een stem, die roept: kom, kom arm kind,
Voorbij geraasd zijn storm en wind.
Dat had onze Frits in 't geheel niet gedacht,
Dat 't zulk een thuiskomst was, die hem wacht.
Als hij bij 't kosterhek zoo slecht was te pas,
Dat Moeder, ja, denk eens, Moeder 't was
Die zei, hij zou koster's Doortje kussen.
Maar als hij nu na deez' raad Door wou pakken,
Dan springt ons oudje er toch weer tusschen.
Verschrikt laat Frits zijn armen zakken.
„Jongen“ roept Moeder, „alles is nat wat aan je zit,
Je bent immers nat van top tot teen,
Zoo geeft 't geen Doortje kussen, neen.
En met natheid, dat zeg ik je, weet ik bescheid,
Dat weet ik tot in alle eeuwigheid.
Doch aan deze herinnering wil ik me niet weer wagen.
Dan gaat m'n geweten me veel te veel plagen.

Maar nu, Frits, jongen nu vergeet ik glad,
 Dat je met je natte pak,
 Zeker nog niets warm in de maag hebt gekregen.
 'k Moet zeggen, dat valt me van me zelf bitter tegen.
 Drommels, wat moet je hongerig zijn,
 Misschien heb je niets gehad sinds Berlijn?"
 Steeds maar pratend, gaat ze naar de keuken aan den haal.
 En bereidde voor haren Frits een kostelijk maal.
 En onze kleine Door en Frits Zwart,
 Wat waren die nu in hun schik.
 Konden alleen zijnd openen 't geheele hart.
 Slechts denkend aan 't eigen ik.
 Met praten en denken het naar de toekomst vloog,
 Een van zin en min 't op 't levenspad toog.
 Wanneer de tong het op deed geven,
 Dan sprak 't oog dan sprak 't hart.
 Met druk der hand, waarin lei 't leven,
 Verbonden voor eeuwig in vreugd en smart.
 En Doortje haren lieven mond,
 Die deed ook menig antwoord kond.
 Als week en warm,
 Frits haar nam in zijnen arm.
 En fluisterend altijd weer 't zelfde vroeg,
 Van 't antwoord kreeg hij nooit genoeg.
 En al sloeg Doortje ook de oogen neder,
 Zij gaf toch altijd hem bescheid.
 Zoo zaten zij in zaligheid,
 Spraken in de schoonste talen,
 De aller-allerschoonste zaken.
 En zongen dat oude mooie lied,
 Gezongen ter rechter tijd, als de mensch zorgloos geniet.
 En dat dan door 't heele leven klinkt,
 En elk slechts eenmaal, eenmaal zingt.

Hoofdstuk 45

Eind goed,
 Alles goed.

Een heel tijdje later komt Moeder terug.
 't Warme maal te bereiden heeft haar opgehouden.
 Nu hierdoor hadden Doortje en Frits geluk,
 Zoo een paartje kan zich best amuseeren zonder ouden.
 „Zoo Frits nu gauw, gauw aan 't eten,

'k Wed, dat je de warme worstlucht nog niet bent vergeten.
 En dan die zuurkool zelf gemaakt,
 Nu dient hij dan ook flink geraakt.
 Moeder weet, dat 't is je lievelingsgerecht,
 Ja, bij Moeder's pappot is het lang niet slecht.
 Maar nu niet langer naar je Door gekeken.
 Nu moet ik er warempel nog een stokje voor steken.
 Vooruit nu aan den haal,
 Laat smaken je dit welkomstmaal.
 Maar nu vertel me jongen zeg,
 Waar is je vader toch gebleven?
 Zul je me daarop nu eindelijk antwoord geven?"
 „Och moeder, heb daarvoor geen angst,
 Vader zal zeker wel voor 't avondmaal komen.
 Hij heeft zijn dag nog geen maaltijd verpast.
 Neen, als de maag roept, hoort hij niet tot de loomen.“
 Zoo zaten ze dan en spraken tezamen,
 Wat was er niet te weten, te vragen een hoop.
 Toen: „knarst daar niet iets?“ in de schemer was 't,
 't Leek net of iemand naar binnen lood.
 't Is Zwart, hij blijft, als een arme zondaar,
 Aarzelend op den drempel staan.
 Doch voordat hij zich vermant naar binnen te gaan,
 Schuift hij iemand voor zich uit,
 Om als bliksemafleider te dienen: die looze guit.
 't Is de koster, die hij heeft opgepikt.
 Die zeker den uitbrander, inplaats van hem slikt.
 „Goeden avond“ zegt de koster „goeden avond“ zegt
 juffrouw Zwart

Nu ging 't verder, als zat hij niet in de knel.
 „Zoo, zoo en zijt ge allen goed en wel.
 Mijn brief heb je toch zeker gekregen?
 Foel, foel wat is dat vandaag een regen,
 Ik ben poedelnat als eenen hond.“
 „Ja“ antwoordt ons oudje „jij vagebond.“
 Laat me alleen dat kind vooruit loopen
 „En blijft zelf nog voor plezier rondstroopen.“
 „Dat heeft Zwart alleen uit goedheid gedaan.“
 Voor jou uit warme liaison.
 Zegt Verbroek
 't Is, omdat hij zoo met je was begaan,
 Daarom na lang beraad hij dit verzon.
 Indien hij zonder aankondiging was gekomen,
 Had je zeker uit vreugd den dood er van genomen.“

„Wat domme praat, dat zou me schaden geen zier“
Zegt Moeder Zwart „maar nu kom eens hier.
’k Heb met jou een kippetje te plukken,
Dat Frits en Door bruiloft houden,
Moet nu eindelijk eens lukken.
Al verzet de oude baas zich nog zoo zeer
Ik zet het door, dat ik je zweer.
En door deze groote straf.
Leer ik hem ’t op reis gaan eens voor allemaal af.“

En in den anderen hoek gaf ’t ook gefluister,
Daar zei Vader Zwart tot Frits: nou luister
„Och wat ben ik toch slecht te pas,
’k Wou, dat ik met Moeder in ’t reine was.
Zie, Frits, wat Door betreft ben ik je goed gezind.
Met Moeder zal ’t je echter nooit lukken,
Die is en blijft obstinaat, mijn beste kind,
Nooit krijgen we er uit deze verduivelde nukken.“
„Och Vader . . . Neen Frits niets helpt je gepraat.
’t Is die vervloekte reis, waar alles om gaat.
’k Weet zeker ze me zoolang pest,
Tot ik in een gekkenhuis zit ten langen lest.
Zie, zie, daar komt ze met den koster aan . . .,
O lieve Heer wil me niet verlaten gaan!!
Nu gaat ’t weer los ’t oude gezeur.“
En Frits . . . hoe gauw was hij met Door uit de deur.
Ja nu ging ’t los, Zwart moest wel zwijgen.
Geen speld was er meer tusschen te krijgen:
„Steeds heb je tot nog toe je zin gekregen,
Steeds heb je je wil eigenzinnig doorgedreven.
Hebt den jongen de landbouwkunde geleerd met de daad,
En hoe men op zijn Fransch den mestwagen laadt.
Maar ik zal je nu eens zeggen, waar ’t op staat:
Van nu af zit je, als ’t 5de rad, hier aan den wagen.
Niemand, als ik heeft wat te zeggen of te vragen.
En binnen een paar maand, dat zeg ik jou,
Is Door van den koster onze Frits zijne vrouw.
En al verzet je je nog zoo obstinaat
’t Gebeurt, al maak je je nog zoo kwaad.“
„Och Moeder, Moeder houdt toch in vredesnaam op.
’t Bloed, dat stijgt je veel te veel naar den kop.
In Gods naam, de heele buurt loopt zoo tezaam.
Luister toch: Frits en ik zijn al lang overeen gekomen,
Al lang hebben we ditzelfde besluit genomen.“

„Wat jullie beiden stak jullie kop onder één hoedje,
En ik, die nog wel dacht: 't loop net zoo lang tot 't
wordt een moetje.

Wat is dat manvolk toch een onbetrouwbaar goedje,
Zoowaar ik leef de lieve Heer daarvoor behoedje.
Ik zou als Moeder niet weten 't eerst,
Met wien mijn Frits hem lekkertjes smeert.“
„Och Moeder, Moeder stil, stil houd toch op,
Toe laten we nu tezaam slaan den spijker op den kop.
Ziehier staat toch Door's Vader koster Verbroek,
Toe, we komen eendrachtig met ons verzoek om den hoek,
Vragen voor onze Frits Doortjes hand.
We weten toch, hoe goed Frits in Door's armen beland.“
„Nu toe dan maar: Koster wil je 't jawoord geven?
Nog nooit zul je weer zoo'n bruiloftsmaal beleven!!“

En lieve vrienden nu volgt dan het slotaccoord
En zegt onze Vader Verbroek 't volgende, met gemengd
woord:

„Wat ik tot deze liaison zeggen doo
Ik zeg 't is binnoa te veel eer,
En stak ik in ons Doortje siene schoo,
Ik gung zeker voor altijd met dit leer
Bij Moeder Zwart in hare wiese leer.
Geen oogenblik söl ik mij bedenken
En Frits Zwart mijn hand en hart schenken.
Niemand toch deed me op school zoo'n plezier,
Als dezen Frits Zwart met siene zoo nette manier!
Ook dominé Dooiman zegt: Hij op zijne catechisatie,
Steeds klooke antwoorden gaf met de bevalligste gratie.
In aardbeschrijving moet ik echter zeggen,
Was Maarten Wit hem steeds de baas,
Ook in't stellen van nun brief moest hij't afleggen,
Bleef Frits Zwart achter: als domme, domme Klaas.
Ook kon hij zich een betere houding geven
Met loat wi-j zeggen: de muts niet zoo scheef.
En dan stram rechtop te zitten zij zijn streven,
Maar dan ook num's liever ik mijn Doortje geef.
Want wat de dögzaamheid betreft,
Is Frits, Wit's Lap glad de baas.
Hierum veural zeg ik ja in naam van Door
En zal miene klok gauw luiden in harmonisch koor:
„Door en Frits zijn voor eeuwig verbonden tezamen
En onze lieve Heer geeft zijn zegenrijk Amen.

„Ja, buurvrouw“, zegt 't ôle Wit „daar heb je recht
Heb ik je dit niet altijd al gezegd,
Had toch mijn Maarten Door maar genomen als vrouw,
Had dominée Dooiman maar gezegend deze huwelijksvrouw!
„Dat was geweest“ zegt de Zwartsche gezwind,
Toch zonde en zonde van 't lieve kind.
Neen, mijn schoondochter dat wordt en blijft ze, weet je,
En de Baas en ik we verheugen ons hierover geen klein beetje.

De herfst, die komt Doortje naait haar linnen,
Stopt haar bed, is er wel een gelukkiger kind te vinden.
Frits zit druk de kalender te bestudeeren,
Alleen maar, dat deze hem zal leeren,
Wanneer na Michaeli de Vrijdag valt,
En Vader Verbroek's klok naar alle zijd' schalt,
„Neen“ zegt Moeder Zwart, nee Vader Verbroek,
Ons Frits komt al geleerder om den hoek.
Wat heeft die jongen veranderd zijn natuur!
Waar dat toch nog heen moet op den duur?
Hij maar steeds in den kalender leest,
En kalenderen is toch nooit zijn zaak geweest.“
„De menschheid mijn dag niet uit zal leeren“,
Zegt Verbroek „en als Frits kalendert zoo verwoed,
Dan wil hij uit 't weer profeteeren,
Of men met 't namat ook moet zijn op zijn hoed.“

De klokken luiden, hun Vrijdag kwam,
Toen onze Frits Doortje tot zich nam,
Als zij arm in arm ter kerke gaan,
Als van nu af hun hart op één toon zal slaan,
Vandaag is hun schoonste dag van 't leven
Allen die hun lief zijn, zich mee ter kerke begeven.
Uit deelneming of nieuwsgierigheid, 't heele dorp gaat mee,
Willen weten wat komt ten gehoor, van koster en dominée.
We zien ter Mors, Schukkink, 't oale Heller
Buurse's Jan Heenik en Ter Horst's Gerret Jaan,
De vrouwen komen achteraan.
„Hoor, hoor, hoe Verbroek's klok is aan't woord,
Hoor, hoor, hoe de koster trekt aan 't koord,
Dat beiert en bengelt, dat klinkt, dat roept,
Over heelen omtrek des koster's gedachte een uitweg zoekt.
Wat houdt hij een takt, wat is dat een slag!
Vandaag is toch ook zijn Doortje's bruiloftsdag.
Als de gasten zoo ter Kerke komen,

Zij opeens buiten in een hoop stille staan.
 Wat is dat voor geroep, dat nu wordt vernomen,
 Waarom wil men toch niet naar binnen gaan.
 't Geschreeuw komt van Moeder Zwart,
 Die zich haastig door alles naar Doortje dringt
 En weent en roept, dat het tot in de verte klinkt:
 „O, God dat het daartoe moest komen
 Hier juist op deze zelfde plek,
 Heb ik me eens tegen je zoo schandelijk benomen,
 Zeg kind, zeg mijn dochter, kun je 't vergeven zeg?“
 En Doortje: „toe Moeder neen toe, daarover
 Willen we niet meer spreken.
 Alle leed is nu immers geweken.
 We willen nu dankbaar ter kerke gaan,
 Loven Hem, die ons zoo heeft bijgestaan!“
 Zoo sprekend met haar lieve stem zoo warm,
 Nam ze beiden, Moeder en Frits in haren arm,
 Stil alles achter hun dan naar binnen sloop,
 De koster gauw de deuren sloot.

En voor den preekstoel staat de dominée,
 't Duurde niet lang of ook de koster komt mee.
 Wat heeft hij vandaag toch een deftig wezen,
 Als was hij van adel.
 Vandaag is hij immers dubbel vertreden,
 Als koster en als Vader.
 Nu hield dominée Dooiman zijne red',
 Sprak over vreugde en sprak over leed:
 Dat over hun komen zou in hunnen nieuwen stand,
 Toen drukten die beiden zich terzelfder tijd de hand.
 „Wilt ge elkaar nemen, als man en vrouw,
 In leed en vreugd in liefde en trouw?“
 Klonk nu des dominée's vraag door 't Kerkgebouw.
 Dan was 't „ja“ antwoord van beiden met volle kracht.
 En Door was 't of na duistere nacht,
 Nu eerst de zonne was opgegaan.
 En uit haar oog zoo stil en zacht,
 Liep bij de zegening een dankbare traan.
 Nu kwam Zwart door de kerkenbanken,
 Om zich bij den dominée te bedanken,
 Voor zijne meer dan mooie preek.
 „Nog nooit zoo iets gehoord“ 't hem leek.
 Hij vroeg of 't dominée wel passen zou,
 Te komen op de bruiloft met kind en vrouw?

Dan Moeder's kippensoep te willen probeeren,
 Hem en zijn vrouw met hun hoog bezoek te vereeren?
 En als de dominée zei: „beste vrind,
 Ik kom met alles met kegel en kind,
 Met al mijn hebben en houden steek ik van wal
 Graag ik op Door en Frits bruiloft wezen zöl.“
 Toen gingen alle gasten spoorlags naar huis:
 „Denk toch, de dominéesfamilie komt met man en muis.“
 Toen het eten was paraat,
 Was de Zwartsche in haar element,
 Manoeuvreerde rond als een geboren soldaat,
 Trots, dat ze op jaren was en zoo korpulent.
 't Oale Koelboer roept: „ik maak je mijn compliment!“
 Fiks en kwik als een kwartel,
 „Kwit me dit“ ze rent en vliegt.
 Stoot passeerend haren „öllen“ in de zij:
 „Zulk krom zitten, Zwart, hoe kom je er bij.
 Denk er aan, als je gauw wat wiegt,
 Dan ben je een voorbeeld, beste man,
 Een kromme rug zit er dan niet meer an.“
 En buiten de deel kreeg de kookvrouw,
 Een draai om de ooren van wat heb ik jouw,
 Omdat ze te vlug liep om den hoek,
 Daardoor Vader Wit in den schoot stortte de soep.
 En noodigde daar en noodigde hier:
 „Toe schoonpapa, nog een spier,
 Je laat je dat toch geen tweemaal zeggen,
 Je hebt hier nu ook wat in 't midden te leggen.“
 „Toe dominée, een klein stukje“ ze dan zei,
 Terwijl ze de heele kip dominée op zijn soepbord lei.
 Och wat was ze in haar element en paraat,
 „Jullie weet toch, dat het hier rijkelijk staat
 En vandaag alles van den hoogen boom gaat.“
 Nu liet de dominée 't bruidspaar leven,
 Met: „aan het wereldsche moet ook worden gedacht,
 In de kerk heb ik het geestelijke hoog verheven,
 Nu komt de maag en moet hier worden gelacht.“
 Vervolgens hield Vader Verbraek de speech:
 „Ik vind, als der Bruid vader, moet ik ook wel zeggen iets.
 We willen 't bruidspaar hoog laten leven,
 Moge hun een blijde toekomst zijn gegeven!
 Neemt 't leven, lieve kindren: eens van zin.
 Geen zorgen zullen jullie hindren: samen genomen in min
 Eendrachtig: geen vrees voor den dag van morgen

Godskrachtig: verlicht worden dan de onvermijdblijke zorgen,
Daarbij denken, elk heeft een roeping op aard',
Die goed, opgewekt te vervullen, is alles, alles waard.
Dan opeens roept Vader Zwart „Vivat Hoog“ er tusschen
Hoera, Vivat hoog voor onze beste, beste kindren!

Hoog leve bruid en bruidegom

En nu voorwaarts muzikanten met bas en trom.“

En alles springt in de hoogte

Roept: „tafels en stoelen opzij“

Oud en jong jubelen en stellen zich in de rij,

Dan komen de muzikanten, alles is op dreef.

Zoo'n feest geeft 't maar zelden, zoowaar als ik leef.

Büiring fängt nu an tau fideln,

Strikt de Fidel, dat dat kriescht.

„Widewidewit! en schwedschen Hiring,

Widewidewit! den mag ick girn!“

Un bi 't Fideln und bi 't Gnideln,

Springt de knecht und springt de Dirn.

„Un worüm, worüm dat Wesen?“

Brümmer hett de Basz in 'n Arm.

„Worüm hir herüm tau schesen?“

Un worüm, worüm de Larm?“

„Omdat de lust zoo zoet is, de liefde maakt de bruid,

Omdat 't leven zoo kort is, geeft antwoord de fluit.

Omdat liefde alleen toch van alles blijft bestaan,

Wanneer 't leven, de lust en al 't andere is vergaan.

En Bierla op 't clavecimbel tjingelt zijn gezang:

„Lütt kindting, lütt kindting“ is 't leven niet lang?

Want bedenk toch, wanneer eens alle dingen zijn vergaan,

Dat dan toch alleen nog je liefde blijft bestaan“.

En vroolijk valt in dan, de heldere clarinet:

„Van lütt Dürten houd ik, lütt Dürten, dat trouw ik,

Het trouwen, het trouwen, het trouwen is net.

O vrijt toch tijdig, o vrijt toch tijdig,

't Is zeker niet spijtig, 't is zeker niet spijtig:

Het vrijen, het vrijen, het vrijen is net.

De viool roept luid dan

En de bas bromt mee,

De strijkstok strijkt lustig,

Gaat met clarinet in zee.

De fluit speelt zoo zoet:

„Wanneer ook alles vergaat,

Ons klein Doortje hare liefde
Voor eeuwig bestaat“.

„Op zij“ roept Johan „op zij nu voor de bruid“.
En Frits en zijn Doortje, die komen er tusschen uit.
Zie, hoe beschaamd de bruid de oogen slaat neer.
En hoe de bruijom haar hand steeds maar drukt weer.
Neen, kijk toch die bruid eens, hoe lief haar dat staat,
Hoe de kroon, op 't hoofd versiert haar gelaat.
„Joa Dika, ik zeg di-j, as ik noar eer kiek
Kwam zoo een van oawend, ik fri-jde ze glik.“
Daartusschen, krijscht luid dan de heldere clarinet :
Het vrijen, het vrijen, het vrijen is net
En dominee's Niklaas,
Komt binnen met Karolien.
„Oh, segg doch mal, Dika,
Wer mag dat woll sin?“
„Dat is dominee's Niklaas“,
„En wer is de Dirn?“
„Ih, kennst du denn de nich?
Dat is Schulten's Karolien.“

En daartusschen, daar roept nu de kleine viool :
„Wat geeft zoo een bruiloft toch leven en jool“.
En met Dooiman's Louise, daar komt Maarten Wit,
Neen, kijk toch eens even, hoe den jongen de jas zit!
„Ja Vader 't staat hem, als een Romeinsche vijf,
Als zette je een groenspecht zijn staart op 't lijf!“
Met de Witsche komt Zwart aan, met de Zwartsche Wit,

ik wed,
Ja warempel, het is zoo, wat heeft ze voor een tred.
Maar een zwaar stuk arbeid is het, die te geven den draai,
't Oale Wit denkt 't zelfde maakt zich klaar voor den zwaai.
Hij spuwt in de handen, nu hoedt je uit de buurt,
Dat niet juist naar je voeten, hij zijn dansgezel stuurt.
En nu treedt ook Zwart op, juffrouw Wit achter hem aan,
Voor deze beiden is ook goed, te hebben vrije baan.
„Recht dusemang, Vaddersch, vooral niet te vlug,
Je moet denken Maarten's Moeder heeft menig kruisje
achter den rug.

De beenen mooi buitenwaarts en langzaam gedraaid,
Want sierlijken menuetgang de danskunst verfraait.
Koetsier Johan trekt zijn jas uit, den hoed dwars op 't hoofd :
„Kom hier Hanen's Jannie een dansje heb ik je beloofd“.
En Jannie, die legt op zijn schouders de hand :
„Nog vlugger, nog doller, nog gauwer muzikant!

Johan buigt de knie en wiegt op de been,
Dol draait men rond, Jannie is ook niet van steen.
De strook rond haar rok, die vliegt op en neer,
„Wohrt jug man all!“ roept Johan „dat ik jullie niet bezeer.
„Uit zij Hanen's Jootje, dominée pas op Uw teenen,
Zoo leek 't als ging 't op vleugels, in plaats van op beenen.
Horste's Engbert, Thijs Lammerink, Klaas Does achter
hun aan,

De tranen der bruid waren al lang naar de maan.
Dan komt Verbroek te voorschijn; naar dominée hij gaat,
„Wat dunkt U heer dominée ik kom bij U om raad,
Mag ik ook nog een dansje met Moeder Zwart wagen?
Natuurlijk beste Koster, hoe kun je zoo iets vragen
Je kunt 't toch immer's nooit jonger doen,
Waar moest 't heen, als dat niet was naar 't fatsoen.
Neen Verbroek, had ik zelf niet deez' stijve knie,
Ik danste wis met Moeder Zwart nog de mooie schotsche drie.

En de Nankingsche broek
En de schort van Kalmank,
Hoe draaien de oudjes
Bij muziek en gezang.
Scholtens Jaan aan de kant
Roept: „Kijk den Koster eens, van Eren,
Morgen dat is zeker,
Behoeven we den catechismus niet te leeren.

Zoo nu komt de kUSDans: dat den Koster behaagt,
Nu even naar dominée dezen om raad gevraagd.
En tegen dominée, die toekijkt van uit den hoek,
„Dominée, wat dunkt U, is kussen tegen de geestelijke
natuur?

Wat, kus er maar duchtig van langs, beste Verbroek,
Geestelijk met 't wereldsche vermengd 't wint op den duur.
En met dit prettige dominée's bericht,
Gooit Verbroek de Zwartsche — pats — een paar kussen
in 't gezicht.

„Heer Jezus, Vader Koster“ — en hoera en hoezee,
En onder den arm door — pats — krijgt ze nog twee.
„Ja, ja, onze Koster is lang geen domme gans“.
En 't „oale“ Zwart bestelt zich nu den grootvaderdans.

Als bèsvaar bèsmoor te nemen,
Zich niet heel lang bezon.
Waren beide al spoedig
Bruid en bruidegom.

Zoo. Vaddersch! Mooi door nu en nu weer voorbij,

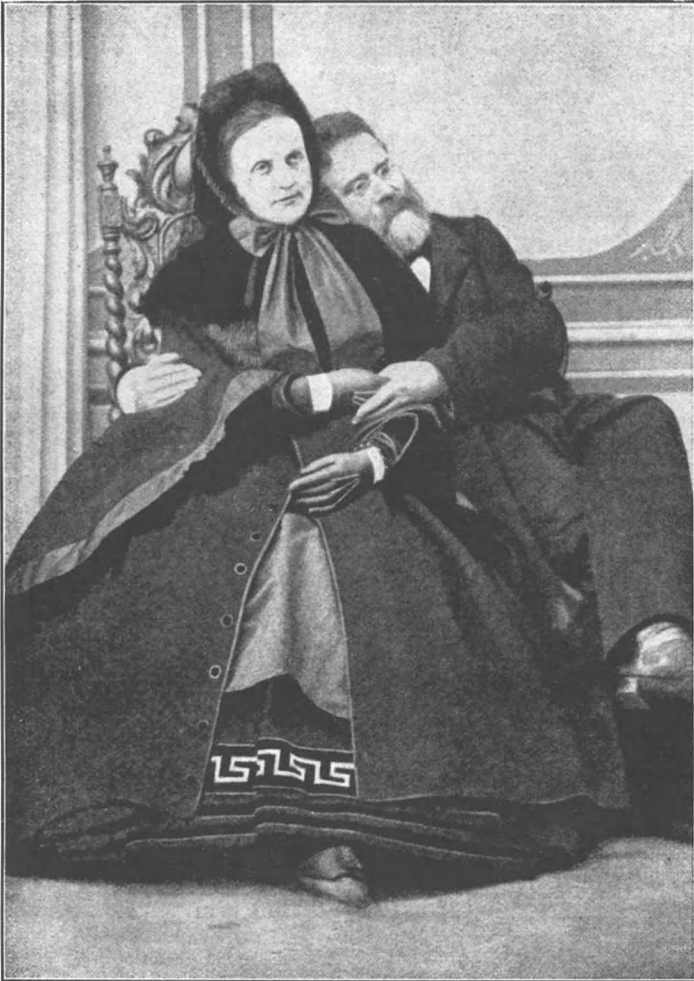
Zoo nu, rechts om, nu links om en nu weer in de rij.
De grootvaderdans ten einde wordt gegrepen naar de kaart,
Zonder een „Boston“ spelletje, dat is zeker,
Is een bruiloftsfeest mij niets waard.
„Beken maar de dame, Wit, ze zit bij je droog;
Er uit moet ze, al spring je nog zoo hoog!“
En de smid uit het dorp, de rakker het verstaat,
Door en door te kennen de kaart van zijn spelkameraad.
„Baas Wit, zeg man vertel me toch eens rap
Hoe is die kerel toch zoo vlug en knap?“
Goeden nacht ook, heer dominée, wat moet U al gaan?
De klok begint immers juist eerst 't middennachtuur te slaan!
Goeden nacht ook, Mevrouw Dooiman, voor Uw bezoek
danken wij
Maar pas op, ga vooral niet rechts aan de mestput voorbij;
Frits, hengel, waar ben je? Kom met 't licht toch gauw,
Opdat ons niet struikelt de dominée zijn Mevrouw.
„Nouw hij is niet te vinden, dan neem ik zelf 't licht,
Vader Boll, neem mijn kaarten, oetkomen doet Wit“.

De morgen, die grauw al
En op gaat de zon.
Nieuwsgierig weer kijkt ze:
„Beste kindren, 't is tijd voor de pantalon.
't Is tijd, dat van God's schepping,
Weer wordt geprofiteerd,
Of heeft soms 't menschdom
Nog steeds niets geleerd???
De kindren van den dominée,
Zijn ook reeds lang weg.
En oude Bierla, die pianoot
Verder in de prikkende heg.
De koster, die gaapt
En leunt aan den wand.
Dan komt Fietje uit de keuken
Met de kegge in de hand.
Karolien met den bezem
Met de zweep komt Johan.
Nu: Voor den drommel 't huis uit,
Want 't uitkeeren gaat an.
't Oale Zwart springt in de hoogte,
Men hoort zijn handgeklap:
Lustig was vandaag 't begin
En 't eind der ernstige grap.

„Komt allen vanmiddag en morgen nog weer,
Dan spoelen we de botten en kruimels neer;
En nu goede thuiskomst!
Vindt heelhuids jullie weg!
Vader Wit bedenk toch:
Naast 't pad is de doornige heg!

Als iemand van mij weten wil,
Hoe 't verder met Frits en Door is gegaan,
Dan neem ik hem bij de hand heel stil,
Zondags avond in den Kostertuin, bij 't licht der maan.
De sering bloeit weer, 't blad ontknopt,
De nachtegaal en kwartel slaan;
Als een niet beter wist dan zou men meenen,
Sinds laatst was nog geen tijd vergaan.
Frits staat met Door weer hand in hand,
Maar om hun heen spelen in 't mulle zand,
Twee vlaskoppen, jongens gezond van lijf en leden.
Wat zullen dat later nog eens flinke kerels geven.
Door buigt zich naar Jan Harm keer op keer,
Kust, lacht en strijkt hem steeds maar weer,
Beurt hem op, strijkt zijn haren glad,
Kijkt in 't heldere blauwe oog zich zat,
Frits, de oudste met krabbelend gedoe,
Klampt zich vast aan Vader's been,
Rekt zijn beide armpjes hem toe,
Scharrelt in de hoogte op de teen.
Roept: „Mij ook, mij ook, wil op knie,
Mij ook, mij ook, moemoe mij niet zie“.
Dat hoort Omoe Zwart: „Kom jongen kom“,
Haalt uit de tasch een pruimedant.
Met: „Zie eens kereltje, wat heb ik in de hand?
Kom gauw, kom gauw mijn Fritseman!“
Nu was ons Fritsje uit den nood,
Wat klautert hij gauw op Omoe's schoot.
Groovâa legt zich met den kleinen an,
Jan Harm, dat is Groovâas man.
Nu moet hij Groovâas pijp vasthouden,
Och, och, wat genieten die beide ouden.
Nu gaat 't los:
„Hop, hop paardje
Met je blanke staartje“
en
„Tusschen Keulen en Parijs,

Mit den unser Herrgott meint dat tru,
Den giwt hei eine gaude Fru.

De humorist onder de Duitsche dichters von 1860:
Fritz Reuter met zijn vrouw in Neubrandenburg.

Daar leit de weg naar Rome,
 Al wie met ons mee wil gaan,
 Die moet onze manieren verstaan:
 Zoo zijn onze manieren
 Zoo zijn onze manieren.“
 Jan Harm schatert, Fritsje roept luid,
 O die schattige, frissche gut:
 „Wil mee naar Parijs
 Wil mee naar Parijs“.
 Heeft geen benul van deze gevaarlijke reis!!!
 „Waar moet 't met deez' jongen nog heen op den duur,
 Hij heeft de reinste kannibalen natuur.
 Net 't zelfde welk eten, ten allen tijd, op elk uur
 Liefst rauw,
 Zonder kauw“.
 Voegt Zwart vol trots den koster toe,
 „En nooit, nooit wordt 't kereltje moe,
 Ik zeg je, Verbroek, deze beiden
 Zal 't later nooit spijten,
 Dat Vader en Moeder zich vrijden.
 Van wie ze van ons tweeën 't beste kregen,
 Ik weet het niet.
 Maar, dat ze een nobele afstamming hebben,
 Dat de domste Klaas ziet.
 En mijn beste, beste groovâ Koster
 Dat zeg ik jouw
 Spel je daarbij niets op de mouw:
 „Mit den uns' Herrgott meint dat tru
 Den giwt hei eine reine gaude Fru.

— H E T S L O T —

24. Juli 1934.

